

ה. לחי ראי גשיב ביה זיקא (ט) לא מצי קאי לא חשיב לחי:
 ז. (י) צריך שלא יהא הלחי רחוק מן הכותל ג' טפחים:

תוספת שבת

צורת הפתח מהני במכוי שהוא גבוה יותר מכ' אמה ופשיט מברייתא דתניא בה מבוי שהיא גבוה למעלה מכ' אמה ימעט ואם יש לה צורת הפתח אין צריך למעט, והקשה ר"ת רדל קנה שעל גביהם ליתכשר בקנים שבצדדים משום לחי דמועיל אפילו ביותר מכ' אמות וכתבו דמיירי במבוי מפולש דצריך דוקא צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן אי נמי ביותר מי' אמות דלחי לא מהני וצורת הפתח מהני או דבעינן לר"י דס"ל דשיעור לחי ג' טפחים עכ"ל התוס' ואי איתא לוקמה כגון שהרחיק הצורת הפתח מהכותל ג' טפחים דמשום לחי לא מהני ומשום צורת הפתח מהני עכ"ל הרב הנ"ל, ואני תמה דבשלמא כשהרחיק הצורת הפתח מן הארץ ג' טפחים דינא הוא דלא מהני דלא עדיף ממחיצה ממש דלא מהני כשהגדיים בוקעים בו אך כשהרחיק את הצורת הפתח מן הכותל ג' טפחים למה לא יתיר, דבשלמא לחי הוא דלא מהני שלא אמרו לחי משום מחיצה אלא כשהוא סמוך לכותל אבל צורת הפתח דמקרי מחיצה ממש למה לא יועיל דאטו מי גרע מנעץ ד' קונדיסין כמ"ש סימן שס"ב (סעי' י), וכיון דהוי צורת הפתח או גם האויר של ג' טפחים אינו מוסיף כיון דהוי עומד מרובה על הפרוץ, *ומה דקשיא ליה על ר"ת דא"כ למה לא אוקמה ד"ת בהכי, לאו הוכחה היא לפי דעתי בלל, דהא בלאו הכא צריך להבין דעת ר"ת דמאי התחיל להקשות, דאטו לא ידע מזה דאפשר לאוקמה ביתר מעשר או שהוא מפולש (בשגם דמשמע מלשון התוס' דר"ת לא תי' כלום על קושיא זו אלא דהתוס' תירצו קושייתו וזה דבר תימא) דודאי הא שתירצו התוס' דאתי לר' יוסי י"ל דלא ניתא ליה לר"ת בהאי תירוצא כיון דלא קי"ל כר' יוסי, אבל הא ודאי קשיא, אלא ע"כ צ"ל משום דעיקר קושית ר"ת הוא גם על הברייתא דתניא בה נמי דצורת הפתח מהני לגבוה מכ' אמה ובברייתא דוחק הוא לאוקמה בהכי דמיירי במבוי יותר מעשר או במבוי מפולש כיון דהרישא דמבוי שהניח הקורה למעלה מעשרים אמה ע"כ לא מיירי בכה"ג, דהא קורה לא מהני ביתר מעשר או במבוי מפולש א"כ ודאי גם הסיפא דצורת הפתח מסתמא נמי לא איירי בהכי, ולהכי שפיר קשיא ליה לר"ת, ומעתה ממילא נדחה ראית הרב הנ"ל דתו לא אפשר לאוקמה דמיירי בגון שהרחיקו מן המבוי ג' טפחים כיון דרישא דקורה ע"כ לא איירי בהכי

של אשירה דמהני אף דבעינן שיעורא שהיא רחב ד' טפחים, דדוקא בשיעור טפח דקורה דהוא משום חשיבות אמרינן ביה כתותיה מכתת שיעורא אבל מ"מ מיהו חזיא לעלות ע"ג סולם עכ"ל וא"כ ה"ה לענין הפסק בין אויר הלבוד נמי מקרי הפסק (ט) בכה"ג והכי מסתברא ודו"ק; (ט) לא מצי קאי. ואפילו אין הרוח מפילו אלא (י) מנידו והיינו באופן שנחבטלה מחיצה י' טפחים כמ"ש סימן שס"ב (סקי"ג): כתב הט"ז דהיינו דוקא בלחי אכל בצה"פ דסגי בקנה מכאן וקנה מכאן וקנה ע"ג וודאי סגי בכ"ש, * ולא ירדתי לסוף דעתו השגה על הט"ז דאטו מי עדיף ממחיצה ממש דקי"ל (י) דאם הרוח מנידה לא הוי מחיצה, ועוד דהא המרדכי כתב בהדיא דגם בצה"פ צריך שלא ינטל ברוח כמ"ש סוף סימן שס"ב ומה שהביא ראי' מסיד הטחוי בכותל שם איירי שיקולה לעמוד ברוח מצוי: (י) צריך שלא יהא הלחי רחוק מן הכותל ג' טפחים. כדי שלא ילחי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא וליבטל ליה כ"כ הר"ר יונתן, ולכן אם הלחי רחב מג' טפחים שרי הואיל והעומד מרובה על הפרוץ כ"כ הש"ג בשם ריא"ז, אבל דעת התוס' דגם בכה"ג אסור כמ"ש סל"ד עכ"ל המג"א. והרב ר' סענדר [בתב"ש] כתב בחידושי דגם הר"י לא כ"כ אלא לדעת ר' יוסי דס"ל דשיעור לחי הוי ג' טפחים דהוא מטעם זה ולדידיה הוא דשרי כשהלחי רחב ג' טפחים אבל לדין דס"ל דהא דפסול הוא משום דמזדקך הגדי בבת ראש כדאיתא בדף י"ד א"כ בכל גוונא אין להפליג הלחי מן הכותל וכן הוא דעת הר"י עצמו וכמ"ש גם המג"א בשמו בסל"ד עכ"ל [ובש"ג כתב בשם רבינו ישעיה אחרון אהא דאי' לחי שהגביה מן הארץ ג' טפחים (י) דאם הלחי רחב יותר מג' טפחים אף שהרחיקו ג' טפחים מהכותל שרי כיון שהעומד מרוכה והוא דבר תימא וגם הרכ הנ"ל כתב דאין לסמוך עליו]; * אמנם דברי הר"י לכאורה תמוהים דלפי טעם זה דלא ליתא אוריא דהאי גיסא כו', א"כ גם כשהלחי רחב ג' טפחים לא ליהני דהא אכתי איכא למימר אתי אוריא דהאי גיסא כו' כיון שאין העומד מרובה על הפרוץ וכמ"ש סוף סימן שס"ב וכ"ה בש"ס להדיא וצ"ל דס"ל דלגבי לחי הקילו בזה וצ"ע: ← ועוד כתב הרב הנ"ל דגם צוה"פ שהרחיק מן הכותל נמי לא מהני והביא ראיה מהא דאיתא דף י"א דבעינן שם אי

ציונים

(ט) ע"י כע"ז בפמ"ג בא"ל נסוק"ק ז'. (י) ע"י מה שהארכתי מה צניאורים סימן שס"ג ולפ"ז נפשט טפיקו של השע"ל כאן נסקי"א ע"ש. (יא) ע"י נפת"ז סק"י שמישט שיטת הט"ז נטו"ט, וע"ע מש"כ צניאורים סוף סימן שס"ג. (יב) ל"צ כוונתו דהוספה זו דברי הן הם דברי הש"ג שהניח לפני זה בשם המג"א, וכבר הניח שהמג"א חולק עליו, ואפשר משום דנש"ג לא הוכיח כלום מאוריא מהאי גיסא וכו' רק כתב להחיר משום עומד מרובה ולכן השיג עליו דמה עומד מרובה שייך כאן, (ומדע שלא קאי הש"ג על דברי הרבינו יונתן דברי ר' יונתן המיר נלתי ג' והרי"א כתב יותר מג').

ז. לחי אפילו שברים (יא) ושברי שברים כשרים בו: הגה: ולכן עושין לחי (יב) מסיד טמוי ככותל וכלכל שזוהר שלא יתמחה יומר משלש לארץ: (מה"ד סימן ע"ד)
 ח. (יג) לחי שעשאו מעצי אשירה כשר:

תוספת שבת

כגון שהרחיק הקורה מן המבוי ג' טפחים ודן דא"כ מאי איריא שהניחו למעלה מכ' אמה דהא אפילו למטה מב"א פסול בכה"ג וא"כ מסתמא דומיא דהכי איירי גם הסיפא דצורת הפתח ודו"ק, מיהו הא ודאי יש להוכיח מדברי התוס' דלפי מ"ש בס"ד דבשירור בכותל בעינן טפת א"כ ה"ה בצורת הפתח בעינן טפת דאל"כ הא איכא לפרש טפי בפשיטות דמיירי בה"ג דמשום לחי לא מהני ומשום צורת הפתח מהני אלא (יג) ודאי דבבה"ג גם צורת הפתח לא הוי דמ"מ בעינן הכירא בקנים שבצדדים וליכא הכירא בבציר מטפת עס"ט: (יא) שברי שברים. וה"ה אבנים היוצאים מן הכותל ומובדלים זו מזו פחות מג' טפחים הוי לחי ממש: מיהו צורת הפתח אינו מועיל כה"ג דמקרי וחו פיתחי שמאי כמבואר בדש"י דף י"א ע"א, ומדברי הט"ז סכ"ו משמע דמפרש דשם מיירי שדחוק זו מזו ג' טפחים ולשון רש"י לא משמע כן עיין סעיף כ"ו מ"ש שם: (יב) מסיד טמוי בכותל. אבל לרשום בצרור שקורין קרייט בל"א ודאי לא מהני ט"ז, דלא כמורה א' שטעה בזה: (יג) לחי שעשאה מעצי אשירה כשר. דלא אמרינן בזה בתותיה מכתת שיעורא כיון דרוחבה ועוביו סגי במשהו והוא גופה אינו אלא מדרבנן לבד, לא החמירו בו, ואף על גב דבעינן גובה עשרה טפחים בגובה לית לן בה כיון דסגי לרוחבו במשהו, כ"כ החוספות בדף פ' ע"ב (ד"ה

אבל) לחד תידוצא וכ"ב הרב המגיד לדעת הרמב"ם, וכתבו עוד בשם הר"ר אברהם דהכא שאני כיון דאף אחר שנשרף ונעשה אפר יכול לדבק הכתיתין בכותל לא אמרינן ביה כתותי מכתת שיעורא, ונ"מ בין הנך תרי תירוצים דלתירוץ הראשון דעיקר ההיתר אינו אלא משום דרבנן א"כ אם אין לו אלא ב' מחיצות ולחי של אשירה לא הוי רשות היחיד מן התורה, וגם לענין סוכה נמי לא מהני אם סיכך על גבי מבוי בזו עיין סימן תר"ל (י) אבל לתירוץ הר"ר אברהם מהני, כתב הבית יוסף דלמ"ד דלחי נמי בעי שיעורא שיהא בו בחוט הסרבל צ"ל דהא דלחי של אשירה בשר הוא משום דאף אם ישרפנו נעשה אפר אפשר לעשות ממנו לחי שיהא בו הסרבל והיינו ממש כפי תירוץ הר"ר אברהם, *והט"ז חשב דסברא השגה על הט"ז דנפשיה הוא ולכן תמה עליו דנעלם ממנו משנה שלימה דתנן כל הנשרפין אפרן מותר תוץ מעצי אשירה וא"כ הלא צריך לפורן לדוח, ואלו ידע שהם דברי חתום' לא כתב כן, ועיקר קושיתו יש לדחות דהא דצריך פיזור אינו אלא מדרבנן שמא יבא להנות ממנו וע"ז לא אמרינן כל העומד לפזר כפזור דמי (ט) כיון דאינו אלא מדרבנן הם אמרו והם אמרו וזה הוא דעת הר"ר אברהם, גם מ"ש הט"ז דהוא משנה שלימה רבי לא שנה אלא ר' חייא הוא דתנא בברייתא דסוף תמורה ע"ש:

ביאורים

[ה] בשעה"צ סק"ט הוכיח מהסוגיא דף ט"ו דפריך נגמרא אי הכי פשיטא, ולדברי התוס' לימא קמ"ל דלע"ג דלענין זוה"פ לא מהני, וכן הקשה בספר פתחי שערות אות נ', ועו"ש בספר הג"ל שהאריך להוכיח שיטת הראשונים דלא פסלינן בעירוב משום פחה שמאי אלא במקום שאין תקרה או מזוזה כלל אבל היכא שיש תקרה או מזוזה לא פסלינן בעירוב, רק פטור מדין מזוזה (והוכיח דסוף דברי רש"י דף י"א הוא הג"ה שאינו מרש"י), וע"ש ראיתם מהגמ' אפשר ליישב לענ"ד דהא דלא מהני להח"ש לזוה"פ אינו מטעם פסול מחילה, רק דפחה כה"ג לא עבדא אינשי, ולכן הגם דלא מהני לזוה"פ מה"ט, מ"מ אין שום סיבה שלא מהני בחורת לחי שהוא מטעם מחילה ולא מטעם פחה, ולכן נימא להגמ' למחך כדאיתא שם, ובפרט דע"ז אשמעינן

[ו] ע"פ דבריו מדויק דברי התוס' שלאחר שמירנו דלחי לחי לר' יוסי, סיימו ובהכי מיוקמא נמי ברייתא דמייתי משמע דלחי לפי חירום הראשון לא א"ש הנרייתא דל"א לאוקמי הנרייתא במפולש או רחב יותר מ" כנ"ל, אלא דעדיין ז"צ דדברי התוס' דלע"ג דאין ראי' מר"ת מ"מ אחי יש להביא ראי' מהתוס' שמירנו דמיירי רחב י' וכו' לע"ג דלא איתא שפיר בברייתא, ואם נימא דלזוה"פ כשר ברחוק ג' הו"ל למחך דמיירי ברחוק ג'. (ואגב ע"י גמס' ר"פ שמיטת נאמת כן דלא כהמ"ש), שו"ר בשו"ת חת"ס ח"ו (ליקוטים) סי' ל"ד שהעיר כן על התוס'. ולענין דינא לגבי המחלוקת בין התוס' להמ"ש, ע"י גמ"ב ס"ק כ"ג שהכריע להחמיר, וע"ע דע"ת סעיף כ"ו ובספר תיקון עירובין פרק ב' ס"ק ט"ז שהאריך בזה.

ציודים

(ג) ע"י נפח"ז סק"י שכתב ואין זה הוכחה, דאם נאמר שהשועות יעקב דעיקר הכיר זוה"פ הוא נחבל על גביהם, א"כ י"ל דלעולם זוה"פ לא נריך ככותל נשמיר טפת, דהטפת הוא משום היכר, וזוה"פ היכר הוא נחבל ע"ג, והא דלא משני כן ר"ה דמיירי נפחות מטפת דהנרייתא מיירי שהזוה"פ הוא למעלה מכ' וא"כ אין היכר נחבל ע"ג ונריך דווקא היכר נלחי ע"ש עוד, וע"ע בספר תיקון עירובין פ"ב אות ס"ד מה שהביא מחלוקת גד"ו, וע"ע בשע"ת סעי' כ"ו נסוה"ד מ"ש"כ על דבריו, ונראה שפ"ט סק"מ. (ד) כ"כ נפח"ג משנ"ז סק"ה וע"ע בשעה"צ סק"ד. (טו) ע"י נחתיב חיים גליין שהבין כוונת הט"ז לענין איסור הנאה, אבל האמת כמ"כ התוס' וכ"כ נפח"ג נמשנ"ז דכוונתו הוא דכל העומד לפזר כפזור דמי וע"ז אין שייך לשנות מלוח לאו ליהנות ניחגו. (והפסח"ז נפקט"ז נמשך אחריי ולא הרגיש).

ה'תש"ח ר"ח אלול - תש"ח

רלו

בית

או"ח סימן מ

שלמה

ואף שלכאורה נראה מלשון הט"ז (סוף סי' שנב סק"ד) שכתב וז"ל בענין שנה דאין חייב אלא כמונח על ידי משהו ע"ש, ומבואר מזה דאם מונח על גבי משהו אסור אף באגודו בידו בספרי קודש, ומינה דבשאר דברים אף בכרמלית אסור. זה אינו דהט"ז לא קאי רק אהא דבכותל משופע אסור בכתבי הקדש, ועל כרחק דמיירי בדברים מכתפים עליו, כמו שכתבו התוס' (שבת ה, ב, ד"ה בכותל משופע). ובזה אף אם אין מקום ד' על ד' חייב, מטעם שכתב הר"ן (ריש פ"ק דשבת) דכיון דדרך בני אדם לכתף עליו כו', הוי כיד של אדם שהיא חשובה ד' על ד'. או אפשר שכוונת הט"ז, על מה שכתב בש"ע הגיע לעשרה טפחים התחתונים, אם הכותל משופע בענין שנה עליו אסור לגללו, ומבואר מזה דאף בפחות מג' טפחים בעינן דוקא שנה עליו, היינו משום דקיי"ל כרבא, דאף תוך ג' בעינן הנחה על גבי משהו, כמבואר בש"ס (עירובין צח, ב), אבל למעלה מג' טפחים ואין רבים מכתפין עליו, ודאי דאם בעקירה והנחה ליכא מקום ד' על ד' הרי כמונח באויר, ואם יש תלתא לטיבותא, היינו שאגדו בידו וכרמלית שרי לכולי עלמא, כנלע"ד.

ועוד יש לי צד היתר בזה, משום הנלע"ד דהא דקאמרי בש"ס (התם בעירובין) האי אסקופה היכי דמי אילימא אסקופה רשות היחיד וקמה רשות הרבים ולא גזרינן דלמא נפל ואתי לאתויי, ולא קאמר בפשיטות דגזרינן אגודו בידו אטו אין אגודו בידו, ושמע מינה דזה לא גזרינן, אלא שגזרינן בהא מלתא גופא דלמא נפל ואתי לאתויי. וכן משמע דברי מג"א (סי' שנב סק"א וסק"ב) דאין בזה איסור שבות כמו בנח בכרמלית, דבנח בכרמלית אסור בכתבי הקודש, ובאגודו ברשות הרבים מותר, והיינו משום דבאגודו בידו אין בו משום איסור שבות, רק משום גזירה בהך מעשה גופא. על כן אומר אני שבנידון דידן בהנך דלחות שקובעין על גבי צירים שמבחוץ, שאין מקום לגזור בזה שיכנוס הכל לרשות היחיד כמובן. על כן אין בזה מקום לגזור, ואף מרשות הרבים לרשות היחיד יש מקום להסתפק בכהאי גונא אם יש לאסור, ועיין בפדי מגדים (סי' שנד ד"ה דלי) דמסתפק בכהאי גונא, ועכ"פ בכרמלית אין מקום לאסור, מכל הלין טעמי, נלע"ד דמותר בלי פקפוק.

תשובה מא

בענין שימוש בעמוד הפלגראף לצורת הפתח במקום פירצה

סקאלא. יום ה' ער"ח אייר תרכ"ד לפ"ק.

שפעת שלום וברכה ברבי' והמשכה לכבוד אהוכי ירדי הרכ המופלג החרף ובקי כש"ת מו"ה אנשיל אשכנזי נ"י. **מכתבו** הגיעני בשבוע של פסח העבר, ולהמון טרדותי לא יכולתי אף לקרותו, ואחר כך נתליתי, והוצרכתי בשבוע זו להתעכב בשני ימים אצל דאקטור, וביני וביני השתדגו עלי להשיב הרבה תשובות, וגם אני

עוסק ברפואות, ודאשי כבוד עלי מאד, על כן לא יכולתי לעיין בדברי כ"ת החביבים. ואשיב בקצרה לגוף הדין, על דברי שאלתו שבעידו צירפו במקום אחד את הטליגראף להיות לצורת הפתח במקום פירצה, להתיר טלטול. וכת"ה פקפק מכמה טעמים, ובפרט ששני עמודי הט"ג רחוקים מהכתלים יותר מד' טפחים והבכור שור החמיר, והאריך ושאל חוות דעתי"א.

השלמות

לשואל ומשיב הנ"ל ולדברי רבינו זצ"ל ע"ש. וראה גם בשער הציון (סי' שסג ס"ק טז) שהביא ג"כ מדברי רבינו זצ"ל כאן ע"ש. ויש לציין עוד לדברי האבני נזר בשו"ת (או"ח סי' רפז) וע"ע שם (סי' רצא)

(א) ראה בשו"ת שואל ומשיב (מהר"ק ח"ב סי' פח) תשובה לאותו שואל שרבינו זצ"ל כאן השיב לו בענין זה ע"ש הרבה נקודות כדברי רבינו זצ"ל כאן, והמשנה ברורה (סי' שסג ס"ק סד) ציין בענין זה

אם אינו עומד סמוך למבוי ממש, רק רחוק ממנו קצת, אף תוך ג', רשמא לא אמרינן לבור בכהאי גונא, רק בעומד בתוך המבוי. וא"כ לפי ראיית הבכור שור מתוס' (ריש די"א) א"כ גם בצורת הפתח הוי כן. אמנם אף אם נחליט דלא כהבכור שור וצורת הפתח הוי כמחיצה גמורה כמו בכל רוכתי, מ"מ אם רחוק ר' טפחים בכהאי גונא לא מהני אם הוא כן משני הצדדים, דאף אי צורת הפתח הוי כמחיצה גמורה, מ"מ הוי מבוי מפולש לגמרי. ואף דבכל צד, עומד מרובה על הפרוץ, לא מהני במפולש, דעומד מרובה על הפרוץ לא הוי רק כמו לחי, כמו שכתבו התוס' (עירובין ה, ב בד"ה ק"ו), ובמפולש צריך צורת הפתח מצד אחר. והמג"א שכתב (בסי' שסג סקל"א) דאם הנהר רחוק מהבתים יוד אמות צריך תיקון, על כרחך כוונתו וכהאי גונא צריך תיקון, אף אם רחוקים רק מצד אחד, דאם הם רחוקים משני צדדים, אף אם אין רחוקים רק ד' טפחים הוי מפולש, דעל כרחך דבמבוי מפולש דצריך צורת הפתח מצד אחד מיירי באין שם יוד אמות, דאם לא כן אף באינו מפולש צריך צורת הפתח רוקא, כרקחני בריש עירובין, וכן מבואר בש"ס (ד"נ ע"א), וכן טעמא דנפרץ מצרו בבקעי ביה רביס, דבד' הוא מתורת מבוי מפולש בעקום כרמוכת התם, וכן כתב בתשובת הר"ן (ריש סי' ע"ב).

אמנם אף אם אינו רחוק בכהאי גונא רק מצד אחד ד' טפחים מהכותל, נמי נראה דלכולי עלמא לא מהני וראיה דבש"ס (עירובין ת, ב) פליגי רב כהנא ורבא במבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר, דר"כ סובר דבפחות מד' אמות מניח קורה באלכסון, ורבא סובר דבכהאי גונא אינו מניח אלא נגד הקצר, וכתב הדא"ש בשם הראב"ד דבצורת הפתח מודה רבא דעביד באלכסון, דלכולי עלמא משום מחיצה הוי ע"ש. ומבואר מזה דדוקא באלכסון, אבל נגד הארוך לא מהני אף בפחות מד' אמות, הרי כדכתיבנא¹. על כן אם במקומכם הוא על תמונה

והנה בעירנו וסמוך לעירנו לא נקבע הט"ג. אמנם בשבוע זו בנסיעתי אל הדאקטור, נסעתי בפרסה על דרך המלך, הבטתי וכפי ראייתי אם במקומכם נעשה הט"ג על דרך זה אין מקום לצרפו להתיר טלטול, כי הוא צורת הפתח מהצד, כח הברזל שעליו הגביע נקבע בעמוד מלמעלה מן הצד, ועל הגביע קרוב לראשו, נכרך מן הצד החוט של כרזל שהולך מעמוד לעמוד, ואם שהפרי מגדים כתב ראם נעץ יתר למעלה על העמוד וכרך עליו החוט מועיל. על כרחך טעמו כיון שהעמוד רחב יותר מהיתר, מצד זה ומצד זה, א"כ חוט המשקוף נתון למעלה נגד ראש העמוד ומועיל, דאין צריך ליגע כמו שכתבו הפוסקים דהלכתא כר"ע בדי"א. אבל בנרון הט"ג שהחוט ברזל שנמשך מעמוד לעמוד, הוא נמשך לגמרי מן הצד, ולא נגד ראש העמוד לא מהני.

אף ששמעתי קצת אומרים, שהחוט נקבע גם כן על ראש הגביע, מ"מ אף אם הוא כן, דעתי דלא מהני, כיון שעכ"פ החוט שנמשך מעמוד לעמוד נמשך מן הצד. והמג"א (סוף סי' שסב) הביא בשם הרא"מ, דגם אף אם עשה קנה אחר תחתיו יש לשלוף קנה הפסול מפני הרואים, כל שכן בכהאי גונא דמדינא נראה ראסור, כיון דטעמא דמן הצד פסול, משום דאין ררך משקוף רק על המזוזה, על כן כיון שהמשכה מזה לזה הוא מהצר פסול. אמנם אם במקומכם, במקום ההוא החוט ברזל נמשך מזה לזה על גבי הגביע, או עכ"פ נגד ראש העמוד, כעובדא רהפרי מגדים, מ"מ ודאי דאכתי אין להקל נגד דברי הבכור שור דרב גובריה, ובתשובת בית אפרים האריך לרחות מעליו השגת התוספת שבת ודעמיה. אמנם נלע"ד דפלפולם הוא בצורת הפתח העומד תוך חלל המבוי, כעין לחי הכולט מרפנו של מבוי בש"ס (עירובין ה, א).

אבל אם הצורת הפתח עומד חוץ למבוי, (וע"ש בתוס'), הנה הב"ח מספקא ליה בהעמיד לחי חוץ למבוי,

השלמות

באריכות כל ענין זה והביא מדברי רבינו זצ"ל כאן ע"ש היטב. ובספר אבני ישפה (או"ח סי' צה) ע"ש.
(ב) בשו"ת תשורת שי (ח"א סי' שט) נשאל בענין אם אפשר לסמוך על חוטי הטלגראף במקום צורת הפתח, ובחור"ד כותב: ובשו"ת בית

והנפש חיה (או"ח סי' כב) וראה גם בחזון איש (או"ח סי' ע (ו) ס"ק יד) מה שפסק בנידון זה. וראה במנחת שבת (סי' פכ ס"ק טז) שהביא את דברי רבינו זצ"ל כאן, וע"ע בקובץ נור התורה גליון יא ד' היטב נדפסה בענין זה חשוכת הגאון בעל ארץ צבי זצ"ל וע"ש בהקדמה

זאת שעמודי הט"ג עומדים תוך למבוי, כל שרחוק עמוד אחד מכותל שאצלו ד' טפחים, אין ספק אצלי דלא מהני. ואמנם אף אם הוא תוך המבוי, יש לחוש לדברי הבכור שור כי כן נתפשט המנהג להתמיר, וגדולי האחרונים הסכימו לדעתו, על כן יראו לתקן על להבא. ואין להקל משום

חשש לעז על העבר, ועיין בתרומת הרשן (סי' רלב) ובספר ג"פ (סי' קכה סקל"א), את זה ראיתי להשיב לכת"ה בקצרה, מתוך טררות שונות, כותב בידיים רפות, הרוש"ת באהבה.

שלמה כמוהר"י זללה"ה חונפ"ק הג"ל

תשובה מב

בענין פירצה יותר מעשר אם אפשר להתיר ע"י פס מכאן ופס מכאן

צורת הפתח, כעת על פי פקודה מהממשלה, נלקח ממקום אחר השראנק, והגשר רחבה יותר מיור אמות. ולמנוע העם בעיר גרולה הזאת מלטלטל בשבת קדש, ובפרט שכבר הורגלו בזה מכבר, הוא מהנמנע כמעט. לכן צייר כ"ת להתיר על ידי השני עמודים של השראנק שנשארו פס מכאן ופס מכאן, וגם יש על הגשר שני לאמטערינס עומדים על עמודים^א.

ואף רכפירצה יותר מעשר אינה ניתרת רק על ידי צורת הפתח, מ"מ בעת הרחק כזאת, נוכל לסמוך על

סקאלא. יום ג' תמוז תרל"ב

ה' ישפוט שלום וברכה לכבוד הרב הגדול החריף וכי החכם השלם שלשלת היוחסין מ' אורי שרגא פייביל ג"י האבר"ק יאס.

תמוז קבלתי יקרת מכתבו, ועל דבר שאלתו נרוץ טלטול בעירו בשבת קדש, שער כה היו מטלטלים על פי הוראת זקינו הגאון מופת הרור מהרא"מ זצ"ל, כי יש חריץ סביב העיר, עמקן יור ורחבו ר', ובכל דרך מבוא העירה יש גשר על החריץ, אמנם יש שראנק עליו במקום

השלמות

שנפסל קורה באלכסון כתב הרא"ש צורת הפתח מהני באלכסון. [ולשון העבודת הקודש ש"א סעי' ז עשה לו צורה הפתח אפילו באלכסון מתר עכ"ל].

וגם י"ל דכיון דאיכא סברוח דצורת הפתח באלכסון לא מהני משום רהוי פתחא בקרן זוית כמ"ש ככלל יא. קמ"ל רמהני אף באלכסון, א"כ המקיל בשעת הרחק אף בפירצות משני הצדדים אין מזחיחין אותו כיון ונשארו עומד מרובה על הפרוץ, ובפרט לדעת הסוברים אף לקולא יש בזה"ז דין חצר, ובחצר פשיטא דמהני עומד מרובה על הפרוץ מכל הרוחות, וכל זה דוקא בשעת הרחק ואי אפשר לחקן, הא בלא"ה צריך לחקן בצורת הפתח דוקא עשו"ת בית שלמה סי' נג הג"ל. ובפרט שהמקו"ת והביח שלמה והג"א הנ"ל מחמירים מעיקר הדין. וכן נראה מכמה שו"ח המובא באור"ח כאן שמחזיקין כפי פשטות לשון התוס' דעומד מרובה על הפרוץ לא מהני במבוי בר' רוחות וכו' עכ"ד.

א) ראה בקו' תיקון עידובין שנרפס בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' קעא) כותב בתו"ד: ופירצה אחת ככל העיר יש מכשירין אף ביותר מעשר, וכדעת הלח"מ ברעת הרמב"ם ה' שכת פט"ו ה' יב הנפרץ לכרמלית אף יותר מעשר מהני שני פסין יעו"ש, ע"י קונטרס התשובות

שלמה תא"ח סמ"א כתב ראם רחוק הקנה אחר ר' טפחים מהכיתל לכ"ע פסול, וראיה רבפ"ק רעירובין ד"ח פליגי ר"כ ורכא במבוי שצידו אחד ארוך ואחד קצר וכחב הרא"ש כשם הראב"ד דיעשה צורת הפתח באלכסון הרי דדוקא באלכסון אבל נגד הארוך לא מהני אף כפחות מר' אמות, ואינו ג"ל ראיה לפרוץ בראשו, דהתם אם יעשה נגד הארוך ישאר פרצה מן הצד, משא"כ הכא דהפירצה בראשו וכמבואר החילוק בגמרא, ומג"א (סימן שסג סל"ד ס"ק לח) וכ"כ באה"ע (סימן שסה סק"ב) וכו' עכ"ר.

ובספר פתחא זוטא על ה' ערובין (סי' שסה סעיף ב אות ו) מביא את רבוי רבינו זצ"ל כאן וכתב: והנה הכל הולך למקום אחד יען שהגאון בעל שו"ת בית שלמה החזיק ברעתו כפשטות לשון התוס' דעומד מרובה על הפרוץ לא מהני במבוי מר' רוחות, לכן החמיר בזה כבמה תשובות, אבל לפי דברי האבן העזר רתני עומד מרובה על הפרוץ כד' רוחות ומסתבר טעמ' כמ"ש ככלל יב, ובמנחת פתים הג"ל הביא כן בשם הרשב"א בעבודת הקודש דמהני למבוי מפולש היתר של עומד מרובה בשני הפירצות [וראיתו מהרא"ש דכתב צודת הפתח באלכסון עדיפא, הול"ל דמהני צורת הפתח, כתב שם שאין ראוי ריען

ברמ"א (סוף סי' שסו) דבגגין שלנו הבולטין לפני הבתים, החלל שתחת הגגין הוי כרשות שלפניהן, וע"ש בט"ז, ובט"ז (סי' שסה סק"ו), לזאת אם הגג בולט רחוק מן המחיצות יותר מג' טפחים, אין תקנה רק או לעשות נקב בגג סמוך ג' טפחים לכותל ולהעמיר שם הקנה. ועיין בט"ז (סי' שסג סק"ט), או לעשות מחיצה גבוה י' טפחים מאבנים וכדומה, בין הכותל להקנה, וכן אני נוהג.

ועיין בש"ס (גיטין דע"ט). אלא שטעם המקור חיים בלאו הכי תמוה, דהא מבואר בש"ס (שבת ד"ה) דלא אמרינן ביתא כמאן דמליא דמיא, רק כרשות היחיד מקורה, אבל שאינו מקורה לא"י. אלא שכבר נתפשט המנהג להחמיד כדברי מקור חיים, ועיין בשערי תשובה (סי' שסג סק"ז). (א).

→ (ו) עור שאל ר"מ, אם הגדר שהקנה סמוך לו נמוך מעשרה טפחים, ועכ"פ אי נסמך להקל אי קנה

אחד מהצורת הפתח סמוך לכותל גבוה, אף שהשני אצל כותל נמוך, ער כאן שאלתו. הנה הא ודאי רכותל או גדר הנמוך מעשרה טפחים, לא מקרי כותל לענין עירובין. אמנם אם צד אחד סמוך לכותל הגבוה, זה מכשיר בספר מקור חיים והסכים עמו בתשובת בית אפרים (חא"ח סי' כח) דאף אם קנה השני שכנגדו הוא רחוק ג' טפחים מהכותל לית לן בה. אמנם בנידון ששאל ר"מ, ממה

(ה) ועל מה שמסתפק ר"מ, כמה שכתב המקור חיים שאם מעמיד הקנים תוך גדר המוקף מארבע רוחות, לאו כלום הוא, משום דכמאן דמליא רמיא, אם כוונתו דוקא אם הקנה אינו גבוה דוקא מן הגדר, או אף אם הוא גבוה יותר, הנה מלשון המקור חיים מבואר ראף אם הם גבוהים יותר מן הגדר לא מהני, כיון דביתא כמאן דמליא רמיא, והא רשות היחיד עולה עד לרקיע,

הגהות מן המחבר

דע"ט) כמו שכתבו התוס' בשבת שם. אלא ראפשר לומר דהתם רק לקולא אמרינן כן, ריהיה נחשב הוא ועירובו במקום אחד. דהא באמת הוא במקום שאינו מוקף מחיצות, וכמו שכתב רש"י דאם הוציא ממעלה למטה חייב, וכמו דהאר"ך הריטב"א ע"ש. ועל כדחך דק לענין הוא ועירובו במקום אחד הקיל רבא כן, וא"כ נוכל לומר דהקיל נמי מסברא אף ברשות שאינו מקורה. אבל לחומרא קי"ל דלא אמרינן ביתא כמאן דמליא דמי, רק כרשות היחיד שאינו מקורה, ורלא כהמקור חיים. ולענין דינא, עיין בזה בתשובת חתם סופר (חא"ח סי' צא, וסי' צו).

(א) ולכאורה בש"ס (עירובין לב, ב) משמע להלכה, דאף ברשות היחיד שאינו מקורה אמרינן ביתא כמאן דמליא רמי, דהא דאמרינן התם נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב, למטה מ' טפחים עירובו עירוב, אמר רבא לא שנו אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר, אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר אפילו למעלה מעשרה הרי זה עירוב, דמחא כמאן דמליא דמי, וע"ש בפירוש רש"י, ואף דהתם הוי רשות שאינה מקורה. חגם דהרב המגיד (פ"ו מהלכות עירובין) כתב דהר"ף והרמב"ם לא פסקו כהא דרבא, מ"מ הא הרא"ש והטור פסקו כדבריו. ועל כדחך לומר דדחו סחמא דהש"ס (שבת ד"ה), מפני סוגיית הש"ס (גיטין

השלמות

במחיצה כזו שרק ההלכה עושה אותה מחיצה היא מפסקת בין הקנה לתוך החלל אעפ"י שהקנה מיגליא. ואולי יש לחלק דהתם גרע טפי שהגג מזחיב את הקנה ולא מגליא כ"כ כמו בני"ד. ועיין להלן בענין לחיים של צורת הפתח במקום המוקף ד' מחיצות שיש יותר מסאתים) עכ"ר. וע"ע בספר מנחת שבת (סי' פב ס"ק כב) מש"כ מרבינו זצ"ל כאן וכספר אבני ישפה (או"ח סי' מא ענף ה) מש"כ להעיר על דבריו.

וקנה המתיר את המבוא עומד על גבי חל המחלקט, מי אמרינן דמכיון דאנו מתירין מה שבפנים מהתל מפני שהתל חשיב כמחיצה והרי נמצא שיש מחיצה המפסקת בין הקנה לחוך חלל המבוא ולא מצטרף הקנה.

(ה) הנה כקושית רבינו זצ"ל כאן על המקור חיים הקשה גם הגאון המהרש"ם ברעת תורה (סי' שסג) וכותב: ע"ע עירובין עו, ב. דמוכח דדוקא בבית אמרינן כמאן דמליא ולא בחצר, [דבמשנה שם שנינו: חלון שבין ב' חצירות וכו', פחות מר' על ד' או למעלה מעשרה מערבין שנים ואין מערבין אחד, וכגמ': אמר ר"נ לא שנו אלא חלון שבין ב' חצירות, אבל חלון שבין ב' בתים אפילו למעלה מעשרה נמי,

והרב וכו' העיר מהא דאמרינן בעירובין ר"פ חלון, מערבין אחת היכא דיש חלון עגול דאם רק נכנס קצת למטה מעשרה אף שאין לו חודת פתח מ"מ מערבין אחת, משמע דלענין מערבין אחת קילא טוכא מזה שבא להתיר מה שבפנים, ריש לומר רבעינן מחיצה גמורה ותהא צורת הפתח שראוי להכנס בה. [ויש לעיין בזה בתשובות בית שלמה (סימן נה) שכתב דאם מעמיד הלאט מהעירוב תחת הגג היינו שהגג יותר כולט מהמחיצה והקנה עומד אצל המחיצה יש חשש שמא בכלות הגג אומרים גוד אחית והוי כמו מחיצה ובטל העירוב וכו'. ולכאורה יש ראיה מרבריו שאפילו

נפשך אם הכותל אינו נמוך במשך ג' טפחים בלאו הכי כלבוד דמי, ואם יש מקום נמוך במשך ג' טפחים בלאו הכי הוה ליה כפרצה ג' טפחים במצדו כלפי ראשו, המבואר בש"ס (עירובין, ה א), ובטורש"ע (ריש סי' שסה). ואף דעכ"פ נשאר כותל נמוך במקום הפרצה, והוה ליה עכ"פ כאיכא גירודי, ועיין בתשובת הר"ן (סי' עב), מ"מ

בהך דר"א ור"א, אף אי איכא גירודי לא מהני כמבואר שם בש"ס (עירובין ו, א), עש"ה. אלא דאכתי איכא לאשכותי בשכל מקום הנמוך אינו במשך ג' טפחים ממקום שעומד הקנה ולצד העיר. אמנם בכל המשך יש בו שיעור ג' טפחים ויותר, וכבר כתבתי בזה שהמקור חיים והבית אפרים מקילין בכהאי גוונא אם קנה שכנגדו עומד סמוך

השלמות

אם רצו לערב מערבין אחר, מאי טעמא, ביחא כמאן דמלי רמי ע"כ. ועי' סימן שעב סעיף ה [שכן נפסקה ההלכה דבבית מערבין אחד אפילו למעלה מעשרה, משא"כ בחצר, כמ"ש סעיף ר שם]. וכפי הנראה רכונות המקור חיים היא רק דליכא היכרא.

אכל מצאחי כישועות יעקב סימן זה סקי"ד שמיקל בזה [לכתחלה], והעיר שכן המנהג בלבד. ושור"ר כשו"ת בית שלמה או"ח סימן נה שהעיר קצת ע"ד המקור חיים כמ"ש, וזה כמה שנים כחבתי מזה להגה"צ אבר"ק צאנו ז"ל, והשיב כי הגם שנראה דלא כהמק"ח, מ"מ קשה להקל נגדו, אבל לא ידע מרכיז הישועות יעקב שהבאתי ע"כ.

גם בתשו' מהרש"ם (ח"א סי' רז) האריך הרבה בענין זה ובתו"ד כותב: הנה ברבר החשש רכמאן דמלי רמי הארכתי בשו"ת א' מכבר והבאתי כמה סתירות כי בשבת (ה, א) מבואר דדוקא במקורה אמרינן כיתה כמאן דמליא רמי ועתוסי ב"ק (ע ע"ב) ר"ה כמאן וכו' ובעירובין (עו, ב) כי אמרינן כיתה כמאן דמליא מן הצד אבל באמצע לא וכו' ומסיק דלא שנא וא"צ סולם אבל דוקא בבית ולא בחצר. ושם (לב, כ) דגם במתא אמרינן כמאן דמליא אבל מדברי דש"י שם נראה דדוקא לענין הוא ועירובו במקום מהני ד"ז ע"ש ברש"י ד"ה דמתא ור"ה ודה"י וכב"י (או"ח סימן חט) ובירושלמי (פ"א דשבת ה"א) בפיסקא השניהם פטורין וכו' רבי עבד אורח מחיצות כממשן, בן עזאי עביר אורח כרמלית כממשן, ר"ע עבד אורח דה"ר כממשן וכו' והיינו דחליא בפלוגתא דקלוטה כמו שהונחה דמא ואין מזה ראייה לנ"ה.

ובימי תורפי הצעתי ר"ז לפני הגה"צ אבר"ק צאנו ז"ל והשיב כי הראיות כרודות נגד דעת המק"ח, ומכל מקום למעשה דאנו לחוש להחמיר כדעת המק"ח, אבל גם כישועות יעקב סימן שסג סקי"ד פסק כפשיטות להקל אם העמוד עומד בתוך חצר אם הלחי בולט הרבה גבוה ממחיצת החצר דאיכא משום מחיצה וגם היכרא וכ"ה כח"ס א"ת סימן צו וחלק ששי סימן לר וביאר דדוקא באינו גבוה למעלה מעשרים ראל"כ ליכא היכרא וכו' ע"כ.

וכחכ בספר פירות תאנה עמ"ס שבת (צט ע"ב): המקור חיים בתיקון עירובין כתב דלא מהני קנים העומרים בתוך חצר או גינה המוקפת שעי' המבוי, משום דאמרינן על כל הניקף כמאן דמליא דמי ובעינן שצורת הפתח יעמוד מבחוץ דוקא להיכרא ע"ש.

ועי' בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' רז) ושו"ת בית שלמה (ח"א סי' נה) שהשיגו עליו, דלא מצאנו ביחא כמאן דמליא רק במקום מקורה כדלעיל (צו). דלא חייב דכי אלא ברה"י מקורה משום דאמרינן ביחא כמאן דמליא דמי, וע"ע עירובין (עו): דלא אמרינן כמאן דמליא רק

ככית ולא בחצר. [והא דעירובין לב: הוא רק קולא לענין הוא ועירובו במקום אחר דהא אין שם אפילו מחיצות].

וע"ש בבית שלמה (בהג"ה מבן המחבר) שר"ל לפי מש"כ חוס' גיטין עט. הנחלקו הסוגיות בדעת רבי ע"ש, וצ"ע דהא ארבה גם חוס' שם כתבו דלא נקטה הגמ' כן כדעת רבי דק משום דכן נראה ממחנתין דשם ולכן למסקנא דשם דהמשנה אחיא גם כרכנן, תו חזירין למאי דקילי' בשבת ה. דלא דיבר רבי דק בבית מקורה.

מיהו לכאורה בסוגיא דשמעתין מבואר לכאורה בהדיא כהמק"ח דהא לא בביח קיימינן ומ"מ אמרינן ביחא כמאן דמליא דמי, וצ"ע. שור"ר שכן הקשה בדעת חודה (סי' רסג סעי' כו) מהא דשמעתין, וע"ש שמכיא דבהדיא נחלקו רב ור"י בירושלמי פי"א ה"א אם חייב רבי דוקא במקורה או לא.

ולכאורה לפי מש"כ החוס' לעיל ח. ד"ה אמר אכ"י דטעמא דר"ח שמחייב בענין קנה ברה"י וורק על גביו הוא משום דביתא כמאן דמליא, א"כ אפשר לרסוגין אחיא כר"ה ואליביה לא בעינן רה"י מקורה, ועפ"ו מובן מה שהקשו החוס' ברה"ה ומוקף תפיל משום חורין, ולכאורה קשה דהא חורין לרעה חוס' בפ"ק ג"כ בענין שהיו ד' על ר', וע"כ צ"ל דהחוס' הבינו דסוגיין אחיא כר"ח וכמש"כ [ונרתיח להבין בזה איך מועיל הק"ו לשוייה מקום ר' על ד'].

מיהו יש לרחות רכונות החוס' דתפ"ל מדין חורין להפקיע שם מקום פטור בלבד, דהא הספק בגמ' לענין מקום פטור הוא, ועי' חזו"א שגם מצדד כן ככוונת החוס'.

ועי' מאירי לעיל ז: שלמד דגם ר"ח לא חייב דק ברה"י מקורה ע"ש, ולפ"ו הקרא קושי' לדוכחא איך נאמר כאן ברה"י שאינו מקורה דכמאן דמליא הוא.

ואפשר דר' יוחנן דשמעתין לטעמיה אויל שסובר בירושלמי (הנ"ל) דרבי מחייב גם ע"י מחיצות בלי קירוי. [ויש לעיין אם זרק על מחיצה שהיא יותר גבוה מג' מחיצות האחרות אם אמרינן כזה ביחא כמאן דמליא, עי' גיטין עט. ועי' בבית שלמה הנ"ל שנקט בדעת המק"ח דלא מהני גם כשמגביה הלחי מגובה המחיצות משום דה"י עולה עד לרקיע וע"כ עד לרקיע כמאן דמליא דמי, ויש סיוע לרבריו מסתימת הסוגיא דכאן, וע"ע בירושלמי הנ"ל דמבואר לכאורה שם כהדיא דדוקא תוך מחיצות בעינן. [ועי' במאירי לעיל ז: דבבית מקורה אמרינן כמאן דמליא גם על גגו משום דה"י עולה עד לרקיע]. ע"כ.

וראה עוד בשו"ת הר צבי (ח"ב או"ח סי' יח) וכתשובת הגר"ש אלישיב שליט"א שנרפסה בקובץ אור ישראל (שנה ג ק"א ע' מז)

לכותל גבוה י' טפחים, הנה ככר השבתי לו על כל ספיקותיו בענין זה.

ועל דבר הענגלישע קעכין¹⁾. ודאי מהראוי למחות, כי כמה מכשולות באים על ידי זה, אבל לא יכריז, רק יפרסם שדבר זה הוא אסור, אבל בתנור קטן שבתנור בית החורף, כבר נהגו היתר בכל המקומות, אבל מצוה לפרסם שח"ו לישראל להעמיד הקדירה אל התנור קטן, אף קודם שהסיק העכו"ם התנור, רק שהנכרי יעמיד הקדירה, ודוקא קודם שהסיק תנור בית החורף כמו שכתב רמ"א (סוף סי' רנג).²⁾

(ו) **ועל** דבר שאלותיו בדיני בשר בחלב, א', שאלו שבשלו בשר עוף בקדירה של חלב בן יומו ואחר כך נתנו בשר עוף זה בתוך קדירה שעם בשר בהמה, ולא היו ס' נגדו, וכתב ר"מ שהודה להתיר בהנאה גם הכשר בהמה, לא מיבעי אי איכא ס' בכשר בהמה נגד החלב, דאף אי היה גם הכשר הראשון בשר בהמה, מותר הכשר השני בהנאה, מטעם שכתב הפרי מגדים (מ"ז סי' פז סק"ב). אמנם בנידון דידן שהבשר הראשון היה בשר עוף, מותר הבשר בהמה בהנאה אף אי לא היה בו ס' נגד

החלב, מטעם דלענין איסור הנאה, הוי נ"ט בר נ"ט רהיתרא. וכתב ר"מ שהציע הדברים לפני חכם מחכמי דורינו³⁾, ולא הוטב הוראתו זאת בעיניו.

ולפע"ד ברור שיפה הורה ר"מ בלי ספק, ואף שטעם ר"מ יש לדחות קצת ולומר, וכיון דעכ"פ גם בשר עוף בחלב אסור באכילה, לא הוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא גם לענין הנאה. ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם (כריתות פ"ג) במשנה דיש אוכל אכילה אחת, וקצתתי. מ"מ מטעם אחר מותר בהנאה, דהא לענין איסור תורה הוי בשר עוף כמו ירקות, והוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא. אלא שחז"ל אסרו בשר עוף בחלב, ומדרכנן אסור ולא הוי נ"ט בר נ"ט, וכיון שאינו אלא כשר בחלב דרבנן, מותר בהנאה.

(ח) **ועל** דבר שאלתו האחרונה, שחתכו טאלפין מלח בסכין חלב, ואח"כ חתכו ממקום שהוא בסכין בשר דק דק מלח הרכה, ומלחו בו בשר⁴⁾. וכתב ר"מ, וכיון דיש דעות (סי' טט) דיש ס' נגד המלח ועכ"פ שלשים יש בודאי, א"כ עכ"פ ודאי יש ס' בהבשר נגד הנטילה, דהא לא נעשה המלח חולב רק כדי נטילה. וא"כ

השלמות

בישול, דאין ניכר מתוכו אם הוי מן התורה או מדרכנן, ודאי אסור כהנאה אף רהוי רבנן.

ועוד יותר, נהי דבבשר העוף הוי טעם שני, מ"מ הרי הבשר עוף בלע מן הבשר בהמה, וא"כ בעוף גופיה נתערב בו חלב וטעם בשר בהמה ונהפך לאיסור, ושוב נעשה גם העוף אסור מן התורה, ושוב חזר טעם הבשר בחלב ונבלע בתוך בשר בהמה והוי איסור תורה. לכך נראה דבבשר אסור בהנאה וגם הבשר עוף ע"כ. ועל רבריו אלו כוננת רבינו זצ"ל כאן.

(ח) גם שאלה זו שאל השואל לפני הגר"ש קלוגר זצ"ל בשו"ת טוטריד הנ"ל וזה אשר השיב לו שם: ונידון המלח שחתכו בסכין של חלב בן יומו, ואח"כ חתכו ממנו בסכין של בשר וכתשו אתו בסכין הזה דק דק ומלחו בו בשר, והתיר הבשר, ואף שאין בבשר ששים נגד המלח, מ"מ בזה לא נאסר רק כדי נטילה, כדן צנון המבואר בסי' צו (ס"א), וא"כ נגד המלח שנאסר כדי נטילה יש ששים בבשר. ואף דהמלח של כדי נטילה נתערב בשאר המלח רק רק, לא נאסר כל המלח, כיון דאינו ררך בישול אינו רק דרבנן ולא נעשה כולו נבלה (עיין ט"ז סי' צב ס"ק יא ומשכ"ז שם, ועיין ט"ז ומשכ"ז שם ס"ק טו). בזה יפה אמר, אך חיסר פרט אחד. דהרי עכ"פ מי שחתך ממנו בסכין של בשר וכתשו הוי מבטל איסור בידים, ואסור למבטל ולמי

ועוד בקובץ הנ"ל (שנה ה' ק"ג ג ע' רא) מש"כ מדברי רבינו זצ"ל בחשובתו כאן.

(ו) הנה כדברי רבינו זצ"ל כאן פסקו עור מגדולי האחרונים, וראה בשואל ומשיב (ח"ג מהרו"ק סי' יג) וטוב טעם ודעת (מהרו"ק סי' קעה) ושו"ת מהר"י ענו"ל (סי' מו) ע"ש היטב, והמשנה ברורה (אורח סי' רנג ס"ק צט) הביא את דברי רבינו והפוסקים הנ"ל להלכה ע"ש היטב.

(ז) כנראה הכוונה להגאון ר' שלמה קלוגר זצ"ל כי בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא תליתאי ח"א סי' קפא) נדפסה תשובתו לאותו שואל ששאל את רבינו זצ"ל כאן בענין זה ושם כותב: ובנידון השאלה שבישלו בשר עוף בקדירה של חלב ואח"כ נתנוהו בקדירה של בשר בהמה, והתיר ר"מ בהנאה הבשר. גם זה אינו נראה לי, מתרי טעמי. אחד, מ"ש ר"מ והוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא [עיין סי' צה ס"א], לפענ"ד זה אינו, כיון רסוף סוף בשר עוף בחלב אסור מדרכנן, ומה בכך רבהנאה מותר, מ"מ מדרכנן הוי נ"ט בר נ"ט דאיסורא ונאסר הבשר בהמה מדרכנן. ואף דמה דהוי מדרכנן מותר בהנאה, מ"מ זה הוי רק [ב]מה דמגופו ניכר דהוי רק דרבנן, כגון בשר עוף או במליחה וכדומה, דמגוף התערובת ניכר דאינו מן התורה, אבל בבשר בהמה גופיה ודרך

[צורת הפתח בריחוק ג' טפחים מהכותל]

משמע דהטעם דאתי אורא מה"ג וכו' אלא מטעם דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בו, זה אינו. דהך מלתא שהגדיים בוקעין לא הוי טעמא לשורש הדין דהרחיקו פסול, אלא רבא לומר דאפילו לרשב"ג דהוי לבור עם ר' טפחים, וא"כ לא מקרי הרחיקו, מ"מ הכא כיון דהגדיים בוקעים בו מבטלין מדין לבור, וכראיתא מפורש האי לישנא (ברף טז). והדין לרינא דהרחיקו פסול. אבל ביסוד הטעם דהרחיקו פסול, מזה לא נזכר כלום, ושפיר י"ל דהטעם דאתי אורא מה"ג.

ומ"ש התב"ש שם רגם רבינו יהונתן לא כתב כן אלא לר"י דס"ל דרוחב לחי ג"ט, אבל לרבנן בכל ענין פסול בהרחיקו, אינו מובן, דהיכן מצינו רמז דפליגי רבנן על ר"י בזה בלחי רוחב שהרחיקו, הא י"ל בפשוטו דס"ל רל"ג בסמוך אטו בדחוק.

והתב"ש נזהר בדבריו דאנן למירין הכי מלישנא דאמרין דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים בו, דמשמע דמה"ט פסול ולא מטעם דאתי אורא מה"ג. הנה מלבד רבנן כתבנו דאין שום הכרע ומשמעות מלישנא דמחיצה שהגדיים בוקעין, גם עדיין יקשה היא גופא לרבא מהיכי תיתי להמציא פלוגתא חדשה בין רבנן לר"י. ובאמת אם היינו מחליטים כדברי התב"ש דלשנא דרבא דהוי מחיצה שהגדיים בוקעים משמע דמה"ט אף בלחי רחב פסול, ואף דלר"י יוסי כשר בלחי רחב, מ"מ רבא לא ס"ל הכי, היה נראה יותר לומר באופן זה למה רחוינן ריש עירובין (ג, א) דס"ל לרב דפליגי תנאי בקורה אמלתרא גבוה מן ב' אמות, דלתנא דיליף מהיכל פסול ואירך תנא מכשיר. מבואר שם טעמא דפלוגתייהו, מאן דמכשיר ס"ל קורה משום היכירא וכשר באמלתרא, א"כ י"ל דרבא ס"ל לדמות לחי לקורה וס"ל הא דמכשיר ר"י בלחי רחב דס"ל לחי משום מחיצה, וליכא טעמא למפסל בהרחיקו דק משום דאתי אורא מה"ג.

7 ← לכבוד ידידי הרב ר' ליב נ"י הגאב"ד דק"ק יורבערג.

ע"ד שאלת דומ"פ שרוצה לעשות כעירו צורת הפתח בענין שהקנים יהיו רחוקים ג"ט מהכותל כי א"א כענין אחר.

הנה ביסוד מימרא דרבא פ"ק דעירובין (י, ב) דלחי שהרחיקו ממבוי ג' טפחים דפסול, מבואר בדברי ה"ד יהונתן במתניתין דלחיין שאמרו, דהטעם דאתי אורא מהאי גיסא ומהאי גיסא ומבטל ליה. ולפ"ז יהיה הדין באם הלחי רחב מג"ט דמותר להרחיקו ג"ט וכמ"ש כן להדיא בש"ג א. ואולם יפה כתב המג"א (סי' שסג סק"ה) דמרבירי התוס' עירובין (י, ב ר"ה ועשה) מבואר רלא סבירא להו הכי.

ומ"ש מעכ"ת נ"י לחלק דרוקא במבוי רחב יותר מ"י ס"ל דצריך תיקון לחי וכמ"ש מהרש"א שם הטעם, אבל במבוי י' מהני עכ"ל. אינו מבין כוונת דומ"פ, כיון דמבואר בתוס' דמדינא היה לדנונו להפסל לחי, והיינו כיון דע"י הפס נתמעט הפרצה להוי מבוי י' דמהני תיקון לחי, מש"ה היה ראוי לרון להפס בתורת לחי, אלא דאתינן עלה מדין לחי שהרחיקו ממבוי, א"כ ה"ה בעלמא במבוי י'.

ומה שרמו מעכ"ת על המהרש"א, לא ירעתי המכוון, דהמהרש"א כתב דפרכת הש"ס ומ"ש מדרכ אמי ור"א, לא דלתסר מדין פרצה דהא הוי רק פרצה י', אלא דלבטל התיקון והוי מבוי כלא לחי, אבל מ"מ לפי האמת דאמרין לא שביק פתחא רבא וכו' ומהני תיקון, הא דלא חשבי' הפס ללחי, היינו משום דהרחיקו ג"ט. ממילא ה"נ במבוי בעלמא פסול בהרחיקו אף בלחי רחב, וראיית המגן אברהם ברורה וחזקה. ומ"מ היה נראה דהוי ספק פלוגתא דרבואתא, דעת הר"י ודעת התוס', והיה ראוי להקל בדרבנן.

ומ"ש התב"ש בחירושי (כבוד שור עירובין שם) להכריע כדעת התוס', דסתמא דהש"ס לא

סי' יח.

א. בשם הרי"א וז"ל: ונראה בעיני שאם היה הלחי רחב יותר מן אעפ"י שהפליגו מן הכותל ג' טפחים הואיל והיה עומד מרובה על הפרוץ מותר. וב"ה בפסקי ריא"ו עירובין י"ב.

זיתר
ייתא
לחא
אכל
ענין
ימור
זחר,
זכור
זירה
הזה
זקא)

זיבא

זריח
זחם
זיתי
זיבי
זנה
זקב
זט,
זרי

זליה,
זוח

זאר,
זלעו
זשה
זחור
זוכח
זכיר.

זיובי

מו שאלות ותשובות פסקים אור"ח רבי עקיבא איגר

אבל רבא לנפשיה ס"ל כתנא דמכשיר בקודה אמלתדא גבוה מכ' אמה, דס"ל קורה משום היכר, וה"נ לחי משום היכידא כדס"ל לדבא לשיטחיה להדיא (שם טו, א) דלחי משום היכר, ובעי דוקא סמוך למבוי, דבענין אחד לא הוי היכירא כ"כ. א"כ ממילא לדינא דקיי"ל לחי משום מחיצה, כשר בלחי דחב שהרחיקו. אבל לומר לדינא דאף אי לחי משום מחיצה פסול דפליגי בזה ר"י ורבנן, זהו לא ניתן להאמר. ומ"ש התב"ש להוכיח פירושו בכוונת הדר"י, דאל"כ יסתרו דברי הר"י אהרדי, דהר"י כתב בתוס' דבפס ג' בעי לחי או קודה. לענין דטעמא דהר"י דבעי תיקון, לאו מטעם שכתבו תוס' דמדין הרחיקו הוא, אלא מטעמא כיון דהפס ההוא צריך למעט הפרצה לתקן המבוי שיהיה ראוי לתיקון לחי נידון, הפס כמבוי עצמו ובעי לחי אחד, ואין הפס משתמש ב' דברים כי אם למעט הפרצה ולדנונו ללחי.

ונראה ראייה לזה מהירושלמי (עירובין פ"א ה"א) דאיתא התם, היה דחב ט"ז אמה אכ"ח בשם רב עושה פס ג"א וכל שהוא ומרחיקו מן הכותל ב"א וכ"ש נידון משום לחי והשאר וכו', משמע להדיא דהפס עצמו רחב ג"א וכ"ש, ומרחיקין מן הכותל ב' אמות, ואנו מחשיבין הפס כ"ש ללחי, וכן משמע להדיא במפרש ק"ע שם. ואם נידון מטעמא דתוס' דהרחיקו ממבוי גם בפס דחב ג"א ומשהו לא יהא מהני, דסוף סוף רחוק מהמבוי ג"ט, אע"כ הטעם דא"א לחשב הפס לחיקין ב' דברים, ובעינן שיהיה הפס כ"כ שיהיה בו שיעור ג"א למעט הפרצה ועוד משהו לדנונו ללחי. ואף דלא מנכר המשהו בפ"ע, לא דמי לההיא דפ"ק דעירובין (ה, ב) דבעי דמטפי ביה או דמבצר ביה, דהכא כיון דהפס בעצמו ראוי ללחי אלא דאינו עולה לב' דברים, מש"ה כשיש בו שיעור לזה ולזה מהני.

[אף דעדיין יקשה גם בפס ג' נימא ב' אמות וד"ט יהיה לפס והשאר ללחי, מ"מ י"ל כיון דמדריך לעשות אמות שלימות כדצ"ל במה דאמרינן בסוגיא מרחיק ב' אמות ועושה פס ג"א,

ואמאי לא נקיט מדחיק ב' אמות וב' טפחים ועושה פס ב' אמות וד"ט, ע"כ דאודחא דמלתא הכי, א"כ לא מינכד למחשב מקצח ללחי והכל נידון משום פס א"כ עושה ג"א ומשהו כזה שפיר נידון המשהו ללחי].

וא"כ רבי הר"י אינם סותרים וקיימו כפשטן, דהטעם דק משום דאתי אורא מהאי גיסא, ובלחי דחב כשר בהרחיקו. וא"כ יש לדון להקל בדרבנן מכח ספיקא דרבנא, ובשגם שהב"י והלבוש"י נקטו רק הטעם דאתי אורא מה"ג. וכל זה בלחי אבל בצה"פ עדיף יותר, דלא מצינו מפורש בתוס' דיסברו לפסול דודאי אין ללמדו מלחי, אף דקיי"ל לחי משום מחיצה מ"מ בכמה דברים דבעינן ג"כ היכירא, וכמ"ש תוס' (ה, ב) אבל בצה"פ דהוי מחיצה מעליא, מהיכי תיתי לנו להמציא לפוסלו.

ומה שדן התב"ש בראיה מתוס' (יא, א) מדלא אוקי ההיא דצה"פ למעלה מכ' בהרחיקו ג"ט ממבוי. ובתוספת שבת (ס"י שסג סק"י) כתב לדחות ד"ל דקושיית ר"ת מהברייתא דקתני דומיא דרישא דלא מיירי בהרחיקו, ומה"ט לא היה מסתבר לר"ח לאוקמי במפולש או ביותר מעשרה. לא הועיל בזה כלום, דפשיטא דאין דאיית התב"ש מכח קושיית התוס', דודאי כי היכי דלא אסקו בתחילה לאוקמי במפולש או ביותר מ', ה"נ לא אסקו לאוקמי בהרחיקו. אלא דדאיית התב"ש מדברי התוס' בתירוצם, מדלא אוקמי בהרחיקו, ובוזה אין מספיק דחיית (התב"ש) [התו"ש] רהא לפי תירוצם רמיירי במפולש או ביותר מ', ולא חששו לרומיא דקורה, הו"ל לאוקמי בהרחיקו.

אבל לענין דדחות, ד"ל דאם לא היה להם פתרון אחר בברייתא רק דמיירי בהרחיקו, א"כ היה מוכח מהברייתא דינא דהרחיקו פסול, וה"ל לרבא או לסתמא דהש"ס להביא סייעתא מברייתא זו, אף דבמה דא"ר ואפ"י לרשב"ג וכו' זהו לא מוכח מברייתא, מ"מ משמע דעיקר חידושו דרבא שורש הדין דהרחיקו פסול. לזה נקטו בתירוצם גונוני אחר.

ב. דאם בפסקי ריא"ו עירובין פ"א הלכה א סע' בר שכתב כן להדיא עפ"י הירושלמי שהביא רבינו אף דאירו פליג על התוס' ומ"ל דהלחי מתיר משום עומד מרובה. וכ"כ בדעת הרי"א"ו בגאון יעקב עירובין יב, ע"ש. [וראה להלן סי' לה].

ג. ר' מה שדן שם כדברי רבינו באן התו"א עירובין סי' ס"ט אות ה' ונקת"י עירובין סי' ג.

ד. סי' שסג ציינו רבינו גם כהנהגותיו לשו"ע שם.

ה. נראה דצ"ל. והיינו התוספת שכת.

← [ולענ"דו ראייה דלא [כהתב"ש] מדברי השו"ע
 סי' שס"ג סכ"ו בסופו, או בכ' פסין
 משהויין או בצוה"פ, ותמיה לי הא צוה"פ קנה
 מכאן ומכאן וקנה על גביהן, א"כ ממילא הוי ב'
 פסין ע"י קנה שמכאן ומכאן ולמה יעשה לחנם
 הקורה שעל גביהן. ולזה הכרח לומר דה"ק, או
 ע"י צוה"פ היכי דא"א ב' פסין כגון שמרוחקין
 מכותל ג' ניתר ע"י צוה"פ, הרי דבצוה"פ מהני
 בהרחיק ג'.

ומה דלא ניחא להתוס' לומר רגם בלחי
 בהרחיקו כשר לדינא כיון דקיי"ל לחי
 משום מחיצה, ורבא רק לשיטתו דס"ל לחי משום
 היכר פוסל בהרחיקו. היינו כיון דסתמא נקבע
 מימרא דרבא בלי חולק, וזכר דבר דרבא לטעמיה
 משמע דהלכה פסוקה היא. גם מדחזינן
 בידושלמי דרב ס"ל דבעינן פס ג' ומשהו, והיינו
 לשיטת תוס' מטעם הרחיקו מהכותל הוא, ומה
 דנקט הידושלמי ג"א ומשהו, היינו בהכרח דיהיה
 משהו בצד הכותל. וא"כ מצינו דרב ס"ל הרחיקו
 פסול אף דס"ל להדיא בסוגיין (טו, א) בעוכדא
 דכוזא רמיא דלחי משום מחיצה, משי"ה פסקינן
 לדינא דפסול, והיינו משום דמ"מ כעי היכירא
 ג"כ. אבל בצוה"פ דהוי מחיצה גמורה, י"ל דמורו
 תוס' דכשר, ובפרט דבלחי גופא יש לדון הרבה
 להקל מטעם ספק דרבנן א"כ בצוה"פ
 יש לסמוך להקל בשעת הדחק כנ"ל, א"כ בצוה"פ
 ידירו

עקיבא בן מורי ורבי רבי משה גינו מא"ש.

← ובלא"ה אין לבנות דיק להמציא דין חדש על
 דקרוק קל כזה, א"כ כיון דחזינן
 דהד"מ הביא בפשיטות להלכה דברי הא"ז להקל
 בצוה"פ בהרחיקו, ולא מצינו בהיפוך מפורש
 בתוס', י"ל דלמעט בפלוגתא עריף. ואף רפליגי
 בטעמא דלחי שהרחיקו, מ"מ לענין הדין בצורת
 הפתח שהרחיקו לא מצינו דפליגי, דמסתבר
 בפשוטו דצוה"פ דהוי מחיצה מעליא מה גרעון
 בזה בהרחיקו.

סימן יט

[תבשיל שנמצא בו חטה בקועה]

דחמץ גזרו אינו מינו אטו מינו. א"כ זהו דק ע"י
 דהדין דלענין איסור חמץ בב"י בטלה ומותר
 להשהותו עד אחר הפסח, וממילא יהיה חוזר
 להתירו כלא בטלו, משי"ה לגכי אכילה והנאה
 הוי דשיל"מ.
 ומ"ה דפלפל הר"ן (נדרים נח, א) אי הוי רשיל"מ,
 כיון דגם אחר פסח איסור מדרבנן כענינה,
 או כיון דמדאורייתא יהיה מותר אפילו בעין הוי
 יל"מ, היינו הכל היכי דעכ"פ יגיע שעת ההיתר
 רהיינו ע"י שישהה אותו עד אחר פסח. משא"כ
 לענין איסור כל יראה ל"ש לומר רלא בטל ויש
 בו לאו דב"י, דא"כ ממילא מחוייב לבערו ואין

לידידי הרב רבי ראובן נ"י.
 ע"ד שאלתו בנידון שבא לפניו בפסת העבר
 דנמצא חטה בקועה בתרנגולת מבושלת,
 ואסר מעכ"ת כל התבשיל, לשרוף התרנגולת
 ולשבור הכלי חדס בחוה"מ, וחלוקים עליו חבריו
 כבוד הרב דשלאנק והרב דפילא.
 הנה באמת החמיר מעלתו ללא צורך במה שצוה
 לשבור הכלים. דמה דהחמירו בחמץ
 דאוסר במשהו, מסתברא דזהו דק לענין אכילה
 והנאה, אבל לא לענין איסור כל יראה, לא מבעיא
 להסוכרים^א דטעמא דחמץ במשהו משום דבמינו
 מרינא לא בטל דהוי דבר שיל"מ ומשום חומרא

ו. קטע זה נוסף מאוסף נגוים עמ' יח.
 ז. בשו"ת בית אפרים או"ח סי' כח דין בארוכה בשאלה זו ומצד כרכרי וקינו הבכור שוד שצוה"פ המרוחק ג' טפחים מכותל המבוי
 לא מהני. וראה קונטרס תקון עירובין להתו"ד כס"ם מקור חיים.

סי' יט.

א. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פמ"ו ה"ט: חמץ בפסח אעפ"י שהוא מאמורי תורה אינו בכללותו אלו, לפי שאין התערובת אסורה
 לעולם, שהרי לאחר הפסת תחיה כל התערובת מותרת וכו', לפיכך אסור בכל שהוא בין במינו בין שלא במינו. וכ"כ הרמב"ם
 בפהמ"ש ע"ז פ"ה מ"ט.

הלכות שבת סימן שסב

רבי 439 באר הטלה

ר"ף (כב) *צריך שרא יהא (בג) הלחי רחוק מן הכותל ג' ט' ז' (כד) ילחי אפי' שכרי ושכרי שברים ג סרי' יסיון
 (כה) כשרים בו. סגס (כו) ולכן עושין לחי (ג) מטיד סחוי ככותל ובלבד שיהי (כז) שלא יתמחה (כח) זיחר נפיק דפירוש
 שיערי תשובה ס טככות פדק י"ח באר היטב

אין הרוא מטילו אלא מגידו כמ"ש ריש סי' טס"ב : (ג) מטיד . ובתב הס"ו עכ"פ כפי דלהו בהאי מיחוי קלת דכר ממש ושב קת ולא סגי כמראה הטיד שניכר על הכותל לחוד ועכ"פ כפי שיהא פכ כחוס הפרכל ורחימי מורה א' שזה לרשום ככותל במקום לחי כמין עטר לכן שקורין קריי"ד וטעה מאוד בזה עכ"ל פ"ט . ועי' קנה מכאן וקנה על גביהן אס עשה לחי מכאן ולחי

משנה ברורה הלחי למטה אינו מחנעט כגון שקבוס כמסמר או שקשור הטיב להכותל ומחמת זה אינו מחנעט עד משך גבוה עשרה טפחים ורק למעלה הוא מחנעט פ"י הרוא מפני רוב גובהו כשר דלל מה שמעלה נשאר ג"כ שישור לחי : (כב) צריך שלא יהא . י"ח (יב) שהעטם מסום דלחי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומטליין ליה ולפי' אס הלחי היה רחב יותר מג"ט כשר אף שהלחי היה רחוק ג"ט מן הכותל דהא הוי עומד מרובה על הפרוץ שבלדו ובכגון זה לא אחרין לחי אוירא ומבטל ליה (יג) ויש אומרים דככל גווי צריך להיות הלחי בתוך ג"ט לכותל (יד) ויש להחמיר : (כג) הלחי . והיכי שקובע גורת הפחה למבוי דעת (טו) הרבה מהפוסקים שא"ל לדקדק שיהא בתוך ג"ט לכותל דלזו"ס מחינה גמורה היא (טז) ויש פוסקים דס"ל דאין חילוק בין זוה"ס לחחי לענין זה ובשעת הדחק (יז) יש לסמוך להקל . ואס יש ארכבעה טפחים בין זוה"ס להכותל דעת הט"א דלר"ך להעמיד לחי אלא הכותל ולדידי ג"ע גם כזה כמו שכורתי נכה"ל ולכתילה בודאי נכון להוש להחמיר אפילו כרחוק ג' טפחים מן הכותל : (כד) לחי אפילו שברים וכו' . ר"ל מדוכקים ובלבד שיוכל לעמוד ברות מצויה [לבס] . ולאפקי (יח) קורה דכענין דוקא שהיה חוקה כדי לקבל אריה ודלקמן כס"ו : (כה) כשרים בו . וה"ה אבנים (יט) היוצאים מן הכותל ומובלטים וז מוו פחות מג"ט הוי לחי ממש והוא שיהא בין כולן גבוה עשרה טפחים : (כו) ולכן עושין לחי וכו' . דלא גרע (כז) משכרי שברים דמותר בלחי וה"ה לענין (כח) זוה"ס דכענין שיטעה לחיים מכאן ומכאן אס ירח שיטילם הרות (כט) מותר לעשות ע"י סיד מחוי ככותל מכאן ומכאן והקנה שלמעלה יהיה מכון על גביהן . ומ"מ כעין שיהיה בו ממשות קלת עכ"פ כחוס אכל מראה סיד לבד או רוסס נגהר שקורין קריי"ד או שאר צבט לא מחוי

[ס"ו וס"ח] : (כו) שלא יתמחה יותר וכו' . היינו (כג) פ"י כלבים וחזירים שרגילים להחחקך בכתלים ומוחקין מן הכתלים את מיחוי הטיד השמוך לחרץ ואז לא מחוי טוב לא ללחי ולא לזוה"ס : (כח) יותר משלש לחרץ . האי ליבנא לאו דוקא דאפילו נמחה רק שלש

שער הציון

(יב) ש"ג נסס ריאי' וכפטר בות מאיר מלמד לטכס כמותו פ"ט : (יג) מ"א כסס הכוספות ולדידיה כל פוסקים דס"ל כס"ד דלר"ך לפסות לחי או קורס כסוף סס"ל כהוספות וכן כספר בכור שור וכחידוש רס"א ס"ל כדפת הוספות ולדברי הוספות פ"כ סעסס מוסר דהו"ל מחילס שהגרייס בוקעין נכ ופ"כ פסול ככל גווי ובכספיה דכ"ס וכן משמע בר"ח [ובן בר"ף] פוכת כן להמשיך דלא"ס למח לו לסייס מימרר דרכה ואפילו לרשכ"ג וכו' סא חין לא קי"ל כוחיס] ואף דעלמא גבי פומד מריכס פל סערין לא מחנתיין כמה שהכדייס בוקעין נכ פ"כ דככא גבי חיקון לחי שאני : (יד) ופיין בא"ר שנס סוא מסיק על דין זה כ"ס : (טו) הוספות שנת ויטקות יפק ות"א וכת מליך וס"ח כסכס ח"רס סרכ סימן ג' וס"ח גור אר"י ס"י ק"ח וכרסס כולס כריככ"א כחידושיו ופיין כחידושיו כרשכ"א : (טז) ככור שור כחידושיו פל פירובין וספתיקו סממ"ג וכת סלחס ח"א סימן פ"א ותס"ו אר"י דני עילאי חל"ת וכספ"ת לקמן ככ"י [וכספר מקור חיים מסיכס לססול דוקא כשני כקנים רחוקים ככותל אכל לא כשאחד רחוק מכותל] וכן כספר חיים מלדד להחמיר ככספירוב נפסס לכסוף כמכיו פ"ט : (יז) שות רכק"א ס"י י"ח וס"ח ט"ט סכדיק ח"א ס"י ט"ט : (יח) כ"ס מגמרא דפ ס' : (יט) גמרא ופיין כח"רס סמלדד לומר דוסו דוקא לענין לחי אכל לא סכני לחיים אכלו לפנין לז"ס וכתב ככסכ"ו דלפ"ז חיטוסיין ככותל פן שקורין ווענגלי"ס וכדוסה סנפסרס כזאון זה לא מחוי לדפת סח"רס וק"ך לפי דכ"י סח"רס מלי סירך נגממל דף פ"ו אי סכי פ"ט י"ח דקמ"ל אפ"ג דלפנין לז"ס לא מחוי לחי כוס וי"ל : (כ) א"ר וסנה אף דהט"ז כתב דלא מחוי פלס וז סדיד מחוי לפנין לחי וכן לפנין לז"ס כשס סכנס"ג מלחי דענין לחי כענין שפוקל לפי סכמת אחרונים דנס בלחי סני כמכסו ממילא גם כזס מחוי פ"י סיד וכ"כ סל"ר כסס סכנס"ג וכ"כ כסולתן פ"ט דכלתי מחוי פ"י סיד וכן מוכח ג"כ כתיבוי סג"א : (כא) ס"ו ז"כ וס"א וס"א . ודפ דקושת כתיב חיים על סכמ"א סוא רק לפי דפת כס"ו דכלתי לא מחוי פ"י סיד והזוה"ס מחוי פ"י סיד אכל אס ימחא דנס בלחי מחוי פ"י סיד לא קבס מדי : (כב) ואף דכזו"ס כענין שחכס כר"ס שויכל לפעמיד נכ דלא של קסין י"ל דפ"י ככותל כספיד עמוי ומחוי כס חכנין לס כריסס [תכ"ד ס"י ע"ד] : (כג) תכ"ד סס :

מותר (יב) אפיר
 (ה) התיבוי בלחי
 ז המכו ויהיה
 לכותלי הסכוי
 זים (יז) וס"א
 לחי *ובלבר
 ז השיב לחי :
 (ג) קאי . וס"א
 ז ג' טפחים כל
 חי לאפקוי היכי
 זס ואפ"ס שחינו
 סני : (יא) פד
 לא ישתיר אלא
 היה אלא פחות
 אינה במילואה :
 על הפרוץ ג"כ
 (ז) אפילו כשהוא
 דוקא פס רחב
 וסני יותר לדידה
 החלרות שדרבן
 ולאכול זריכות
 ליהן מהמכאולות
 מכו בלחי עיין
 גשר אמות ועוד
 ג : (אחרונים) :
 שרה טפחים .
 אסם מהני (ח)
 זר וכו' . ומיירי
 לו שלא יעמוד
 ילו (י) כהודיעו
 אף דלא נעשה
 מן כס"א פ"ט :
 זר כרות מלחה
 לחי . ג"ל דאס
 כלחי

8

התם אמר רב הונא דבין בצדו ובין בראשו בד' טפחים, ואע"פ שהוא בסוף מבוי שאנו מקילים יותר בכל מקום, וליכא למימר דכי אמרי בארבעה היינו כשהיא בקרן זווית, דפתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי, ולא איתמר ההוא טעמא התם אלא למ"ד מצדו כעשר, כדמוכח התם בהדשא. והנכון, דהאי סוגיא למאי דקס"ד השתא ברב חנן בר רבא רהטא, דקסבר מצדו בעשר, וכי קאמר מראשו בארבעה, כדקיימא לן ⁷⁵³ בקרן זווית, דפתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי, הא לאו הכי בעשר. וא"ת והא דאשמעינן ⁷⁵⁴ נמי בקרן זווית היה, הא ליתא, ולא קרינו קרן זווית מפני שהיא בפאה, אלא כשהיה בשתי קצוות המבוי, שאוכלת משתי קרנות, וכדפירש רש"י ז"ל ⁷⁵⁵, והיינו דלא עבדי אינשי, כההיא דלעיל מההיא (סוגיא) ⁷⁵⁶, דאמרינן כגון דפתוח בקרן זווית, שפירשו כן על כרחנו. אבל בתוספות ⁷⁵⁷ אמרו, כי אפילו רב הונא כשאמר א' זה וא' זה בד', לא איירי אלא בראשו בקרן זווית, וה"ק אחד רחבו ⁷⁵⁸ בקרן זווית, ואחד צדו דוקא ⁷⁵⁹ שלא בקרן זווית, אינם אלא בד', הא בראשו שלא בקרן זווית ר"ל ⁷⁶⁰ בעשר. ואינו מתווך, דא"כ היכי לא פריכינו לרב הונא מ"ש ראשו מצדו, דהא עד השתא לא היינו יודעים הפרשה דהוה ממעט בהלוכה ואיך לא ממעט בהלוכה. וי"ל דהא ליכא למיפרד, דטעמא דבא איכא דמראשו בעשר, דפתחא, אבל בצדו לא הוה פתחא, שאין דרך מבוי לעשות פתחו בצדו.

ופריכינו ומ"ש מדרבי אמי ורבי אסי. פרש"י ז"ל ⁷⁶¹ היכי אמרת דלא חיישינן דשבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא, והא בההיא דרבי אמי ח' אסי אמרו, דפרצה מצדו שאין בו פס ד', פחות מג' מתיר שהוא כלבד, שלשה אינו מתיר, התם טעמא משום דשבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא

זוטא, ומיבטלא תורת הכשר קורה מהבא, דפתחא ⁷⁶² הוא דחשיב ליה כניסה ופתח מבוי, ונתי אין בו הכשר ⁷⁶³. כן פרש"י ז"ל, וכטעם הוה פ"י במקומו למעלה ⁷⁶⁴. ובדאי דלהאי פ"י קושיין בכל דכן, דהא התם אפילו בסוף מבוי שהורגלו כבר בראשון, וגם דאית גהדי כדאוקימנא התם ⁷⁶⁵ אליבא דרב חנן בר רבא, דסוגיין הכא סוחר, חיישינן דילמא שבקי פתחא רבא ועיילי אפילו בפתחא זוטא של ג' טפחים, האלו הכא בתחלת מבוי, וגם שאין בו גדרדי, לא חיישינן דשבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא של שתי אמות והקשו על רש"י ז"ל ⁷⁶⁶, דהתם כשאמר ג' אינו מתיר אינו מטעם דשבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא, דא"כ כשיש שם (בו) פס ד' למה הכשירו פרצה בעשר, גיחוש דשבקי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא כאיך שהיא דכוותה בעשר, אלא דאי טעמא דג' אינו מתיר, משום דבעי קורה ע"ג מבוי וליכא, ויש לתדן דברי רש"י ז"ל, כי מלשוננו נראה שם ⁷⁶⁷, דלעולם לא פסלינן הכשר קורה בסוף מבוי, אלא היכא דאיכא תדתי לגריעותא, שלא נשאר שם היכר קורה ע"ג מבוי, ודשבקי פתחא רבא ועיילי באיך פתחא, ולפי' כשיש שם ⁷⁶⁸ שגשאר שם עדין קורה ע"ג שיעור מבוי, ואיכא הכירא טובא ⁷⁶⁹, תו לא חיישינן למאי דשבקי פתחא רבא ועיילי באיך, אבל כשאין בו פס ד' ולא נשאר לנו הכירא, עכשיו אלו ידעי דלא שבקי ליה, לא הוה פסלינן ליה כיון שהוא סוף מבוי, והיה פרצה נכרת כגדודי, כיון שגשאר שם עמוד טפח שהקורה עומדת ⁷⁷⁰, אבל השתא דחיישינן דלמא שבקי פתחא קמא ועיילי באיך, מ"ה פסלינן לה, דהשתא לא נשתתיר בו שום היכר לא בגופו ⁷⁷¹, ולא בהיכר כניסת הנכנסים והיוצאים, כנ"ל. ופרקי' דהתם דממעטי בהלוכה דחיישינן דעיילי

753 [תיבה זו מיותרת]. 754 [צ"ל דמשמעתיך].
755 להלן צד ב ד"ה כגון והובא ב' רבנו לעיל שם.
756 לע"ה א. 757 ו א ד"ה אחד. 758 [צ"ל: ראשו].
759 נראה דצ"ל: אפילו. 760 צ"ל כנגדפס:
י"ל, 761 ב"ה מאי שנא. 762 אולי
צ"ל: דפרצה. 763 ראה להלן הערה 779.
764 ה א ד"ה מתיר. 765 ו א. 766 הרשב"א
בחידושי: וראה גם בח"י הר"ן. 767 צ"ל:
מלשונו שם נראה. 768 [צריך להוסיף: פס

הכור סור בחידושו לנסכתן דפסול בכה"ג וראה בשו"ע סי' שסג ס"ו בבית מאיר ומשנ"ב שם וראה גם להלן הע' 798 והע' 824.
749 כע"ז גם ברשב"א. ולפנינו: חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן, 750 ה ב.
ושם: אמר רב הונן בר רבא רמיה דרב, וכ"ה ברבנו בסמוך.
751 רבנו מצריך תרתן שהורגלו בפתח ראשון ושבפתח החדש לא דוסי ריבם. אולם הרשב"א בחידושו כתב: דשאני התם שהורגלו בפתח ראשון, וכיאר זב"ר הגמ': לא שבקי פתחא רבא, דהיינו פתח ישן, וכ"ה דעת הר"ן וראה בגאון יעקב. 752 ו א.

לא אתי ומבטיל ליה, ואע"ג דאירא דאיך גיטא נפיש עליה. ובתדתינן דאין הכי נטין, אלא דכולי האי לא אטרההו. ויש מרבותי ⁷⁴⁹ אומי, דהשתא דפרקי הדר דהינן כל הני פרוקי דלעיל, ולא אמרינן טעמא דבטול איריך כלל, ושעמא דכולהו משום דכולי האי לא אטרההו. ואין זה נכון בלשון הגמ', ומאי דלא תריץ הכי, דקושיין ⁷⁴⁹ דלעיל, משום דבעי למימר ליה קושטא דמילתא, דאפי' לא הוה חיישינן לטרהא, ליכא למעבד הכי משום דאתי אירא ומבטלי ליה. ומתו מתברא דכל היכא דאיכא צ"פ, לא אתו אירי ומבטלי ליה, שהרי צ"פ מתרת כל אירי, ואפילו יתר מעשר ⁷⁴⁷, אליבא דהלכתא דקיימא לן כרבנן ⁷⁴⁸ שאם יש צורת פתח אפילו הרחב יותר מעשר אינו צריך למעט.

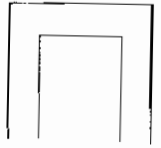
לא שבקי אינשי פתחא רבא ועיילי בפתחא זוטא ⁷⁴⁹. ק"ל, דמשמע דבפתחא זוטא הוא דלא עיילי, הא בפתחא דכוותה עיילי, ואלו לעיל ⁷⁵⁰ אמר רב הונן משמ"י דרבה משמא דרב, שמבוי שנפרץ מראשו בעשר, כל היכא דלא הוה בקרן זווית, ולא חיישינן דילמא עיילי בפתחא רבא ושבקי לאיך, והתם שוות הם, שא"א לפתח מבוי שיעא ברחבו יתר מ"י, ויש לומר, דשאני התם שכבר הורגלו בפתח הראשון לגמרי וגם הפתח החדש של הפרצה אינו מיושר כל כך ⁷⁵¹, וכדמוקי' התם ⁷⁵² בדלא בקעי בה ריבם, אבל הכא שהוה בתחלת הכשר מבוי, ועדיין לא הורגלו משום פתח, ובקעי בה ריבם, ודאי משום פתחא זוטא הוא דלא שבקי פתחא רבא, הא משום פתחא דכוותה שבקי, ומיהו אכתי ק"ל אשמעתין, האיך הכשרנו שתי אמות של פרצה בדאשו של מבוי, ואפי' בתחלת הכשר מבוי, ואלו

740 צ"ל: ירוחיק. 741 טו ב. 742 כ"פ גב הרשב"א וע"ש מה הכריתו לפרש כן. 743 ו א. ע"ש. 744 כ"כ גם הרשב"א והוסיף דבתחלת מבוי אם הפרוץ מרובה לא מהני אפי' נתן קורה על שני הצדדים, ונראה כ"ה גם לשיטת רבנו, ואע"פ דלעיל ב"ה עושה כתב דלתיכרא בעלכא הוא, מ"מ לא עדיף מקנה דאתו אירי ומבטלי ליה, וסוף מבוי שאני שאינו נראה כפתח אחד. 745 שיטה זו הביא גם המאירי ודחה. 746 צ"ל: בקושיין. 747 פ"י, ואפי' הרחיק ה"ש מהכותל ל"א אתי אירא ומבטליה, משום דה"פ הטיב כפתחו. וכ"כ הרשב"א בחידושו והביא המאירי וכתב ע"ז: ויש לחלוק בזו, ודלא כדעת

על העומד שביניהם, הא אלו היה העומד שיה לא מן האיריך, לא מבטיל בהכי, ומשום הכי אמרינן ויעשה פס אמה הרחיק ⁷⁴⁹ אמה ויעשה פס וכו', פ"י דבהא ליכא למימר דאתי אירא מהאי גיטא ואירא מהאי גיטא ומבטיל ליה, שהרי העומד שיה לפרוץ שמן הצד האחד, שמתע נינה עומד בפרוץ אביו. פ"י, מדלא קאמר רב יהודה דלמיעבד הכי, דהוה ודאי עדיף טפי, דכל מאי דאפשר לפור הפרצה ולמעטה דלא תהא ניהא תשמרתי טפי עדיף, אלא דאי להכי לא עבד ר' יהודה הכי משום דס"ל כרב הונא בריה דרב יהושע, דאמר לקמן בפרקי ⁷⁴⁴ דאפילו עומד כפרוץ אסור, וכ"ש כשהעומד מרובה על הפרוץ רוחות דגריע טפי ואסור, ואלו את אמרת לי דעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד, כל היכא דליכא טעמא דאתי אירי ומבטלי ליה ⁷⁴⁵, ופרקי דלעולם אינא לך דאפי' עומד מב' רוחות הוי עומד, וכ"ש עומד כפרוץ, רשאני הכי דאתי אירא דהאי גיטא דהאי גיטא ומבטלי ליה, כלומר דאפי' בוא גמ' שייך ביטול איריך, כיון שמן הצד האחד שיה לה, וכן הצד השני דבה עליו, הא כל היכא שהעומד מרובה על האיר האחד, או שאין איר א' מהם רבה עליו, הוי עומד, הא דאמרינן לעיל ⁷⁴⁶ דמבוי שנפרץ בראשו שיעורו בעשר, מיידי כשהעומד מרובה על הפרצה, דלא אתו אירי ומבטלי ליה. אי נמי, דהתם כיון דסוף מבוי הוא, שכבר הורגלו ליכנס ולצאת בו, לא אתי אירי ומבטלי ליה לעומד ⁷⁴⁴, הדר פרכי ויעשה פס אמה ומחצה כו', פ"י, דהכא ליכא למימר דאתו אירי ומבטלין ליה, דכיון שהעומד מרובה על האיר האחד,

740 צ"ל: ירוחיק. 741 טו ב. 742 כ"פ גב הרשב"א וע"ש מה הכריתו לפרש כן. 743 ו א. ע"ש. 744 כ"כ גם הרשב"א והוסיף דבתחלת מבוי אם הפרוץ מרובה לא מהני אפי' נתן קורה על שני הצדדים, ונראה כ"ה גם לשיטת רבנו, ואע"פ דלעיל ב"ה עושה כתב דלתיכרא בעלכא הוא, מ"מ לא עדיף מקנה דאתו אירי ומבטלי ליה, וסוף מבוי שאני שאינו נראה כפתח אחד. 745 שיטה זו הביא גם המאירי ודחה. 746 צ"ל: בקושיין. 747 פ"י, ואפי' הרחיק ה"ש מהכותל ל"א אתי אירא ומבטליה, משום דה"פ הטיב כפתחו. וכ"כ הרשב"א בחידושו והביא המאירי וכתב ע"ז: ויש לחלוק בזו, ודלא כדעת

פתח אינו צריך למעט, וכן הלשון הראשון שמצמידין אותו כשמואל דוקא ובשארין חורו הפנימי של פס רחוק מן הכותל יתר מ' דברים דחוקים הם ורחוקים אחר שלא נזכרו כגמרא כלא, והרבר הנכון מה שאמר³¹ משמו של רבינו יצחק כ"ר אברהם ז"ל דעקום כמין ת' כזה תורתו כסתום לכולי עלמא וכמו שכתבנו למעלה³¹ גבי מבוי העשוי כנדל והטענה לפי שאין דרכן של כריות לסבב בכענין זה שרוצים ללכת אל רשות הרבים מצד פתח האח' של המבוי לצד הפתח השני אלא הולך ברשות עצמו מכאן לכאן וזה הנכון.

ו' כן מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות. כלומר ואח"כ נתן קורה מן הכותל ועד ראש אותו פס, א"כ מעמיד שם לחי או סמוך לפס או מצד ב', והקורה או הלחי מחירין אותו פתח ער הפס ומן הפס ולהלן עד הכותל ניחר בעומד מרובה על הפרוץ³¹ שאין אנו מקפירין בעומד מרובה על הפרוץ אלא כמה שהוא מן הקורה [או] מן הלחי ולהלן. ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק ב' אמות ויעשה פס אמה ומחצה, פרש"י ז"ל³⁵ דהכי הוה ניחא להו לבני מבוי טפי שלא יקלקל היציאה כל כך, ואינו מחוור מרפריכין כתר הכי וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, ומשני אין הכי נמי כולי האי לא אטרחרו רבנן, אלמא משמע שהמקשה בא להחמיר, וכענין זה י"ל כל שאר הקושיות רמשע ליה שאין נראה כל כך כפרוץ כשארין כל הפרוץ לצד הכותל³¹.

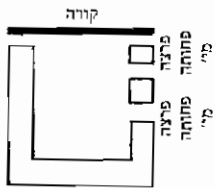
שמעת מינה עומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות לא הוי עומד לעולם הוי עומד. ונפקא מינה היכא דלא שייך למימר אחיא אוריא דהאי גיסא ואוריא דהאי גיסא ומבטל ליה³⁷, והיכי רמי

כגון דהוה העומד לצד ימין המבוי סמוך לכותל זה והשני לצד שמאל המבוי סמוך לכותל השני והאחד בנתים, דהשתא ליכא אלא חד אור וכו' הא אמרינן עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד, וא"כ נפקא מינה בעלמא כגון לגבי סוכה שסככה בשפורין או בארוכות המטה דליכא אוריא דמבטל לסכך כשר דההיא פלוגתא נמי בעומד מרובה על הפרוץ שייכא כראיתא כסוכה³¹ ולקמן בפירקין³⁹. ושאיני הכא דאתי אוריא דהאי גיסא. דמבוי דטפי מיניה. ואוריא דהאי גיסא. דתחת הקורה, ומבטלי ליה.

שמעת מינה עומד כפרוץ לא הוי עומד. וכדרב הונא בריה דרב יהושע³²⁰. ואיכא למידק והא אמרינן דאפילו עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד וכל שכן עומד כפרוץ איכא תרתי לטיבותא דעומד כפרוץ ועומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות, ומסתברא דהכי קאמר ליה כיון דלא אמרו שיעשה פס אמה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומרחיק אמה ויעשה פס אמה דהכא איכא עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות וליכא אוריא דמרובה על הפס מב' צדדיו דמבטל ליה ושי"מ דאפי' עומד כפרוץ לא הוי עומד וכל שכן עומד מרובה מב' רוחות לא הוי עומד וחדא דאית בה חרתי קאמר ליה, ומשני ליה לא כמו שאתה סבור אלא אפי' אוריא דכוותיה מחד גיסא ואוריא דטפי מיניה מאידך גיסא ומבטל ליה ולעולם בעלמא דליכא אוריא הוי עומד³²¹, וקשיא לי אשמעתין כיון דאסיקנא דאמרינן אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לעומד דאינו יתר על אחר מכ' האורים א"כ הא דאמרינן לעיל³²² מבוי שנפרץ בין מצדו בין מראשו כעשר מראשו היכי משכחת לה מי נימא דוקא בשנשאר כנתים עומד מרובה מעשר דאי לא אתי אוריא דהאי גיסא ואוריא דרחב פתח המבוי שתחת הקורה, וי"ל דהתם אפי' כפרוץ מרובה על העומד שרי ושאיני התם דסוף מבוי הוא וכענין ההיא דאביי דלעיל³²³ דמשני ליה לרב יוסף כדרכ אמי ורב

בריטב"א. 318 טו, א. 319 טו, ב. 320 להלן טו, ב. 321 ועי' ברש"י בסוגין, ומשי"כ הגר"י ז"ל כקו' כנס"י (וילנא סי' נו וס"י פב) וראה במ"ב כ"ט שם סק"ג משי"כ מהגאון כ"ר רבינו ברוך עומר מרובה. 322 ו, א. 323 ה, א. (וכ"ה בריטב"א).

אסי רמבוי שנפרץ מצדו, אבל הכא רהחלת מבוי שאנו כאים לחקנו כדי להכשירו עכשיו צריך שיהא העומד מרובה על הפרוץ כדי שלא יהא האוריא שמכאן ומכאן מבטלין אותו ואפי' נתן קורה על צד זה ועל צד זה אינו מועיל וכל שכן אם נתן על צד האחד לכד שאין הקורה מתרת ב' פתחים וכמו שאמרנו למעלה, וא"כ א"כ דרב אמי ורב אסי היכי משכחת לה דהא אמרינן מבוי שנפרץ מצדו אם נשתייר שם פס ד' מתיר פרצה עד עשר כלומר דעריין מבוי הוא וקורה מונחת על גבי מבוי איכא והיא מתרת כל הפתחים, ולפום מאי דאמרינן בשמעתין היכי דמי אי כשנשאר עריין באותו כותל שנפרץ עומד מרובה על הפרוץ אין אנו צריכין להכשירה של קורה לצד זה דמעצמו הוא מוכשר בעומד מרובה על הפרוץ ואי פרוץ מרובה על העומד היאך קורה זו מתרת והלא אין הקורה מתרת ב' פתחים דאתי אוריא דהאי גיסא ורהאי גיסא ומבטל ליה, וי"ל דהתם בשעומד מרובה על הפרוץ וכיון שכן כל אותו רופן נכשר בכך, והא דאמרינן אם נשתייר שם פס ד' מתיר פרצה עד עשר לאו למימרא שתהא הקורה מתרת ממש אותה פרצה דהא אינה צריכה היתר אלא לומר שעדיין נשאר שם כשיעור מבוי מוכשר וכיון שכן כל המבוי מוכשר ובלכד שלא חתא שם פרצה רחבה מעשר, ואי נמי התם סוף מבוי הוא וכמו שאמרנו למעלה וכדמהכשר בטענה זו אפי' כפס ד' בלבד כרעת אביי רקימא לן בההיא כוותיה. ואי נמי יש לי לומר רלא אמרינן אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא אלא באוריא רמבוי גופיה בלחור וכיון דמיניה הוא חשוב לבטולי עומד מועט שכו אכל אוריא דמבוי גופיה

ואוריא רחוצה לו [לא דאוריא רחוצה לון דלאו מיניה לא חשיב לבטולי עומד דמבוי, ובוראי אלו נפרץ המבוי מצדו בשני מקומות כגון זה ויש בין ב' הפרצות יחד מעשר ואין בעומד יתד על כל א' משני האורין של הפרצות אנו אומדים בזה אתי אוריא דהאי גיסא דפס שבנתים ואוריא דהאי גיסא ומבטל ליה וה"ל פרצה יתידה על עשר ואין הקורה מחידתה³²⁴, וא"כ הוא משמע לקמן³²⁴ גבי חבלים דאפי' אוריא דלמעלה מהם מצטרף לבטל כדאמרינן התם אי מוקמינן ליה עילאי אתי אוריא דהאי גיסא ואוריא דהאי גיסא ומבטל ליה, י"ל דהתם כיון דאוריא שלמעלה מן החבלים עד לדקיע חשיב מהן דדשות היחיד עולה עד לדקיע זה כאוריא ממש ומצטרף לבטל ורבינו יצחק ב"ד אבדהם ז"ל פ"י³²⁵ דלא אמרינן אוריא מבטל אלא אוריא עומד ליסגד או לגדר בין בבלת בין בגדר כפרצת המבוי ופתחיו אבל אוריא אחרינא לא, וההיא דחבלים כיון דדשות היחיד הוא כעומד ליסגד דמי, וקדובין דבדי לעלות עם דבריו לטעם אחד. ונדאין הדברים → רלא אמרו דאתי אוריא ומבטל ליה אלא בלחי או בקורה שאינן פתחים גמורים ואינן מתירים כל האוריא אלא עד עשר אבל צורת פתח ממש שהיא מתרת כל אוריא ואפי' רחב מעשר אין אוריא מבטל³²⁶, ולא כן דעת הראב"ד ז"ל לפנינו גבי נעץ ד' קונדיסין ב' פינות השדה³²⁷, והרבר צריך תלמוד.

וליחוש דילמא שביק פתחא רבה ועייל כפתחא ובגלינות החו"א אם הוי מרין גו"א במחיצות למעלה, וכבר הק' מ' הירצב"א ע"ד המהר"ל המובא במג"א בהל' ציצית ריש סי' טז ועי' במתה"ש שם וע"ע בשאלת יעבץ סי' כ). 326 וכ"כ הריטב"א, ובריטב"א מבווא דגם בעביר לחיים מהני ולא אתי אוריא, אכן ב' רבינו לפנינו ובעבה"ק ש"ב ב משמע דדוקא בצוה"פ הוי מחיצה ל"א אתי אוריא משאי"ב בלחין, וראה ברש"י סי' שסג סי' ובמ"ב שם, ובבב"ר שור בחי', וי"ל ע' רלפ"ז גס לרב ול"מ צוה"פ ביותר מעשר מ"מ בעי' לצוה"פ דמשו"ב ל"א כפתות מ"י אוריא וכו', וניחא קו' הגר"ח בפס"ז משבת ע"ש, ובמאיירי חולק בזה (ואולי אויל לשיטתו דס"ל דצוה"פ הוי מרין היכר בלחי כמש"כ ברש"י מסכתין). 327 להלן א, א. והו"ד במאיירי שם, ובביאור ההשלמה שם

[י, א] ודר' זירא ודר' אבינא ליתא. פי' להא רשאני ר' זירא לא צריכא, כיון דאמר אינו נירון משום לחי. וגם להא דר' אבינא ראמר במופלגים אינו אייתי, דאם היו מופלגים משנים לכותל א"כ אף גדולה אסורה, שאין לה כ' פסין של ג', ור' סבר כר' יוסי.

בעשר ושני טפחים. לאו רוקא, ואפי' בשני משהוין סגי³⁵⁵, כיון רר' לא סבר לה כר' יוסי. לישמעלין ומיפלגי טובא. ואי' מאי פריך, לישני ליה רנקט אותו שיעור ראשון לאיסור שיכול להיות בו, רבפחות מכאן לא מיתסרא משום דהוי לבור. וי"ל דהוה מצי לאשכוחי איסור בפחות מכאן, דהא כעשר ור' טפחים נמי מיתסרא, וכגון דמופלגת מכאן בחצי טפח ומכאן בג' וחצי, רמישחריא גדולה בגיפוף משהו מכאן וג' וחצי מכאן, וקטגה מיתסרא וליכא לבור אלא מרוח אחת, ובעינן כ' פסין כה³⁵⁹.

ש"מ בין הלחיים אסור. ואי' והיכי מוכח ראסור, לעולם אימא לך בעלמא דבין הלחיים מותר, ושאני הכא משום דלאותה בליטה אין לה אלא כ' מחיצות, ומסתמא אותו הכותל השני שלאורך המכוי הוא שוה לכותל שכנגדו, שכן מושך הלחי. וי"ל רמיירי שכותל השני שהוא לאורך הוא ארוך עד כנגד סוף הבליטה, אבל רופן שבו הכליטה היה מתחילה קצר, ולכך עושה בו אותה הבליטה כדי להשלימו שיהא כל כך ארוך כמו הכותל שכנגדו, ואי' אם היה מותר בין הלחיים הכא נמי היה מותר³⁶⁰.

וש"מ משך המכוי בד' אמות. ואי' חיקשי מרב יוסף לרב יוסף, דהאמר' לעיל³⁶¹ לרב יוסף רמשך מכוי בארבעה. וי"ל דרוקא למיהוי מכוי הוי כארבעה, אבל לאפוקי מחורח לחי לא, עד ראיכא ר' אמות³⁶². ואי' אמאי לא קאמר ש"מ לחי העומד [מאליו] כשר. וי"ל דמהכא ליכא למשמע, ראיכא למימר רמיירי בשהעמירו משום לחי. [ואי' א"כ] אמאי קאמר ד' אמות דבטיל מיניה תורת לחי, הא אמרינן לעיל³⁶³ דכשהעמירו [לשם לחי] אפי' הוי ר' אמות מ"מ לא בטיל מיניה תורת לחי. וי"ל דהני מילי כשהלחי הוי לרוחב המכוי, וכראמרינן לעיל משום דדיבה בסתימה מיגרע גרע, אבל הכא שהלחי הוא לאורך המכוי אין כאן דיבה בסתימה, ומשו"ה בטיל מיניה תורת לחי כי הוי ר' אמות³⁶⁴.

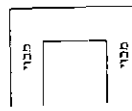
פסי ביראות דאקילת ביה חד קולא אקילת ביה קולא אחרנא. ואי' והא לעיל³⁶⁵ פי' בחוסי גבי [מה לחצר] שפרצתה בעשר וכו' דאמרינן היא הנותנת, ולא אמרי' רהאי ראקילת ביה חדא קולא אקיל בה קולא אחרנא. וי"ל רגבי פסי ביראות יותר יש לנו להתיר משום עולי רגלים³⁶⁶.

מכוי כלל כלל לא. ואי' מה הוא אומר כלל כלל לא, והא בהריא קאמר ר' יהודה אינו צריך למעט. וי"ל דה"ק, אתה בא לדמות מכוי [לפסי כידאות] ע"כ אין לרמות להו להררי,

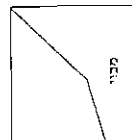
201, 203. 357. לפיניו רבינא, וראה משי"כ הערוך בסוף ערך אכיל. 358. כ"ה בתורה ושני כתי הראשון, וכ"כ הריטב"א, אך כתי השני כ' התוס', רבפס שנשתתיר מהכותל בעינין טפח, רבלא זה אין היכר כ"כ, וכ"כ השו"ע בסו' שס"ג סי"ב, אבל הבי' כ' ולאן רוקא טפח, אלא בשני משהוין סגי, וראה מש"כ ע"ז הביאור הלכה שם ד"ה טפח. 359. כ"כ כרש"י ד"ה לישמעלין. 360. כ"כ הריטב"א והריטב"א, ויישבו לפי"ז הלשון "לחי המושך לחצר". 361. כ"כ לעיל הרשב"א, והרא"ש כס"ד בשם האבי עוזי וריטב"א, וע"ש בתורה רב יוסף שכי' הוה רוחק, וע"י ברשב"א ריטב"א ותורה"ש שתי' בע"א. 363. ט, ב ד"ה ולרשב"ג (והע' 354). 364. כ"כ רבינו שם, [ד' הערה 356]. וראה עור מש"כ כאן בתורה"ש. 365. ה, ב, [עיי"ש בחזרה תאמר ובמש"ש רכיניו בדי"ה מה חצר]. 366. כ"כ לעיל בחזרה תאמר, וכעיי"ז

ראם באח לרמות א"כ מן הרין היה לומר לך רמבוי כלל כלל לא, וזה אי אפשר להיות דהא בהריא קאמר ר' יהודה אינו צריך למעט גם ביותר מעשר, הלכך וראי ליכא למילף כלל מפסי ביראות³⁶⁷.

[י, ב] עושה לו פס גבוה עשרה במשך ד'. והשתא יש לו שיעור מכוי חשוב [ו]לא אתי אירא רהאי גיסא ורהאי גיסא ומבטל ליה³⁶⁸. ואי' והלא הוי כמו מכוי עקום, דכיון דהגית פס ד' כאמצעיתו א"כ המכוי הולך סביב משני צדדין, ואי' הוי מכוי עקום הנעשה כמין ח', כזה (ר' ציור 11), ויש כעקמימותו יותר מעשר, ואי' הוי כמפולש לכר"ע אף לשמואל³⁶⁹, וצריך תיקון בעקמימותו³⁷⁰ ולא וי"ל רמיירי שאין בעקמימותו יותר מעשר³⁷¹, ושמואל לטעמיה. ועו"ל רמיירי שהוא מחקצר מלאחריו ואין בו פילוש כלל אחר אותו פס מצד אחר שהוא ארוך לכותל מצד אחר, כזה (ר' ציור 12). ועו"ל רבכי האי גונא לא מקרי מכוי עקום, דמכוי עקום הוי כגון שיש בתים באמצעיתו של המכוי, אבל האי דאין בו בתים באמצעיתו אלא משני צדדין וראי לא הוי מכוי עקום³⁷².

צדד 11 [סגין בלחיניו]

צדד 12

עור העסלא ותלל שלו מצטרפין. פירוש לענין שאם יש תחתיו כזית מת מצד אחר וטהרה מצד אחר הוא מביא הטומאה לאותו צד שבו הטהרה. ודווקא כשהטומאה וטהרה תחת העומר, אבל אם הטומאה תחת החלל והטהרה תחת העומר או איפכא, אינו מביא טומאה כלל, כדאמ' בסוכה³⁷³ ארובה בבית וכו' פותח טפח טומאה כנגד ארובה כל [ה]בית טהור³⁷⁴.

י, יא, א מכוי שהוא גבוה וכו', ואם יש לו צורת פתח אינו צריך. פי' אלמא צורת הפתח מהניא בגובהה, ואי' היכי מוכח דצורת פתח מהניא בגובהה, בלא צורת פתח נמי מהני, כיון ראיכא קנה מכאן וקנה מכאן³⁷⁵ א"כ היינו כמו לחי, ולחי אפילו גבוה מאה מועלי³⁷⁶. וי"ל ראיכא

כריטב"א שם וכתורה"ש. 367. כ"ה כרשב"א ריטב"א ור"ן. 368. כ"כ הריטב"א, ולשיטתו ר"ה ב' מבואות ממש אלא רק היכרא בעלמא דנראה כבי' מבואות, ע"כ צ"ל כן. אכן הריטב"א ס"ל דהוה ב' מבואות ממש, [וכן סברו בתורה עושה, רמשי"ה כחבו דהוי כמכוי עקום], ושפיר כתב ראי' האוירין מבטלין או משום דהפס הוי כוחל המכוי ואינו מתבטל, או משום שאור של מכוי אחר אין חשוב לבטל להפס. [ודעת רבינו עפ"י התי' האחרון היא כשי' הריטב"א, וע"ע בהערה 373]. 369. לעיל ו, א. 370. כפרש"י ולא כהרי"ק, וכד"ל לרבינו לעיל ו, א ד"ה מבר, ודאיתו מלעיל ח, ב ר"ה אלא. 371. ל"ע, רלעיל ו, א בדי"ה ושמואל רחה רבינו פי' מורו הזקן רש"י דט"ל ולשמואל בעי לחי בעקממות, והכרחי ולא בעי כלום, ושמא הוסיף רבינו באן לדחוא רמילתא, רגם לפי מורו הזקן הרש"י אכתי חקשי, וע"ע. 372. יש להעיר רע"כ יש בעקממות יותר מעשר, דמכוי דחב כ' קיימינן, ובעי שיהא ארכו יתר על רחבו, [וכ"כ המאירי, והוכיח דמהני גם ביותר מעשר ולא הוי

מכוי עקום וכפי' הריטב"א בתורה עושה]. וכן הק' השפ"א. 373. רבינו לשיטתו רס"ל רמבוי עקום הוא ב' מבואות, וכמבואר בסוגי' רלעיל ו, א, ועפ"י כתב כאן דכ"ז כנראין כבי' מבואות, וכגון שהבתים באמצע, משא"כ הכא נראין כמכוי אחד שוב ל"ה מכוי עקום. ולחידוהן זה ס"ל לרבינו דהך דסוגיין הוי מכוי אחר, וכשיטת הריטב"א דרינא דפס ר' הוי להיכר. ואי'ש לפי"ז והוצרך רבינו לכתוב בתחילת הדבור הוה "שעור מכוי חשוב" וכסבורת הריטב"א (עיי"ש בהערה 368), דרכינו רצה ליישב דאין האוירין מבטלין גם אי נימא הוה מכוי אחר. 374. יח, א. 375. כ"כ בתורה עור, ומתבאר דס"ל רמיירי לענין טומאת אוהל, וכ"ה להרי' ברש"י כר"ה עור וכש"ה. וכתי' המאירי הביא דהראב"ד בפי' א' ס"ל ראיירי לענין טומאת מושב. וע"ע בקר"א במש"כ בשם הגר"א. 376. לכאורה הול"ל רק קנה מכאן, רגבי לחי אי' צ קנה בצד השני. ועי' מש"כ ע"ז בספר כוכב מעקב סי' ו, והוב"ד גם ברובכ משרים סי' צ"ח (ח"ג). ואמנם בתורה"ש כתב "ליחכשר בקנה אחר וכו'". 377. בי"כ רבינו לעיל

נפקותא אליבא דר' יוסי דכעי לחי של ג' טפחים³⁷⁷, ומסתמא הקנים היו במשהו, ומשו"ה אינו שוה כלום מתורת לחי, אבל מתורת צורת הפתח מהני³⁷⁸. עי"ל רמירי שהרחיק הקנים ג' טפחים מן הכותל, והשתא מתורת לחי לא מהני, ובלחי בעינן שיהא בפחות מג' מן הכותל³⁷⁹, אכל מטעם צורת פתח מהני³⁸⁰.

מדברשי רבינו נלמד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת פתח. פי' דינה להיות לה ג' מחיצות וברביעית פס ר', ולא מיירי במחיצה רביעית שהרי (מועיל בה צורת פתח) [סגי בפס ר'] וגם במחיצה שלישית שכנגדה לא מיירי שהרי (סגי בפס ר') [מועיל בה צורת פתח]³⁸¹, אלא מיירי מן המחיצות משני צדדין. ומיירי שאין הפרצות יתר על עשר, [ראי ביתר על עשר] א"כ מאי קאמר מרכזי רבינו נלמד, היינו דברי רב ממש דאין צורת פתח מועיל ביותר מעשר, ולא היה לו לומר מרכזי רבינו נלמד³⁸².

מה יתר מעשר האוסר במבוי אינו ניתר בצורת פתח. פי' כראמר רב, אף פרוץ מרובה על העומד האוסר כתצר אין צורת הפתח מתרת וכו'. וא"ת היכי יליף חצר ממבוי, מה למבוי שכן הוא חמור הפירצתו בד' תאמר כתצר שכן פירצתו בעשר וא"כ הוא קל טפי. וי"ל רחצר מחצר יליף, הפירצת יתר על עשר אוסרת בחצר כמו במבוי, וא"כ מצי למימר מה יתר מעשר האוסר בחצר אין צורת פתח מתרת בו אף פרוץ מרובה על העומד אין צורת פתח וכו'. ונר' דהא נקט מבוי לאו דוקא נקט, והא דנקטיה היינו משום רגבי מבוי מיתניא בהריא³⁸³ והרחב מעשר אמות ימעט³⁸⁴. וא"ת מחיצה שלישית שכנגד הרביעית יוכיח, שצורת פתח מתיר בו בפרוץ מרובה כראמר לעיל³⁸⁵ מבוי מפולש עושה בו צורת הפתח, ואע"ג דאין צורת הפתח מתרת בו ביתר מעשר³⁸⁶. וי"ל דלא רמי רהם מטעם פתח, שרגילות לעשות שני

ב, א ר"ה ימעט, ועיי"ש בעה"ט 19. 378. להלן יד, ב במשנה. 379. ע"כ נהכו גם בתור"ה איפכא, ועיי"ש מש"כ עור ליישב הקושי. 380. כלהלן יד, ב. 381. בחי' הבכוד שור (בספד תבואת שור בסופו) כתב להוכיח מהא דהתוס' לא תי' כן, רצוה"פ רינו כלחי דבהרתיק ג"ט מהכחל לא מהני. ועי' במש"כ ע"ד בתשובות ועק"א סי' י"ח, ובתשובות בית אפרים סכ"ח, ובקבלות יעקב ס"ה. ועי' במרומי שדה להנצי"ב זע"ל שכ' במתני' דרש פרקן לרייק מהרש"י ג"כ דלחי רצוה"פ שים כרחוקים מהכחל. ועי' ברש"י סי' שס"ג ס"ה, ובמשניב ושעה"צ שס. ובטעם הרב ר' הגאון דס"ל להתוס' ודברחוק ג"ט מהכחל הו"ל פרצה ואין עומד להתירה, וא"כ גם צוה"פ לא מהניא לאשווי עומד לענין זה. אכן רי"ט הלן יד, ב, כתב טעם אחר בהא דלחי הרחוק ג"ט מהכחל דל"מ, משום ראתי אורא מה"ג ומה"ג ומבטלין ליה, ולפי"ז כי הגאון רבצוה"פ מהני גם כרחוק ג"ט, רצוה"פ אינו מבטל, דהו"ל בסתום. מיהו אין לומר דס"ל להכיניו כטעם רי"ט, שהוי כבר כתב המג"א בסי' שס"ג סק"ה דבלחי הרחב מג' מהני רי"ט משום שהוי עומד על הפרץ, וכ"י דהיא"ז המוכא בשלטי הגבורים, ולהר"י כתב דבינו לעיל ה, ב ברי"ה אבל במבוי רפס

צריך שיהא רבוק לכותל, ואפי' ומיירי בפס ד' דהו"ל עומד [ועיי"ל בהע' 208] וע"כ דלא בדירי. ויחנן רס"ל לרבינו בטעמא דלי"מ לחי הרחוק ג"ט מהכחל כמש"כ החו"א בסי' ס"ט סק"א, דהיכרא ולחי ופס הוי רק בשעומרים בסוף רוח שלישית, דבוה נראים כבאים לתסום רוח הרביעית, ומשו"ה בעומרים באמצע ל"מ, ומ"מ כצוה"פ דהוי מחיצה מצו עצמה, שוב א"צ שתהא סמוכה למחיצה ה', וגם בעומרת באמצע שפיר ניכר סתימתה ברוח הרביעית. [וזה ולא כמש"כ הכית אפרים שם ב' החוסין]. ולסברא זו א"ש דברי רבינו, וגם בלחי הרחב מג' ל"מ ברתוק ג"ט מהכחל, ומ"מ תלוק רין צוה"פ מרין לחי. 382. והלכה כתיק וכרעיל ו, ב. 383. כעיי"ז בתור"ה חצר. 384. כ"כ בתור"ה מה ובתורה"ש. 385. במתני' לעיל ב, א. 386. בתור"ה מה פירוש ריקט מבר משום דרב איירי בה. מיהו בחי' המאירי הביא דהר"ח רייק מסוגיין ריחוד מ"י אינו אוסר כחצר בעומד כפרוץ, ועיי"ש שהביא דהר"ף ה"רם ודאב"ד ס"ל דרבינו רחצו ומבוי שרים, ורחו דאית הר"ח. 387. ה, ב. 388. בתור"ה תצר הקי ודילף מהאי בנן אב רגם במחיצה הוי לא תהני צוה"פ, ותי' כעין מש"כ רבינו בסמוך ועי' במהרש"א משה"ק ע"ד החוסין, ותי' עפמ"ש' התוס' לעיל ה, ב

פתחים זה כנגד זה, אבל אין רגילות לעשות בכחלים שהם בצדדין פתחים. כ"נ לד"ת מקינון.

אילמא בעשר בהא לימא ד' יוחנן³⁸⁷ דלא. פי' דלא מהני צורת פתח. וא"ת מאי פריך, משו"ה קאמר ר' יוחנן בשבת ולא משום דהבא הוא פרוץ מר' רוחות, ואמר לעיל רב יוסף מרכזי רב נלמד רצורת פתח אינה מתרת בפרוץ מרובה על העומד גם בעשר כשהפרוץ מרובה על העומד בד' רוחות³⁸⁸. וי"ל ונדחו דברי רב יוסף³⁸⁹. ועוד אומר הש"ר מקוצי דפריך שפיר, רכל הקושיות שמקשה התלמוד ער המסקנא ה"פ, ובמאי אי בעשר פירוש ותימא דד' יוחנן לית ליה להא רוב, זה אינו יכול להיות, דא"כ בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא, פי' דלא מהני ביה צורת פתח, הא ודאי רצורת פתח מהניא בעשר. דליכא למימר דהא דקאמר בשבת לא דהיינו משום דאית ליה כרב יוסף, דהא ליתא דכיון דאתה ר"ל [דן] יוחנן לית ליה הא דרב וכיון דלית ליה הא רב כ"ש דלית ליה הא דרב יוסף, שהרי רב יוסף עצמו לא למד דבריו אלא מרכזי רב, וא"כ מאן דלית ליה הא דרב וסבר דצורת פתח מהניא ביחור מעשר, כ"ש דלית ליה הא דרב יוסף ואית ליה דצורת הפתח מהניא בעשר גם בפרוץ מדובה על העומד, שהרי יותר יש להקל בפרוץ מרובה על העומד מביהר מעשר כדקאמר תלמודא לעיל³⁹⁰, וא"כ אם באת לומר דר' יוחנן אית ליה דרב יוסף אתה צריך לומר דאית ליה רב מכ"ש כדפרישית³⁹¹, אלא ע"כ לפי דבריך דאתה רוצה לדחות ולומר דר' יוחנן לית ליה רב תצטרך לומר דלית ל' דרב יוסף כרפ', וא"כ הדרא קושיא לדוכתה בהא לימא ר' יוחנן לא. אלא וראי מיירי ביותר מעשר, פי' ואית ליה דרב, ומשו"ה בשבת לא דצורת פתח לא מהניא ביותר מעשר כדאמר רב. ועוד אומר הר"ר מנחה דהך אלא בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת דלא, פי' היכא דהג' מחיצות הם טובות והרביעית פרוצה עשר רצורת פתח לא תהני ליה, הא ליכא מ"ד דבמחיצה רביעית כשאינה פרוצה אלא עשר דלא ליתנהי ביה צורת פתח, אלא וראי דמהניא³⁹². וא"ת היכי מצנינן למימר דהא דקאמר אבל לא בשבת רמירי בני האי גוונא, הא בכלאים קאי ובכלאים מיירי ע"ב דפרוץ מר' דוחותיו והא במחיצה אחת סגי, וא"כ רומיא דהכי ר"ל בשבת, וי"ל דהוי שפיר דומיא רכלאים אפי' כי נימא רמירי בני האי גוונא דפדישית, דהא כך לי ג' מחיצות לענין שבת כמו בכלאים שפרץ מר' רוחותיו, והכי צריך חיקון לענין שבת גם כי נמי יש בו ג' מחיצות כמו בכלאים כשאין בו מחיצה כלל, וא"כ כי נמי נימא דמיירי דיש ג' מחיצות עשויות היטיב והרביעית פרוצה עשר [הוין] דומיא רכלאים, כ"נ.

[יא, ב] ומנא תימרא דשניי³⁹³ עשר ליותר מעשר. פי' בכלאים ומן הצד³⁹⁴.

ר"ה אינו רין דרבר שא"א ללמרו בק"ו גם אין לומר בו יוכיח, וכן צ"ל לחידוש רבינו רבסמון. ועי' בד"ן שהק' כרבינו ותי' באופן אחר. ועי' ברשב"א ובתורה"ש שהק' כהתוס' תשארו בצ"ע. 389. לפנינו הו"י "בשבת לא". 390. כוונתו, דברוח אחת, וכן כב' רוחות לא איירי רב יוסף, ומורה דמהני צוה"פ, וכמש"כ רבינו לעיל ברי"ה מרכזי. 391. כ"כ בתור"ה אילמא, ועי' משה"ק ע"ו בשפ"א. 392. בפסי ביראות. 393. בריטב"א הביא תירוץ זה, ודחה אותו עפ"י דרב יוסף קאי גם אליבא דרבנן ולא

רק אליבא דרב. 394. וראה גם פירוש הרצ"בא בתוס'. 395. לפנינו הגי' "דשני לן בין עשר וכו'". 396. וכ"כ הרש"י ומנא. אמנם התורה"ה הכא פי' לחידוש הגמ' "התם בעשר הכא ביותר מעשר" הוי גם לר"ל, ולדבריהם צריך לה"ר דשני בין י' ליותר מי' גם לגבי שבת מן הצד, [ולשיטתם צ"ל רדאיתו מכלאים בסמוך הוי דאי' גם לשבת]. ויתכן דלכן הדגישו רבינו והרש"י דהרא"י הוי לכלאים, דדק לריו"ח מיישב כן ולא לר"ל, דלגבי שבת אין לחלק בין י' ליותר מי', ועכצ"ל דר"ל יתרוץ כרעיל ורלא בתוס'. 396. לפנינו הגי'

שור (ריש עירובין), ומעמם ונימוקם איתם שכל המחמיר בדברי סופרים עליו להביא ראיה כרתנן בפ"ד דידיים [מ"ג].

וראייתו מלחי יש לדחות דהתם היינו טעמא משום רלחי אינו נידון משום

ביאורים

לכותל וכו' וקמבעי ליה היכא דעביד צורת הפתח רחוק מהכתלים אי מהני, אלא דס"ל פשוט דחד טעמא אית להו כי היכא דבלחי פסול אם הרחיק דהוה ליה מחיצה שהגדיים בוקעים בו, והכא נמי אי הרחיק צורת הפתח מהכותל. עכ"ל.

וכותל וכו' וקמבעי ליה היכא דעביד צורת הפתח רחוק מהכתלים אי מהני, אלא דס"ל פשוט דחד טעמא אית להו כי היכא דבלחי פסול אם הרחיק דהוה ליה מחיצה שהגדיים בוקעים בו, והכא נמי אי הרחיק צורת הפתח מהכותל. עכ"ל.

וראייתו מלחי יש לדחות וכו' עיין בדברי נחמיה סי' כ"ד שהביא גירסא אחרת וז"ל, וראייתו מלחי נפלאה ממני, כי מובן מדבריו שהבין דהא דאמרינן כגמ' דהו"ל מחיצה שגדיים כו' קאי גם אהפליג מן הכותל ג' טפחים, ושגגה היא דהא רשב"ג לא מודה בכה"ג כדאימא בדף ט' באנו למחלוקת כו' אלא בלמטה דוקא מודה משום שהגדיים כו', אבל בהפליגו מן הכותל לא אכפח לן בגדיים בוקעים, שהרי פרצת מבוי בעשר מראשו כמ"ש התוס' ד"ו ד"ה אחד וכמ"ש המ"א ריש שס"ה, אלא האי טעמא משום דלחי וכו'. עכ"ל. ועיי"ש שתמה על גירסא זו.

ומעמם ונימוקם איתם וכו' ראה שו"ת צמח צדק (או"ח סי' מ' ס"ב) שהאריך הרבה בזה, והוכיח שדעת רבינו יהונתן והש"ג בשם ריא"ז והאו"ז שמהני צורת הפתח אף כשהוא רחוק מהכותל, עיי"ש וא"כ אין להתמיר כנגד דעתם בלא ראיה ברורה. (וראייתו של הבכור שור מדברי התוס' הנ"ל דחה הצ"צ (שם ס"ד) וז"ל, יש לדחות כיון שסברא זו דצורת הפתח לא היא מהני בגובה יותר מעשרים זהו משום דליכא הכירא בקנה שעל גביו כמו הקורה משא"כ בלחי, אבל מדינא י"ל דצורת הפתח חשוב כמחיצה וא"כ גם הכירא איכא מצד הלחי אף שמופלג ג"ס ולא מהני מצד עצמו, מ"מ על זה מהני הצורת הפתח שלא יפסל הלחי אף שמופלג ג"ט.

דהתם היינו טעמא וכו' עיין בצ"צ שם בס"ו שביאר יותר וז"ל, ועפ"ז אפשר לחלק בענין לחי, בין כשהוא סמוך לכותל לבין כשהפליגו ג"ס ואף דאיכא עומד מרובה לא מהני, והוא דאע"ג דקיי"ל לחי משום מחיצה, הנה

ועיי"ש בתשובתו שהאריך להשיב על שאר דברי הבכור שור. ורבינו לא נחית כלל לדון ולדחות את ראייתו של הבכור שור כיון דאעיקרא פירכא).

- 2. ועיי"ע בתוספת שבת סי' שס"ג סק"ו ובשארית יהודה שם ובשו"ת רע"א סי' י"ח וכאבני נור סי' דפ"ז שהאריכו לרחות דברי הכב"ש.
3. ועיי"ע בדברי נחמיה (כהג"ה לשו"ע רבינו סי' שס"ג) שכתב שס"ל לרבינו כרעת הבכור שור, וצ"ע.

סימן כד

העמדת קנים של צורת הפתח

תוכן הסימן

מכשיר בצורת הפתח שרחוק ג' טפחים מכותל מבוי / מבאר החילוק בין לחי לצורת הפתח

המנהג הפשוט שלא לרקק כלל בהעמדת הקנים של צורת הפתח שיהיו סמוכים לכותל בפחות מג' טפחים, ולית דחש לה למ"ש הבכור

תוכן הביאורים

דין צורת הפתח בד' רוחות, ואי מהני אף מדאורייתא

המנהג הפשוט מהשו"ע רבנו סימן ג'. אמנם השארית יהודה או"ח סי' ו' נוטה להחמיר בהרחיק הרבה יותר מד' טפחים משום דבימות הגשמים בקעי בה רבים עיי"ש.

המנהג הפשוט שלא לרקק כלל כמ"ש בדרכי משה סי' שס"ג סק"ב בשם אור זרוע.

ולית דחש לה למ"ש הבכור שור ז"ל, ונראה דאזנן קנים צריכים שלא יהיו רחוקים מהכותל ג' טפחים, וראיה ברורה לזה מדברי התוס' י"א ע"א ד"ה איפכא שהקשה ר"ת למה לי צורת הפתח [בגבוהה למעלה מכ'] ליתכשר בקנה שמכאן דהוה לחי משהו המתיר במבוי. עכ"ד. ואי איתא דהקנים יכולים להיות רחוקים ג' טפחים מהכותל לא הקשה ר"ת מידי דהא לחי בעי פחות מג' טפחים סמוך

שלא לרקק כלל עיין בשו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' ק"ו שדייק מלשון זה שאפילו רחוק ד' טפחים ויותר מזה מותר, ודלא כאחרונים שאסרו משום פירצת מבוי. ועיין גם צמח צדק או"ח סי' מ' בחילתו שכחב "יותר משלשה ואף מארבעה טפחים" ומסיק שם דכשר וכדלהלן, והאריך בזה עוד בסימן מ"א.

ונראה ששניהם לא ראו את תשובת רבינו זו, ולכן לא הזכירה כלל. ועיין בשו"ע רבינו או"ח סי' שס"ג סל"ה שכתב "אלא אם כן יתקן שם הצורת הפתח" וכתב על זה השארית יהודה שם וז"ל וגם רבינו כתב רמהני צורת הפתח ולא פירש שיעשה הצורת פתח סמוך לבתים ורקא, אלא רדין זה העמיר בתוך חצאי עיגול משום רמספקא ליה, כמו ששמעתי מפי קרשו פעמים רבות רבל ספק העמיר בתוך חצאי עיגול ורעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו, ואפשר שהיה על זה איזה קונטרס אחרון. עכ"ל.

מחיצה אלא בצירוף מחיצות גמורות שתיים לפחות, אבל בלא צירוף מחיצות לא מהני כלל, אלא רבעין פסי ביראות, הלכך לא מהני אלא בסמוך למחיצה גמורה ולא במופלג ממנה שאינו מצטרף עמה, משא"כ בצורת הפתח שא"צ לצירוף מחיצה כלל שהרי נעץ ר' קונרסין וכו', ועיין סי' תר"ל.

□ • □

ביאורים

שהלחי עולה לשם מחיצה הוא חידוש גדול, שהרי הפרוץ מרובה על עומד הלחי לאין שיעור, לכך י"ל שאינו חשוב מחיצה אלא בהיותו סמוך ממש לאחד משני כותלי המבוי, או ע"י לבוד דחשוב כסתום וכסמוך כנ"ל, והיינו שמצד סמיכותו והצטרפותו לאותו הכותל שהוא מחיצה גמורה עולה גם הוא לשם מחיצה, משא"כ בהיותו מופלג מהם לאו כלום הוא כיון שמצד אחד יש פרוץ מרובה עליו הרבה, דכה"ג מצינו בכמה מקומות שמחיצה הסמוכה לחברתה נחשבה בשם מחיצה אף אם כשאינה סמוכה אינה נחשבת למחיצה, כגון דיומדין דפסי ביראות וכו' הרי דווקא מצד הצטרפות המחיצה דרומית מערבית הוא דבא להן יתרון עצום שאף פרוץ מרובה על העומד נחשב מחיצה וכו'. וכן לענין סוכה, בסוכה העשויה כמין ג"ס דעריבן מחיצות כל השלושה יחד עדיף טובא מסוכה העשויה כמבוי, אלמא דכל שהמחיצות מחוברות זו לזו מתחשבים ועולים בנקל יותר למחיצות אף בענין דלא מהני כשהן נפרדות זו מזו. עכ"ל. ועיי"ש עוד שהאר"ך בזה.

משא"כ בצורת הפתח וכו' ז"ל הצ"צ שם בס"ז, אבל צורת הפתח שחשוב מחיצה גמורה מצד עצמו א"כ אף להתוס' אין הפלגתו ג' טפחים או יותר מכותלי המבוי פוטלו, משום דאף בלי סמיכותו לבתולים חשוב שפיר מחיצה.

שהרי נעץ ד' קונרסין כמבואר בשו"ע סי' שס"ב סי' שאפילו נעץ ד' קונרסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן מותר. וכן הוא בשו"ע רבנו סי"ט, דמוכח מזה דצורת הפתח בעצמה חשיבא מחיצה. (והא דבעינן פסי ביראות היינו דווקא בבקעה כמבואר בשו"ע שם). ועיי"ש עוד שהאר"ך בשו"ע רבנו שהביא מחלוקת

ביאורים

אי מהני צורת פתח בד' מחיצות אפילו ביותר מעשר, ובצ"צ הנ"ל האריך בזה הרבה, ומ"מ בעשר מהני לכו"ע כמש"כ בשו"ע רבנו שם, וא"כ שפיר יש ראייה לנידון דידן דצורת הפתח הוי בעצמה מחיצה, דבנידון דהכא מיירי בדופן ג' דמבוי דבזה כו"ע יודו דמהני למחיצה גמורה כמו שביאר הצ"צ הנ"ל באריכות עיי"ש.

ועיין סי' תר"ל

ז"ל הצ"צ שם, מיהו בש"ס פ"ק דסוכה ובהרמב"ם פ"ד דסוכה הי"א בדין נעץ ד' קונרסין משמע דלא משום צורת הפתח מהני בסוכה כי אם מדין גוד אסיק מתיצתא. עכ"ל. והיינו דשם משמע שד' קונרסין לא מהני מדאורייתא לעשות מרה"ר רה"י. וכ"כ הפמ"ג במש"ז ריש סי' שס"ג להסתפק אי צורת הפתח מד' רוחות מהני מדאורייתא לעשות מרה"ר רה"י, או שמהני רק במקום שהוא רה"י מדאורייתא ורבנן אסרוהו בטלטול, והביא ראייה מסוכה הנ"ל שמדאורייתא לא מהני, דהא

כתב המ"א בסי' תר"ל סק"ט דכל מחיצה שמהני בשבת מהתורה מהני בסוכה אפילו מדרבנן וא"כ למה צריכין כלל לטעמא דגוד אסיק, אלא מוכח דבשבת זה לא מהני לדאורייתא.

והנה בדעת רבינו מצינו בסי' שס"ד ס"ד שכתב וז"ל, ואע"פ שצורת פתח היא כמחיצה גמורה ואם עשה צורת פתח ע"ג ד' קונרסין דה"י גמורה היא מן התורה אפילו עשה כן באמצע דה"ר גמורה וכו' עכ"ל. ואע"פ שקטע זה הוא בסוגריים, כתב הצ"צ בחידושים למס' עירובין פ"ה מ"י שדעת רבינו שצורת פתח מהני מדאורייתא בכל ד' הרוחות.

ולענין תשובה זו כבר סיים הצ"צ באו"ח שם דאין נפקא מינה כלל לנידון זה, דאף אם נאמר שד' קונרסין מהני רק מדרבנן מ"מ אין לדמות צורת הפתח ללחי שהרי שם מחיצה גמורה עליהם, ואינו דומה ללחי וכמבואר לעיל. ומש"כ רבינו לעיין בסי' תר"ל זה רק להעיר שיש לדון אם ד' קונרסין מהני מדאורייתא או מדרבנן.

4. ומהני אף מדאורייתא כדכתב רבינו דיש סי' שס"ג.
5. ועיי"ש בשו"ת רצ"א שם שכתב לחלק דבלחי אפילו למ"ד לחי משום מחיצה בעינן הכר קצת משא"כ בצוה"פ.

חלד ראשון וכו' כלל: תרפ"ט ס"ק ב' נסור משמע אפי' וכו' כלל: תרצ' ס"ק ב' כע"ס ס' קל"ט ס"ג וכו' במרדכי ע"ש כלל. ס"ק ד' ואם שמיים סקורא סיבות וכו' כלל: תרצ"א ס"ק ב' וכ"ס רמ"ע ס' ס"א ס"ק ב' בשבועת רמ"מ פס' י"ב דין ס' :

הא"ע ב"י מקו' ואמ"נ : ומובל ידיו מר"נ : ויהי עטס וגו' : בריף רחמנא . דסייען עד בען

תיקון עירובין

הנה אמרתי להעלות על הכתב מה שראיתי באיזה עיירות תיקון עירובי העיר שלא כד"ן . ותקנתי בעוזה :

וזה ילא ראשונה . מה שתיקנו בכל מקום שספירלס פחותה מעשר בלחי . ואפי' הם הרבה וכלל הדין . לפ"ד לא יפה עשו דמבואר בלחי ס' שס"ג בס"ג ס"ק י"ח ובמ"א ס"ק כ"ז דמבואר דין מעילין עליהם חומרא דחזר וחומרא דמבוי ובמבוי מפולג בעין דוקא זורח הפחה אפי' בפחות מעשר וכיון שפרולים זה כנגד זה סוי כמפולג . הגם שבתשובה מהרי"ע (ס' ל"ד) כתב דמבואר של עיר דין חזר ים גו מ"מ עי יבוא לסקל נגד האחרונים . ועוד דלכן העורר כתב בס' ש"ס דלפי' חזר לי בקעי כס רבים פירוחו בל' . ועוד דלפי' מהרי"ע בעי' עכ"ס שני לחיים . ע"כ נראה דבכל מקום שיש פירלה בשני לדדים לא מוציעא זה כנגד זה דהוי כמפולג ובעי' ל"ס מלד אחד אלל אפי' בשני לדדים בעקמומית כגון מזה ודרוס בעי' ג"כ ל"ס מלד אחד כדון מצוי עקום ואלל סוסר לחי רק כספירלות מלד אחד דלז מוהר בלחי אפי' כסרסס פירלות מלד אחד . ואין להקשות דהא סוי ל"ס מבוי עקום כמין ח' כמבואר בס' ש"ג ס"ף ל"ג דכל שמעמיד פס רחב ד' אמות כאלמע דמן הפס עד כותל האמנעי שיש לו דין מבוי עקום וכו' כיון שיש בשני לדדין פירלות ויש בלחך סבית שבין שני הפירלות ד' אמות שיעור מבוי סרי כוא עבוי עקום כזה בשירובין דף ס' ס"ג ובמ"א ס' שס"ג . ואם כן לכאורה קשה במבוי עקום כעין ד' כזה דלדין חיקון בעקמומית אמואי סא לא מלינו מחילס לאיסור כמבואר בעין זורה זו . לא סיה לדין חיקון כיון דעומד מרובה ומ"ה"ס דהס"ס צעיר' . דף ו' משום דקא בקעי כס רבים אלל אי לא מרובה רק כיון שבקעי כס רבים ונכנסין כזו ויולחין כזו לחי בקיעת מרובה רבים דקוי"ל חזר כרבים ככנסים כזו ויולחין כזו כר"ס נמור כמבואר בס' ש"ס ב"ז ס"ק ג' . אלל במבוי מבטל בקיעת רבים ולכ"י לדין חיקון . ולזה נראה דדוקא במבוי עקום שיש דיוורין בכל לז כזה כמין ח' דוקא שיש דיוורין כזה שייך בקיעת רבים מלחד לחבירו וכן פרש"י בדה"ו דפילוג שמפולג דוקא שסחא פחות בעקמומית למבוי אחר ומפולג נמור הוא דמלד מש"ל' בעיר סכוא פרזס בלד ח' בשני מקומות כזה וכמו שכתבנו ב"ד ח' ס' ס"ג ס"ף ל"ד ואל"כ מה בכך מותר כמבואר בס' ש"ג ס"ף ל"ד ואל"כ מה בכך

עוד ראיתי שחברתינו הלחי של ל"ס בעמוד הבולט למעלה מן הארץ הרבה במשמר . ונראה דסומכין עלמן אף שאין הלחי מגיע לארץ כיון שהעמוד מגיע לארץ כמ"ס המ"א בס' ש"ג ס"ק כ"ח. אמנם נראה לדין שיחא בלוחו בליעס של העמוד שסחא בולט מן הכותל טפה כמבואר בס' ש"ג סעי' ד' דכל סכוא מנוף הכתלים לדין שיחא כזו רוחב טפה כמ"ס החוס' בעירובין דף י"א וע"כ דין לחי ול"ס שוין כמו שכותב הח"ס לענין רימוק יומר ע"נ שפחים : עוד ראיתי שהקנים של ל"ס רחוקים מהכתלים שלשה טפחים . והנה הח"ס בחידושו למ"ס עירובין סוכית דלסור משה ככתבו החוס' בעירובין דף י"א בל"ס איפכא דמקשו דל"ל ל"ס חיסני בלחי מכאן . ואי ס"ד דל"ס כשר כרחוק מהכותל ג"ס ח"כ י"ל דסאיבעיא סוא כרחוק מהכותל דלא מכ"י משום לחי רק משום ל"ס עכ"ל : אמנם נראה דדוקא כרחוקים שני הקנים שני הכותלים יומר מנ"ס אז סכול דפחה לדין שיחא סמוך לבית וכס"ס דדין בוקעין בשני לדדים ומבטלין הסתחברות לכבית ואין זה ל"ס . אלל כשבלד אחר הוא סמוך לבית ובלד אחר רחוק כשר . ור"א מוכס דבעי' ל"ס בדופן ג' אף שמלד אחד אינו נסמך לדופן כלל ועוד דכי לא יועיל ל"ס בדופן שלישי : אמ"נ ס' ס"ג ס"ק כ"ח שכתב דאין ללמוד מל"ס דסוכה דחומרא בעלמא סוא כספר ראיס כראב"ה . אלל לא ידעסי מין לו זה דכסוכה מוערת בעלמא סוא . וקושייסו סס בל"ס לא קשה מה שהקשה דליכוי הכותל בעלמא ל"ס כמו כסוכה . דהכא כיון דהכותל ארוך ד' אמות אינו כדון משום לחי וכו"ס בעינן לחי מכאן מכא"כ כסוכה דאין ככותל ג' רק טפח :

עוד נראה דמותר לחבר הלחי להסתחכות כסרים הבולטין מלידי הכתלים כל שאין בין זה לזה ג"ע עד לארץ משום לבד ואף שזה יולא זה נכנס . ואין להקשות משה דלמרינן בעירובין דף י"א בפסחי' גמאי דלית לכו שקפי ופירש"י דסיינו אכן נכנס ואכן יולא ואין זו ל"ס ע"ס . נראה דלא דמי דהא כה"ג ממש חמרינן במ"ס מנחות דף ל"ג גבי מנחה דפסחי' שמאי און חייבין במנחה . ובכא דלית לכו שקפי איכא ב' סידושים דילא דוקא כשפי הכותל אינו כזה כמו שפירש"י וי"א דלפי' שפני הכותל שוק מ"מ כיון דלית לכו שני מנחות ומסקוף בכל הפסחים אינה חייבה במנחה . וכ"פ הס"ע דבית שאון לו שתי מנחות ומסקוף פטור מהמנחה ואף שבע"ז הביא בשם הטור כפירש"י מ"מ עיין בג"י שסבירא שני הפירושים . גם בחידושי הריעב"ל לעירובין דף ה"ל כתב כדדיוא דלפי' כשפני הכותל שוק כל דלית ליה ב' מנחות ומסקוף פטור . ובשירוב כה"ג ודלו דידון משום ל"ס דלפי' לעמוד מהכותל כשר כמ"ס המ"א ס' ש"ג ס"ק כ"ח . ועוד דנראה במ"מ שיש חילוק בין עירוב למנחה דבעירוב כשר כש"ס ל"ס בקנים וקוודרסין ואף כש"ס בהקנים חסירות מהמנחה זה נכנס וזה יולא ובמנחה אין ל"ס מתייב במנחה דלמ"ס אמואי לא עבדינן מנחה בכל מקום שטוין ל"ס משום עירוב דהא שטרי עירוב ג"כ חייבים במנחה אלל ודלי דהו סהפ"ס שבין עירוב למנחה דבעירוב כשר אף ל"ס משום סוי פסחי' שמאי ולי' אינו חייב מנחה מוערת מוערת מוערת דבעירוב דסוי גלי"ס כשר בקנים וקוודרסין אף שהקנין דומין ממש לפסחי' שמאי שיש בהן ענפים וולחין ונכנסין כשר דנ"ס דפחה לא סוי ל"ס מיחא סוי וכו' איבע"ל כסד"ס בל"ס אשכחנכו רב אלל ח"ל ואל"כ ובקנה מכאן וקנה מכאן שיכא איכא שקפי דסיינו מנחה . וי"ל דפסחה אפי' יח' פני כסחל

אבני הלכות שארות סימן רפד ותשובות עירובין נזר קמג 288

שלא יגיע אליהם הדלת ונסתפק אם יהי על זה תורת פתח כדון כל פירצה פתוח מעשר אמות. בדבר זה יש לשיין. אך אף אם יהי על זה תורת פתח. מכל מקום עיקר הדלתות בעלין שכל ההיחוד דכחאן דנעילי דמיון. ודריך שיהי באופן שבשעה שהם נעולין יהי מחילה שיכול לעמוד ברוח חזון. והיינו על ידי לולאות וקרקסים בדלת וברופן. אבל אם לא יגיע לדופן אם יבא רוח ידחה הדלת כליל. ממילא אין כאן מחילה אף בשעה שהוא נעול:

ב) ואם תאמר שאני מחילה דעלמא שאינה יכולה לעמוד ברוח. דבפת הרוח לא יהי מחילה כלל. מה שאין כן בזה. אף אם יבא הרוח וידחה יהי ראוי לנעול. כי מעיינת בה הא ליתא. דהנה הא דראוי לנעול הוא דומה לדר' זירא כל הראוי לבילה כו'. וכן כתב ראב"ן סימן שמי"ט דכחאן דנעול דמיון עיין שם, והיינו כד' זירא דכיון דראוי לבילה כשר כאלו הי' בילה ממש. והנה בתש"י רש"י"א הובא בימה יוסף אורח חיים סימן ל"ב באותיות הגדוקות אם נדבקו אחר הכתיבה כשר משום דראוי לגרירה ויהי מוקף גויל. אבל אם דבוקות בשעת כתיבה. אף אם יגרוד לא יועיל. דיתשב חק תוכות ולא הוי ראוי לגרירה עיין שם. והף שאם יוכשר משום ראוי לגרירה לא יחשב חק תוכות הגרירה. שהרי בשעת כתיבה כשר הי' משום ראוי לגרירה. מכל מקום כיון שאם לא נכשיר משום שראוי לא יהי ראוי. דיתשב חק תוכות לא חשיב ראוי. הכי נמי בנידון דידן כיון שאם לא נכשיר בלא נעילה גם נעילה לא יועיל. שיתשב מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח חזון. לא חשיב ראוי לנעול. אך אולי תוכלו לפנות החבולה שרות לא יוכל לדחות הכתבו לי ואחיישב דבר שאלתו:

סימן רפז.

דבר אחד.

שארה לפי מה דפסק הבכור שור בקנים של זורת הפתח שיהי רחוקים מהכתלים שלשה טפחים ולא מהגי. אי מותר להעמיד בין הקנה לבכותל קנה גבוה ג' טפחים והקנה יהי בטרך שלשה להכותל ולהקנה של זורת הפתח:

א) תשובה נראה לי דבזה מותר למלפל. דהנה לכאורה קשה עובא על הבכ"ש מהא דכתבו החוספות עירובין (דף כ"ד:) בדיבור המחמיל ליעבד וז"ל וליעבד מחילה אגודא דנהרא. היינו מעבד הנהר. והוא הדין לזרת הפתח דהוי כמחילה והנהר לא הי' רחב יותר מעשר עד כאן לשונם ישיין שם היעב. הרי דאף דהקנים של זורת הפתח רחוקים מהכתלים והנהר מפסיק אפילו הכי מהגי:

ב) וצריך לומר דהנה הבכור שור כתב הפעם משום גדיים בוקעין בין הקנים להכתלים. ובמים אין הגדיים בוקעין ובקיעת דגים לא שמה בקיעה כדאיחא בשבת (דף ק"א) ישיין שם. ועל כל פנים מוכח מדברי החוספות דהיכי דאין הגדיים בוקעין באמצע שפיר דמי אף שמופלגין מהכתלים שלשה טפחים. וכשיש קנה גבוה ג' טפחים בתיים שוב אין הגדיים בוקעין כדמוכח בעירובין (דף ס"ז:) דקאמר התם האי פתוח מארבעה היכי מוקים לה. אי מוקים לה בתמאי הוה לה כמחילה שהגדיים בוקעין בה. אבל אי מוקים לה במחילי אין הגדיים בוקעין בגובה שלשה טפחים כדמשמע התם ישיין שם. ואם כן שוב מועיל לזרת הפתח כהא דכתב החוס' שם כ"ד: דכרי הדו"ש הק' אברדום.

סימן רפז.

7 ברין קנים של צוה"פ הרחוקים מדבת"ים. →

א) בספר בכור שור הפלה לפסול על פי דעת החוספות. ומוכן דכריו דלפי מה שכתב הגון אברהם בשם רבינו יונתן דטעם למי שהרחיקו שלשה טפחים לא עשו כלום משום דאמי אירא דהאי גיסא וכו'. ובגורם הפתח לא שייך זה דאפילו נפך ד' קונדסין והקף קנה על כביהן מהגי. אך ה"ר יהונתן לא כתב זה אלא לר' יוסי. אבל לרבנן טעמא אחרונה משום שהגדיים בוקעין במטאר בהש"ס. ועל כן אף בטרם הפתח פסול. רק לדעת ריא"ז דכשכלתי רחב מהפסק שבין למי לבכותל מהגי. הוא כדון דמהכי כזרת הפתח. דלדרי' אין הפעם משום גדיים בוקעין רק משום דלא למי

ב) ואם תאמר שאני מחילה דעלמא שאינה יכולה לעמוד ברוח. דבפת הרוח לא יהי מחילה כלל. מה שאין כן בזה. אף אם יבא הרוח וידחה יהי ראוי לנעול. כי מעיינת בה הא ליתא. דהנה הא דראוי לנעול הוא דומה לדר' זירא כל הראוי לבילה כו'. וכן כתב ראב"ן סימן שמי"ט דכחאן דנעול דמיון עיין שם, והיינו כד' זירא דכיון דראוי לבילה כשר כאלו הי' בילה ממש. והנה בתש"י רש"י"א הובא בימה יוסף אורח חיים סימן ל"ב באותיות הגדוקות אם נדבקו אחר הכתיבה כשר משום דראוי לגרירה ויהי מוקף גויל. אבל אם דבוקות בשעת כתיבה. אף אם יגרוד לא יועיל. דיתשב חק תוכות ולא הוי ראוי לגרירה עיין שם. והף שאם יוכשר משום ראוי לגרירה לא יחשב חק תוכות הגרירה. שהרי בשעת כתיבה כשר הי' משום ראוי לגרירה. מכל מקום כיון שאם לא נכשיר משום שראוי לא יהי ראוי. דיתשב חק תוכות לא חשיב ראוי. הכי נמי בנידון דידן כיון שאם לא נכשיר בלא נעילה גם נעילה לא יועיל. שיתשב מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח חזון. לא חשיב ראוי לנעול. אך אולי תוכלו לפנות החבולה שרות לא יוכל לדחות הכתבו לי ואחיישב דבר שאלתו:

דכרי הדו"ש הק' אברדום.

סימן רפה.

ב"ה א' בא תרס"ב.

שד להרב החו"ז הג"ל:

א) נזכרתי כי שאלני דבר הדלתות שאינם על פי כל הכתוב אם נדון האויר שביניהם משום פתח. וזאת עשו החבולה שלא תהי מניעתן הרוח. אך השאלה הוא ממתת הרווח שבשאר. והדבר תלוי אם טעם דלת ראוי לנעול משום דחשיב פתח. לפי זה יש לומר באם נשאר ריוח. אף שהריוח פתוח מעשר. מקום הדלת מיתרו להחשב יותר מעשר. וכהי דמקום הדלת נדון משום פתח אף שיותר מעשר. אך שאר הרווח שאין בו דלת לא ידון משום פתח. כיון שבין הכל איכא יותר מעשר. ובהתא' כיוהר מעשר לא עבדי אינשי. אך אם תאמר הפעם דרוחין כאלו הוא נעול ומקום הדלת מחילה מעליא. אין בריות יותר מעשר. ונדון משום פתח:

ב) ודנה הראב"ן כתב הפעם דכחאן דנעול דמיון. ונראה ראי' לדבריו מדי' עירובין שלומדין מפתחו של היכל לפתח המבוי שלא יהי גבוה יותר מטפחים ורחבה יותר מעשר. וקשה הא פ"כ הדיכל אף רחב וגובה יותר הי' פתח משום הדלתות. ועל

כפשוטו. כיון דלמי בעלמו אינו מחילה רק בזירוף כוחלי המצוי. שהרי האויר מרובה עליו ואינו מחילה רק עם כוחלי המצוי. על כן לרדף שיהי' מחובר לכוחל. רק שאם הלמי רחב שלשה ומושלג שלשה ה"ל לרבינו יונתן כיון שהאויר שבגמתיים נותר בעומד כפרוך הוא כמחוס ושוב חשיב הלמי מחובר לכוחלי המצוי. והאי אויר אינו מפסיק כיון שניחר אינו מפסיק. רק שהקשה לרבינו יונתן דאם בן אפילו בלתי משהו ומושלג שלשה כיון דהאי אויר שלשה אין לרדף תיקון לר' אחלי דאמר אם הי' פחות מארבעה אין לרדף כלום. והרבה פוסקים פסקו כמותו. ושוב הלמי מחובר למצוי כמו בלתי שלשה כיון דהאי שלשה נותר כפרוך בעומד. כי"כ לר' אחלי. ע"כ מ"י דלמי אויר דהאי ניכח' כו'. וכמו שאם הי' האוירים ביחד לא הי' נותר בלתי לתי. כמו שאם עכשיו. והשתא הי' ממש כמו אתי אויר דהאי ניכח' עכשיו. וכיון שאינו נותר שפיר מפסיק בין המצוי ללתי ופסול. וזה דעת ריא"ז שאם הלמי רחב מהאויר כיון שניחר האויר אינו מפסיק וכשר :

(ז) **אבר** החוסמת סבירה להו (דף יוד): דיבור המחיל עושה דאף דהאויר שבין הפס לכוחל נותר בעומד מרובה אף על פי כן לא חשיב מחוס הכי הלמי מחובר לכוחל. [וכיוצא בזה דעת הר"ן בסוכה ופסק כן בשלהן ערוך אורח חיים סימן תרל"ג לרדף שלא יהי' בכל קרנות הסוכה פתחים. דאם כן לא הוה שתי דפנות דעריבין ואין הגזרת הפתח מחבר. וכן משמע בש"ס לדעת הרמב"ם דכסוכה עשוי' כמצוי לרדף לזרע הפתח. ואף על פי כן לא חשיב שתי דפנות דעריבין ובמי' פס ארבעה. ואשילו לשאר פוסקים משמע כן במרמז דאין חקנה בזרע הפתח]:

(ח) **והנה** (בדף ו'): נעץ שתי יחידות בשני כוחלי המצוי והינת קורה על גביהן לדבני המצוי אוסר. פרש"י דאין הסתימה מחוברת לכלים. והבא לאו מחילה ממש דלכשיד אויר שמכאן ומכאן על ידי לבד. והנה הרבינו יונתן נדה מפרש"י וכחב טעם אחר. ונראה משום דקשה ל"י דיוכשר האויר משום עומד מרובה על הפרוך דמהני במצוי [כמו שהעלה האבן העזר בחי' דאף החוסמת סבירה להו דמהבין] ובהא לא שייך דלאו מחילה ממש. דאין ההיתר משום דסתימת הקורה מרובה עליו רק דכוחלי המצוי והקורה רק מגביל המצוי ומפסיק בין אותו אויר לאויר העולם ודו"ק. על כן כתב טעם אחר. ואויל לשיטתו דסבירה ליה דכשהאויר בין הלמי נותר בעומד מרובה אינו מפסיק בין הלמי לכוחל כמו כן לא יפסיק בין סתימת הקורה לכתלים. ורש"י על כרחק כחוסמת סבירה ליה דאף שניחר בעומד מרובה מפסיק בין המצוי לסתימת הקורה. וכיון דקורה לאו מחילה רק בזירוף כוחלי המצוי. דקורה עתה לא מהני בפני עצמו. על כן לרדף שיהי' הסתימה מחובר כמו הלמי שלרדף שיהי' מחובר למצוי :

(ט) **ועוד** נראה לי להסיף ביאור בטעם לחי הרחוק שלשה לא עשה ולא כלום. דהנה במסכת סוכה

למי אויר וכשרת הפתח לא שייך. אך לא נחברר טעמו. דבמרחא מותר משום דגדיים טוקטין. על כן קשה להקל נגד החוסמות שפוסקים דאפילו בלתי רחב מהפסק פסול. דלדידהו גם בזרע הפתח פסול. ור"י מהתוספות שהקשו על איבעיית הש"ס אי מהני זרע הפתח בזבחה תיפוק ל"י דלחיי' לבד מהירין. ומי' נכמה גווי'. ולמה לא ת"י בשרחיקים מהכתלים דהלחיי' אינם מועילים רק משום זרע הפתח. ע"כ בזרע הפתח גם כן אינו מועיל עיין שם באריכות :

(ב) **והנה** מה שכתב דרבינו יונתן לא כתב אלא לר' יוסי אבל לרדף מפורש בש"ס משום דגדיים טוקטין. ומכאן זה השיב גם כן על ריא"ז. ונראה נפלאהי על גאון מובהק כמוהו שיאמר זה. דבש"ס אמר כן לרבן גמליאל דאמר לצד פחות מארבע והוי' כולו היום. על כן אמר הטעם דגדיים טוקטין ולא הוי' מחילה במקום האויר שבין למי למצוי. ושוב פסול לרבן גמליאל כמו לרדף. ויש לומר כטעם רבינו יונתן. או איזה טעם שיהי'. אבל מה יועיל טעם גדיים טוקטין לפסול הלמי כיון דפתח הלמי אין גדיים טוקטין :

(ג) **ויורה** תמוה דהוא הכריח מזה כדעת התוס' דאפילו הלמי רחב מהפסק פסול. אף דהפסק הוי' כשר בעלמו משום עומד מרובה. ואין אפשר שיהי' כשר בעלמו ואם הלמי יפסול. ואם כן שאין שום סתירה לטעם הר"י יונתן מודברי הגמרא. מהיכי תיתי נשוי פלוגתא חדשה בין ר"י לרבנן. בפרט שטאמר ר"י המחזיר דבני שלשה פתחים יקל בהלמי רחב ורחוק מהכוחל. בודאי גם לרבנן העצם דלא ליתי אויר דהאי ניכח' ואם כן כיון דרבינו יונתן וריא"ז מקילים בודאי יש להקל במוחם עד החוסמות כיון שהוא מילתא דרבנן :

(ד) **אך** נראה לפי עניות דעתי דהלכה כחבואה שור באופנים שיחבארו לפנינו ולא מטעמי'. ואם רחוקים הגזרה הפתח מהכתלים אוסר לכל הפוסקים אף לרבינו יונתן וריא"ז. ולעניות דעתי דלא פליגי הפוסקים כלל בטעם לחי הרחוק שלשה פתחים שפסול כמו שיחבאר :

(ה) **והנה** קשה לי טובא על טעם רבינו יונתן דלא ליתי אויר דהאי ניכח' וכו' דבמרחא לא מינו זה רק היכי דאם הי' שני האוירים ביחד הי' פסול. כמו במצוי שהוא רחב ע"ז אמה ישין שס. דכיון ששני האוירים יחד יותר מעשר. או בעומד מרובה על הפרוך בערב דאויר שלמעלה עם האי פחות מארבעה הם יחד מחשבה פתחים שלמעלה. אבל בלתי שאם העמידו סוכן לכוחל אין פתח המצוי שפחות מעשר מבטלו. כל שכן אם האויר ההוא אינו ביחד רק משני לרדים שאינו מבטלו. דהא בעומד מרובה על הפרוך משני רוחם פליגי אי הוה עומד. הרי דכשהוא משני לרדים גרוע מכשהוא מחובר ביחד *):

(ו) **על** כן נראה ברור דטעם הרחיק הלמי פסול

(* **דעה** ור"י ליה מהא דפאה מהרת בכלאים וגם לשבת ומשמע דאף שאין בעובי קונדס טעם. ועיין בירכ' דעה סימן רפ"ז סעיף כ' דהאי גווי' חשיב כולהו כחד פתח. ואם הוה אמרינן דהקונדסין בטלו אם כן אין כאן פתח כלל. אלא ודאי אף דנטעין הפתחים כחד מכל מקום הסוף שבאמצע לא בטל. הבא גמי אף דמלטרסין להיות פרוצה אחת. מכל מקום הלמי שבאמצע לא בטל :

אבני הרבות שארות סימן רפו ותשובות עירובין נזר קמד 287

מה ונ' מה. ונראה לעניות דעתי דלכתיב
 עלמא האיר שמכאן ומכאן אינו ניחר. דאף שהלכה
 הפתח בפלגא בודאי מהני אפילו רחוק מהכחלים. ולא
 גרע מנעץ ארבעה קונדסין וקנה על גביהן. מכל מקום
 האיר שלשה שמכאן ומכאן אינם ניחרים. דאף שמקום
 ארת הפתח מרובה עליהן לא מהני. דלא מליש אלא
 → עומד מרובה על הפרוץ לא פתח מרובה על הפרוץ.
 וחדע דאם כן לאשמעינן רבנא עמי דכפרק שלשה
 רוחות בלורת הפתח ורוח רביעית בשני פסין או בפתחים
 באמנע. אלא ודאי הלורת הפתח די שיפקיע את עלמו
 לא שיבטל הפרוץ. ועל כן נקב רק כשמוקף טילו
 בלורת הפתח בלא פרוץ כלל. וכן משמע לשון כל
 הפוסקים [ומדע דאפילו לבוד דעת הגאון אשר"י שאינו
 מבטל הפרוץ עיין שם בפרק קמא דעירובין מאור ורוח
 הביאו המגן אברהם סימן ס"ב סקט"ז ואף שדעת רש"י
 בסוכה (דף ו'). אינו כן זה בלבד דסתימה גמורה
 ומהני אפילו בסוכה מה שאין כן בלורת הפתח] ואין
 לומר דהאיר יותר בקנה של לורת הפתח מותרת לחי.
 זה אי אפשר כיון דרחוק מהכחלים שלשה טפחים.
 מיהו אם קנה אחד ממוכר לבטל הקנה הואו מתיר
 מתירם לחי אף אייר השני כיון שרות אחת הוא דמכל
 מקום אינו פרוץ במלואה. ואף שרוחב הפתח בכללו
 יותר מפשרה אמות. כיון שיתיר הרוחב הואו בלורת
 הפתח לא איכפת לן ככיל :

יד) ודגה הי' מקום להחיר לר' אחלי דפתח מד'
 אין לר' כלום. אולם המחבר פסק
 דיעה ראשונה דלא כר' אחלי. גם שכתבו האחרונים
 דמבואות שלנו יש להם דין תלויים. ובחצר אף ר"א
 מודה כדאיתא בש"ס. אך אם הקנים רחבים מהאיר
 שבגמ"ס פשוט שהאיר ניחר בעומד מרובה על הפרוץ.
 וכן כשמעמיד הלורת הפתח במחילה שגפרלה יותר
 מעשר ניחר האיר שמכאן ומכאן על ידי גופי
 כוחלים שנשיידי :

טו) אף יש מקום לאסור בלורת הפתח על פירלה
 יותר מעשר ורחוקים מהכחלים לרעת הרמב"ם
 דאין לורת הפתח מהני ביותר מעשר אלא בעומד מרובה
 על הפרוץ. אם כן כשרחוק מהכחלים שוב לא מהני
 בפני עלמו כנ"ל בלתי. אך המחבר בדיעה ראשונה.
 שלעולם העיקר. דאפילו בפרוץ מרובה מהני ביותר
 מעשר :

טז) ונראה דבמקום שהאיר שפין לורת הפתח
 ניחר בעומד מרובה אפילו האיר
 רחב ארבעה. וכן יש הרבה לורת הפתח שרחוקין
 מהכחלים. ולכאורה הוי כמו מפולש דאסור שכתבו
 האחרונים דמבואות שלנו נחנין עליהם תומרי מבואות
 גם כן. ושוד דאפילו בחצר דעת אבן העזר דמפולש
 אסור. מכל מקום נראה דמותר דחשיב לא בקעי רבים.
 משום דלא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא וטא.
 ואף שבגמרא לא מצינו רק לענין שלא יתבטל לורת
 פתח מהפתח הגדול. מכל מקום נראה לי שהדברים
 קל ותומר דהא ר"א ור"א אמרי אם נשתייר פס
 ארבע מתיר פירלה עד פשר ומשום דלא בקעי רבים
 שיש רפש ופיש. ולרב הווא מוקי דאית לי'
 גידודי. ואף על פי כן אם לא נשתייר פס ארבע
 ח"שיק דילמא שבקי פתחא רבה משום דממעטי בהלכה.
 ולא מהני סאי רפש ופיט או בגודי שנאמר בני מדי
 לא פיילי כהאי פתחא פשום רפש ופיט ובגודי.
 כלטר

סוכה (דף ו'). דופן סוכה כדופן סוכה כו' ויתירה שבת
 על סוכה שהשבת אינה ניחרת אלא בעומד מרובה על
 הפרוץ מה שאין כן בסוכה. ופרש"י מה שאין כן בסוכה
 דעני לי' פתחים כהלכתן ושלשית אפילו טפח ואפילו
 הי' לה פתחים בשתי ג' דעות אחת או שתי דני
 מלטרפח לה כהני שתי הפרוץ הוה לי' פרוץ מרובה
 שריא. וקשה לי' דהא בשבת גמי משכחת לה. דהא
 בעירובין (דף י"ב.) מביי סאי ראי לשיחף הכשירו
 בלתי הורק לחובו חייב. מבואר דמביי מפולש ויש לו
 לחי אחד הוה מן התורה רשות היחיד. ואף במחילה
 שלישיה מהני לחי מן התורה והוא הדין בחצר שני פסין
 [אפשר מן התורה אפילו פס אחד]. והנה (דף כ"ב :)
 הנה שרבים נכנסין לה בוז ויואלין בוז רשות היחיד
 לשבת. ואם כן אם יש בחצר שני פסין כל שהוא
 ברות אחד וכן ברות שכנגדו הוה רשות היחיד לשבת
 ואם יש בשתי דפנות הלדדן פתח אחד או שנים הוה
 פרוץ מרובה ושריא כמו בסוכה :

יז) ונראה לי ללמוד מכאן דהא דמהני לחי במבוי
 ובני פסין לחצר אף דפרוץ מרובה
 במחילה הוה. משום דבלדדן שאר המחילות הוי עומד
 מרובה. ועל כן אם על ידי פתחים שבלדדן
 יו' פרוץ מרובה באמת לא יועילו לחי או שני פסין.
 ודוקא בסוכה דמחילה רביעית לא בעי כלל ושלשית
 גמי סגי בטפח. ולא בעי כלל שיהי' סמוך. אלא
 בשבת דבעינן ארבעה מחילות להחיר מדרבנן לר' שיהי'
 בכל הויקף לעולם שיהי' עומד מרובה. והשתא מוכן
 היעב. דגשהלתי רחוק מהכחלים הא בעלמא האיר
 רבה כנגדה והוה פרוץ מרובה ואסור. ודוקא כשמחברת
 לכותל מהני לירוף הכותל :

יח) ואין להקשות ממבוי שנפרץ מלידו כלפי ראשו
 אם נשתייר פס ד' מתיר פירלה עד עשר.
 אף דהלתי עם הפס ארבעה עדיין פתחים מהפתח
 רק בלירוף שאר הכוחלים. והרי הפירלה מפסקת.
 והמנינא לפי ר"י והרי"ז כיון שפירלה הואו מותרת
 משום עומד מרובה שוב אינו מפסיק אבל להתוספות קשה.
 דיש לתקן דוקא כשאיר מפסיק בין לחי לכותל שבלידו כיון
 שמתילה אחרת היא ויש הפסק חשיב והאי למדי' והאי למודי'.
 מה שאין כן בנפרץ באמנע כותל שבלדו דלתי מחובר
 לכותל שבלדו. ואף שהכותל נפרץ באמנע הרי מחילה
 אחת היא ודוק. וכיוצא בזה מצינו בסוכה דכתב הר"ן
 דלר' שלא יו' בכל קרנות הסוכה פתחים דאם כן
 לא הויין שתי דפנות דעריבן. ומכל מקום אם יש פתח
 בין עומד לעומד אף שבשעת אחד לא הוי שיטור סוכה
 כשר ומשיב שתי דפנות פ"כ דרק הפתח שבקרן מפסיק
 ולא הפתח שבאמנע ועיין בבית יוסף סימן מ"ל בשם
 רבינו ירושם :

יט) ונראה לי ראי' לפירוש זה מהא דר' אחי ור"א
 דאם לא נשתייר פס ארבע פתוח מנ'
 מתיר. שלשה אינו מתיר. ומפרש בש"ס (דף י') :
 משום דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא אסא
 ישין סס. ומיפוק לי' דאין הלתי מחובר למבוי דפתוח
 משם ד' לזו מבוי. אלא ודאי דמה שמופסק הכותל
 באמנע לא איכפת לן וכמו שכתבתי :

כ) וערה נא נבוא לענין הלכה בלורת הפתח
 שרחוקים הקנים מהכחלים ג' טפחים

ומימי כ"ה מס' מהרי"ט דמערכ כל העיר בני בני פסין. ומספק כבודו אם לסמוך על מהרי"ט :

(ב) הנה בלא זה המנן אברהם מהפסק אם מנאות דין דינס כחצירוה ולא פוסל בקעי רביס. ואף שהמנן אברהם כהב להחמיר. מכל מקום בשעת הדחק גדול כמו בזמנינו ובא לידי חילול שבת בודאי אין להחמיר בספק דרבנן. ואף שדעת אבן העזר דהך בחלר פוסל מפולג בח' ביארתי שהדבר מחלוקת הפוסקים ראשונים וקיימא לן כהסריי זהב והמנן אברהם. וגם כדאי מהרי"ט לסמוך עליו רק שיהי' עומד מרובה לא טורח הפסח מרובה. ואם עומד מרובה אף שאורח הפסח מפסיק בין העומד בין הפרוך נראה לי דמהני :

דברי ידו דו"ט ושי"ת הק' אבררם.

סימן רפ"ט.

לרב אחר.

בדבר העורח הפסח שאינו עומד בחלל המבוי רק מן לחלל המבוי, היינו שהקנים של לורח הפסח שומדים מן להמבוי כנגד עובי כוחלי המבוי. רחוקים מן הכתלים יותר מארבע טפחים כמו אמה וחלי והעמידו לחיין פחות פחות משלשה להאריך המבוי כדי לחבר הכתלים עם הקנים. והלחיים דקים מן הכתלים והקנים של לורח הפסח ועודף עובי הקנים של לורח הפסח הלאה משוני הלחיין ללד פנים יותר מספח בכל קנה וקנה. זה תורף השאלה לפי מה שליירתי הענין בדעמי :

(א) תשובה לכאורה יש לפקפק ישן הקנים אינם נראים בתוך המבוי. רק שיעבר מחזין מה שגולס מן הקנים ללד פנים להלאה מעורר הלחיין שהעמידו להאריך המבוי עם לורח הפסח. ולא מלינו בנמ' שגראה מחזין יהי' מועיל ללורח הפסח. בפרט למה שכחב הראש פרק קמח דסוכה דנראה מחזין אינו מועיל לטפח דסוכה. ואינו מועיל אלא לשבת מבוי שיש לה שלשה מחילות. ואין לריך הלחי אלא להיכר. מה שאין כן בצורה הפסח דרק משום מחילה :

(ב) ועוד יש חשש ביותר ישן דעה הרבה ראשונים שנס בזמן הזה יש רשות הרבים והוא סומכין על הפוסקים המקילין. יטן אפילו ברשות הרבים נחזר אם יש לורח הפסח נשני נדרים מהני מן החורה דלא אחי רביס ומכעלי מחילתא [וכן כהב הרב מלאדי בשלחן ערוך שלו סימן סס"ד סעיף ד'] ובדרכנן סומכין על המקילין. מה שאין כן בצורה הפסח הזה דלא מהני מדאורייתא לפי דברי הראש הגיל ולא נשאר אלא לורח הפסח שמעבר השני. ואפשר דבכחאי נזוגא אחי רביס ומכעלי מחילתא. דלא מלינו בנמרח אלא בשם ב' מחילות לא אחי רביס ומכעלי. מה שאין כן בשם ג' מחילות. ופיין באבן העזר בח' למסכת עירובין (דף ו') כחב כן דבשם שלשה מחילות נמרות ודאי לתולי גלחא לא מהני פיין שם. ועוד דרמב"ם וטור פסקו ד' מחילות דאורייתא. וכיון דנראה מבחון מדאורייתא לא היו מחילות ואין כאן ארבע מחילות לשוני רשות היחיד ושבו הי' רשות הרבים נמורה כיון דרביס בוקעין :

מכל מקום מהני שלא יחשב בקעי רביס. קל וחומר היכי דלא ממעט בהטבח דמהני הא דבודאי לא עיילי בפסחא זוטא שלא יחבטל פסח הגדול דודאי לא עיילי בפסחא זוטא. כל שכן שמועיל לענין שלא יחשב בקעי רביס :

(ז) אך יש לומר דלא מהני האי עמחא לבטל בקיעת רביס מפסח הקטן דאפשר שיטברו גם בזה. רק שאחר דילמא לא יטברו כלל בפסח הגדול. בזה מחלקיין. דאם מקלרים דרכס כשיטברו בפסח הקטן יש לחוש דילמא ממלכי בני מבוי לעבור רק בקטן משום קיצור הדרך. אבל כשאין מרובים למה ימלכו לעבור חמיר בקטן. וכיון דלפעמים עוברים בגדול לא מחבטל טורח פסח. כן יש ליישב, ומכל מקום לא משמע הכי. דאם כן לא הי' לריך הש"ס לומר משום דלא שבקי פסחא רבה. רק שאין מרובין אפילו הי' הפסחים שוין ודו"ק :

(ח) וכן מפורש בהיספוט שנס לענין שלא יחשב מפולג מהני הא דלא שבקי. פיין בדברייהם (דף ו'). בדבור המחיל אחד זה ואחד זה בארבעה שכתב הטעם לרב הוגא דמותר כשהפירלה בראשו אף שאסור מלידו משום דבראשו לא שבקי כו' והרי לרב הוגא הא דאסור מלידו הוא משום מפולג. דאי אפשר משום שמחבטל טורח פסח שהרי רב הוגא אומר אפילו נשאר שיעור מבוי חספולה עד הפסח :

(י) וכן מפורש בסוגיא דמשום מפולג אסר רב הוגא. דמדמי למבוי עקום לרב ולרב הוגא לא ס"ל לחלק בין בקעי רביס ללא בקעי. ובכל ענין אסור. כמו מבוי עקום דמותרו כמפולג. הרי דרב הוגא משום מפולג אסור ואף על פי כן מהני הא דלא שבקי לאפוקי מחורת מפולג. ואם כן הדין לרב הוגא דאסור מפולג אפילו לא בקעי רביס מהני הא דלא שבקי אפילו ליבא רפס וטיט. כל שכן ואין לריך לומר לדין דאין אסור במפולג כי אם בבקיעת רביס דמהני האי טעמא דלא שבקי לבטל מחורת מפולג :

(כ) והנה דברי תוספות אלו מוכרחים להלכה גם כן [דאם לא כן במבוי שרוב עשרים דמהני מעמוד פס רוב ששה ברחב ארבע אמות ואסור משום מפולג] כיון דלא קיימא לן כדילב"א שהביאו התוספות (דף יוד :) בדבור המחיל עושה פס. פיין במנן אברהם סימן שס"ג סקל"ו דהעיקר דלא כדילב"א ולא אמריין שלא יסבכו כו' ואם כן ע"כ הא דמותר במעמיד פס רוב כו' משום דלא שבקי כו' מבטל מחורת מפולג ופיין שם טור במנן אברהם סקל"ה שכתב דלא מיישין שלש סי' הרי כמו שכתבתי ודו"ק :

נאום הק' אבררם.

סימן רפ"ח.

ב"ה יום ג' תולדות תרנ"ח.

טורח לכבוד ידיד הרב הגאון וכו' מו"ה יואב יורשע כ"י :

(א) דבר הפירובין שהטורח הפסח רחוק מן הטמל בלחם מקומות כחמשה אמות ובקעי רביס

סקולא כדכתיבנא. ועי' במהרש"א [מ"ש דלשון הטום' איש מדוקדק דכ"ל למקט פ"ד טפחים דמהני כחצר יוכיח].
 ודבריו המוסין דע"כ סוכרו חוס' לסקטוה מפס ד"א דפס
 ד' טפחים וד"א מהני גם במצוי מטעם לחי בטומד מאליו.
 ולפי' ליישב כוונתו כזה. ולי' לדינא לשיטת רש"י אי פס
 ד"א בטומד מאליו מחיר כחצר. ועי' בחי' הריב"א דנראה
 דמסיר:

בד"ה האמר וא"ח וביא גוסא גילף בק"ו כו'. וקשה דהא
 סתום' כ' לעיל ד"ס ק"ו דעל שאר המחילות ליבא
 ק"ו משום דיו. ואפשר קאי הכא לר"ט דהיבא דמיפרך ק"ו
 ל"א דיו [דריש ס"ל כר"ט כמ"ש הטום' בקידושין (ה:) ד"ס
 תיפס איכ' שפיר הקשו מ"ט דר"ה דאמר בארבע דלירוי'
 מלי למילף בק"ו כג"ל] ולי':

בא"ד וא"ח כו' משום דלא הפרתו אלא בטומד מרובס
 כו'. הלשון חמוס דהא פ"ד לא הו' עומד מרובס
 ואפי' הכי מחיר כחצר ולי' כוונתם דלא הפרתו אלא בפס
 דהוא מרובס על הלחי מיהו בעיקר דבריהם ל"ט מה ס"ל להטום'
 במצוי שהטומד מרובס בדופן הרביעית אי כה"ג נמי פירלמו
 בד' איכ' אכתי איבא פירכא טובא דבזה לא שייך לומר היא
 הגיגתה [כיון דאיבא עומד מרובס שוב דמי לחצר]. אם לא
 דס"ל דכה"ג כו"ט מודין דפירלמו ב"י וקשה מני' ע"כ גילף
 לס מחלר ובה איבא פירכא מה לחלר דגם בפס ד"ט פירלמו
 בעשר משאיכ' במצוי. ודוחק לומר דגם בפס ד"ט סברי
 סתום' דיה"י פירלמו מצוי בעשר כדן חלר ולי' ודו"ק:
בד"ה שפרלמו בד' כו' דנמירי דכתי פ"ד. לכאורה
 הפי' נמירי חסיני כדנקטו לעיל. ולפי' כחצר בי
 מחילות ולמי לא יחייב הוורק לחוכו מרבי' אלא במצוי. ולא
 מלי' זה בפוס'. ואפשר הפי' נמירי קאי על האמוראים דלא
 פלפלו בזה למילף ק"ו שיע"ל לחי וקורה לחלר וע"כ דנמירי
 לכו דה"י החקנה כחצר דוקא פ"ד. אבל מה"ה מהני לחי כחצר
 כמו במצוי ולי' כוונתם:

דף ו' בגמ' שפרץ בקרן זוית. עי' בריב"א שהקשה
 מרבי אחי ורבי אחי דלעיל דכיוחר מג'
 מיפסל ומ"ט הכא שיעורו בד' ומי' ל"ט קלה. ועי' במנ"א
 (סי' שס"ה ס"ק ג') דכיוון ג"כ לדבריו. ויש לחלק דה"ט
 כהא שיעורו בד' כמ"ש חוס' ד"ה אחד זה משום דב' הפתחים
 סס ככותל אחד אמרינן לא שניק אינש פתחא רבס כו' משאיכ'
 לעיל בנפרץ גידו כל ביוחר אג' פוסל אלל ראשו. מ"ט ל"ט
 לדינא ד"ל דהכא מ"ירי דהפתח אינו אוכל בלד סמכוי אלא
 שח"ס ומחלה כיון דהוא כאלכסון:

ועי' ברי"ף שכתבא אהא דרב אחי ורב אחי דאיירי בנדודי.
 איכ' נראה דפוסק דפרלמו מצוי בד' והר"ש נראה דלא
 ה"י לו כן הנ"י ברי"ף. ובאמת פסמי על הרי"ף לני' שלפנינו
 איכ' איך פוסק דעומד מרובס פה"ס מהני במצוי סא מוכח
 בגמ' דהא כהא הליא דלמ"ד פרלמו מצוי בד' איבא פירכא
 וליבא למילף מחלר ע"ש. וכן קשה על סר"מ שהביא הר"ש
 [דפוסק כר"ה דפרלמו מצוי בד' ע"ש]:

שם בגמ' שאני ההם דקא בקעי רביס, לכאורה יש לכוכח
 מהכא דבחלר נמי אי בקעי בה רביס פרלמו
 בד' דל"ה מס חשני סנה' לעיל (ה:) דס"ל דפרלמו בעשר
 הא מ"מ חומר במצוי מבחלר כבקיעת רביס. אכן הטום' לא
 כהכו כן [כמבואר בטו"ט ע"י (סי' שס"ה סעי' ג') ובט"ז ובמ"א
 שס וכו"מ לקחן (מ:) במצוי שפרץ במלואו לחלר ע"ש].
 ומלאחי אח"כ בס' אכן עוזר שחמה כן על ה"ט' ומ"א. אכן
 נראה דלק"מ דהטעם בחלר דאין בקיעת רביס פוסלת הואיל
 והיא רשות רק ליחידים אבל מצוי דלרביס נטשה בקיעת
 רביס כו' פוסלת. ומא"ט אין בזה קל וחומר דבקיעת דחלר לא
 בקיעת רביס נקרא כג"ל:

בתום' ד"ה אחד זה כו' דלא פליג אדר"י כו'. ולא
 רצו ללוקחא דהתם מ"ירי כדאיבא גידודי
 דדוקא פרלמו שייך לפרס בגידודי אבל שם דלא ה"י שוס
 מחילס וקאמר טוסס פ"ס כו' חשמע גס כלי גידודי. אבל
 ל"ט דפסג סנה' לא משמע כן ומכ"ל דלא פליג על
 רב יסודס:

בד"ה רב אמר כו'. הוכיחו כפי' רש"י דל"ה קשה גם
 לרב דכיוחר מי' אפי' בלו"ס לר"ך למעט. אבל
 לרש"י יומא הואיל ובעמדה הלו"ס אינו כסמוך לר"ה' לךך
 עורס רב דא"ל למעט אבל ל"ט טובא דאדרבה לרש"י החילוק
 דחוק כיון דעקמימותו למצוי הו' כמו לר"ה' איכ' לרב יהי'
 לר"ך למעט. אבל אי יומא דלא כפי' רש"י איש טפי ד"ל
 דהא דרב ס"ל לר"ך למעט היינו כשהלורה פתח במקום
 כרחב מי' דכיון דלאו פתח הוא לא מהני הלורה כלום דאין
 פתח רחב מי'. אבל כשהפתח במקום הפתוח לר"ה' דשס
 ליבא יי נכי דעקמימות הו' יי ומחשיב המצוי כמשולש
 להלר"ך לוב"ס מ"מ מוטיל שפיר העמדה ליה"פ במקום הפתוח
 לר"ה' כיון דשס אינו יי חשיב פתח כג"ל. וי"ל דאפי'
 מאן דחולק אפירש"י דסיינו הר"י דס"ל דעוסה לוב"ס בח'
 מלדדים לא בעקמימות כדמייחי הר"ש בשמו. דהוא ג"כ
 מפרש כדפירש"י דאלימא ביוחר מעשר קאי על העקמימות
 דשס הוא יוחר מעשר אבל בלד הפילוס לר"ה' אינו רחב
 מעשר ושפיר מהני שם לוב"ס גם לרב כג"ל. דנכי דהעקמימות
 פושטו כמשולש מ"מ כיון דעיקר הפילוס אין בו עשר מהני
 שפיר לוב"ס. אח"כ ראיתי בס"י הריב"א שחי' כן ובס' בית
 ישראל ראיתי אריכות בזה:

בד"ה ולמי וקורה כו' ויש לסקטוה לרב דלוב"ס לא מהני
 ברחב מי' מס יחרץ כאן וכן הקשה במהרש"א.
 ולכאורה ה"י אפשר לומר דאם משחיר הלו"ס באמצע בלופן
 שחלל הפתח בין הקנים אינו יוחר מי' אפשר דמודה רב דמהני.
 ודוקא היכי דאיבא בין הקנים יוחר מי' ס"ל לרב דלא מהני
 לוב"ס. דהא משמע לעיל דמהיכל יליף לס דהוי לוב"ס
 ולא הו' רחבה יוחר מי' איכ' לא מוכח אלא היבא שכל החלל
 הוא בין הקנים. וא"כ י"ל דרב מפרש כהא כן שעוסה הלו"ס
 באמצע. [דלוב"ס מהני אפי' אם הוא רחוק מן הכותל כמ"ש
 האחרונים דלא כמ"ש בבכור שור לקמן (י"א). לכנרע מד' הטום'
 דלא מהני ע"ש] ובזה ה"י נדחה נמי מה שהקשו הטום' לעיל
 להמפרשים במצוי עקוס דעוסה לוב"ס כסוף במצוי הו"ל
 לגמ' לאקשווי נמי לרב דברחב מי' לא מהני לוב"ס ע"ש
 ולהב"ל איש ד"ל דמעמיד הלו"ס בלופן כג"ל. ומדלא חי'
 הטום' הכי מוכח דס"ל דכל היבא שאם לא יהי' חקיין של
 לוב"ס יהי' רחב מעשר בפרלמו זו ס"ל לרב דלא מהני
 לוב"ס בשום פנים: L

ע"ב בגמ' איבעיא לוא למנייא כו' לר"ך לנעול כו'.
 נראה דבעיא זו כ"מ נמי אפי' אי הלכה כה"ק
 מ"מ היבא דליבא לוב"ס אלא דלא דודאי מהני גם בלי
 משקוף אפי' דלא הו' לוב"ס דמ"מ סתום הוא ובזה יש
 להסתפק אי לר"ך לנעול ולכך כל בני אמוראי ור"ג
 דאחר פניוהו לעשרייסו מלי סברי כה"ק דמני בלו"ס
 אבל כשעוסה דלא כלי לוב"ס לר"ך לפי' ראוי לנעול. מיהו
 לכאורה יש להוכיח מדבריו
 (*) אבל י"ל דחכך שאני סתום' לעיל (כ'): ד"ה
 כדחשמע לעיל (כ'). כה"ס' (ואבע"א*) דפתח כלי לוב"ס
 ד"ה אשכתן בשם הר"ג לא פסני דהא סמך דפתח
 דפרוכח לא הו' כדלחומס. שחלר ה"י כמו דלת ע"ש
 וכ"מ בזבחים (כ"ה): דוילון
 לא הו' סתימה דללניעותא כשלמח
 נמדאורייתא

מ'ין (כגל) צב' י' וצא דה'ין זצ"ה - 3117
א/א 3117 ור"מ צוואצין

מרומי שדה

מסכת עירובין

בשלמים היו הכי, משום דשינה הכחוש, אבל בעולה לא
כן, ולכאורה יש להבין אמאי רק בשלמים היו כן, אלא משום
דמפתחיה אכל מועד חין מקום לדרוש, אלא שיהא אכל מועד,
ולא קודם שבטמיו וחוה הלוי, ולא דוקא שיהא פתוח.
מיהו בשלמים הכי כש"ס בזבחים נ"ה משום דשינה הכחוש
וכתב פתחיה אכל מועד, ואח"כ לפני אכל מועד צי פעמים.
שפיר דריש דדוקא כשהוא פתוח, וא"כ יש לחוקק מה"ח
אפילו בזמן שעדיין לא נפתחו, ומעתה קרא דעולה לא שייך
להיכל, שהרי מקריבין העפ"י שאין בית, משום דקדושתו
קדושה עונה. ולא קאי דיוק זה אלא במשכן. משא"כ קרא
דשלמים, לא מיבעי אס נימא כמוש"כ בהוי"ד ד"ה אשכחן,
דמשכן לא היו דלתות, א"כ עיקר קרא ש"כ דלא קאי אלא
בהיכל, ואפילו אם נימא דוילון היו נ"כ כמו דלת, ושייך לומר
גם על המשכן ולא בזמן שהוא נעול. מכל מקום ל"ה מהני
מה דמשכן איקרי מקדש, וקאי גם על ההיכל:

שם. רש"י ד"ה ומעט. ופסול כ"י עכ"ל. ועמד ע"ז הרענ"ח
דבגמ' דף ד' מוכח דממעטין בהגבהה הקרקע, ויישב
בדוחק, ונראה דקשה ה"ה לרש"י, הא דמקשה הש"ס דליתו
בסוכה נ"כ תקנה"ה כמו במבוי, הא"ך אפשר למיתו ימעט,
הא היו העשה ולא מן העשוי, ומיכה מלשון רש"י בסוכה
דף י"ז א', דלמענה מעשרים מיקרי סכך פסול, וא"כ לא
מהני מיעוט צ"ה שינצוהי מלמענה. ולא דמי לסכך דפתוח
מעשרה, דפירש"י שם דף ע"ז דמהני אס יחוקק אח"כ. דהתם
היו הפסול בהדפנות, משא"כ בלמענה מעשרים היו הפסול
בסכך. מה"ח פ"י רש"י דמשמעות דימעט, הו"ו שיפסול
ומהני גם לסוכה. מיהו יש לדחות דקושיה הגמ' ליתו
תקנתא דר"ל דליתו צפירוש ויפסול:

דשם. בדי"ה לורת הפתח. לחי מכאן ולחי מכאן. בגמ' דף י"א
ב' א"י, ק"ה מכאן וק"ה מכאן. ורש"י שינה הלשון,
משמע דס"ל דצטון דיני להו, שיהיו סמוכים לכותל, וכדומה.
והכי מוכח דעה רבנו הם בדף י"א א' ד"ה איפכא מא"י,
ויבואר שם. וע"י מש"כ בדף ב' להלן, הכרח ל"ה מהגמרא.
ובזה נראה הא דלא מהני ארבע לורות הפתח, במ"ש התוס'
ד"ה אילימא שם. ומבואר צ"ה ל' במשנה, אע"פ שהוא רבב מ"י
אמית, ויהא ליבנה יתירת. והשנה נראה, דדוקא לפסול זה
מהני לורת הפתח, ולא לשאריו פסולי להו. וגם מתיושב לשיעור
הרמב"ם דס"ל דברבב מ"י ופרוץ מרובב לא מהני לורת הפתח.
ויש לבאר עוד לשון ההשנה דף ל"ד, מצוי שיעלו קורותיו או
לחיו

חידושי מס' עירובין בס"ד.

דף ב' א'. ושייכן מקרא אחד דרשו, ויבטו פתח אכל מועד
כו'. הא דלא הביא את המקרא שכתוב קודם
בעולה, וזרקו בני אהרן הכהנים וכו' אשר פתחיה אכל מועד.
י"ל לפי הפשט, משום שהביא להלן הא דשמואל צה"י קרא
דשלמים. ולפי מש"כ להלן בשעת רש"י ז"ל יבואר, דדוקא
הא קרא אפשר דקאי גם בהיכל, משא"כ קרא דזריקה אי
אפשר דקאי בהיכל:

שם. ורי יהודא סבר היכל ואונס קדושה אחת היא, וכי כתיב
פתחיה אכל מועד אחריו יהוה היא דכתיב. בלמח נ"ה
נדרך לומר אלא אה"לם היא דכתיב. רק משום דשמואל
קאי ל"ה יהודה גם כן, ועיקר הסוגיא היא רק בשב"י
ד' יהודא, דלרבנן הא כתיב מפורש פתחיה הבית, וכמוש"כ
הרענ"ח ז"ל. ול"ה יהודא ע"כ פתחיה משמע צ"ה אופנים,
האחד דפתחיה קדושה ההיכל, והיינו האולם, שהרי פתחיה
היכל אינו דפתחיה אכל מועד. והשני בזמן שהוא פתוח ולא
בזמן הנעול, וזה אי אפשר נפרש באולם, שהרי נעולם הוא
פתוח, וע"כ דפתחיה היכל ג"כ קאי:

שם. שלמים ששכן קודם פתוחה דלתות ההיכל פסולין כ"י.
ופירש"י דקאי בשחרית קודם פתוחה דלתות כ"י. מבואר
דמפרש דהיינו עד שלא פתחו עדיין. ונ"ה כמוש"כ התוס'
בדי"ה שלמים כ"י. אי נמי הכא אילעריך כשנפתחו וזכרו
ונעלו. והיינו משום דרש"י ז"ל לעמיה, דמפרש בזבחים
דף ס"א א' דדוקא בשלמים פסול, משום דכתוב ושהטו פתחיה
אכל מועד, ולא יליף שאר קדשים מוניהו. וא"כ יש לומר
דאורייתא שכבר הביאו עולה התמיד. והא דתקן לא היה התמיד
נשחט כ"י, אינו אלא מדרבנן. והתוס' הקשו שם לפירש"י,
דאמאי לא יליף משלמים מאת התורה. ולא קשה מידי,
דכא"י אי אפשר נאקושו, מדכתוב בעולה וזרקו בני אהרן וכו'
אשר פתחיה אכל מועד, ודרשיון צה"כ ונ"ה בזמן שהוא
מפורק, ולא נפקא לן משלמים דדרשיון הכי בזבחים דף נ"ה
ב'. אלא ודאי דדוקא נקוט קרא בשלמים. וכי תימא אכתי
היה לפתוח דלתות ההיכל בשעת זריקת הדם של העולה,
ושלמים אי אפשר להביא עד אחר הזריקה והקערת האימורים.
אבל גם הא לא קשה, דצתו"כ תניא ולא בזמן שהוא מפורק,
ולא תני בזמן שהפתח פתוח ולא בזמן שהוא נעול. ואע"פ
דתניא צתו"כ שם ולא בזמן שגללה הרוח את היריעה, והיינו
הגפת הדלת שבמקדש. מש"מ מוכח בזבחים דף נ"ה, דרק

נחיו. ורש"י מפרש ויגיה קורח, אבל לחיוו ודחי תנן, וכו"ה בדף ל"ב א' אמר שמואל אפינו במצוי שניטל קורחו או לחיוו, והיינו ביותר מ"ג ויהי ליה"פ. וקמ"ל דבתי אופני פליגי ר' יוחנן ור' יוסף. וע"י בהוב"ב שם דף ל"ד ב' סוד"ה ושמואל אמר כ"י, אי נמי סבר רב דביתר מ"י לא יתיר ר"י כ"י. שם. ד"ה דהני תקנתא, דתני ומעט ולא תנא פסול. הא דלא פ"י על מאי שנא גבי סוכה, היינו דדעתו ז"ל דלא מקשה הל"א ע"י מצוי. אבל הא דתני פסולה ולא תקנתא לא קשה ליה, משום דכך הוא דרך התנא גמיחתי הדין. מיהו בלישנא בתרא ודאי' בדאורייתא נמי תני תקנתא כ"י, לא ס"ל הכי, אלא שכן ראוי לגמיחתי תקנתא, רק משום דנפישא מיני כ"י. ופליגי בזה גופא תרי לישני. ונראה בדרך המלצה דתניא במהורה"ק אמורא. דהא כבר הקשו התוס' בריש סוכה, ע"י הא דתני בהרב תרתי פסולה ותקנתא, נפרטו עליו כ"י, או שביי עניניו מרובים מעלו פסול, ואם מיעט כשר כ"י. ויישבו דקמ"ל בזה דתני ואם מיעט כשר, דלא נימא דכיון דיגדולו [היינו איגודן] בפסול, לא מהני. והנה אם נימא דאשמועינן משום דוחו, הרי כבר ידענו מהא דתני ואין ממעטין ביום טוב, וכדל"ה שם דף ל"ג. אלא ז"ל דאשמועינן דלא נימא דפסול משום חטאה ולא מן העשוי, לפי המחלוקת שם דף י"א. וס"ד דביו"ט מיירי שערות לא איגד ובדעתו נטוח עיניה, ואשמועינן במהותית הולב אינו לריך אגד, או אפי' לריך, מ"מ לא ולפי' הולב מסוכה. וכל זה אליבא דשמואל בדף י"א שם, דלא אמרינן בסוכה קליפתן זו היא עשייתן, ובסוכה פסול כ"ה. אבל לר' דבסוכה ג"כ כשר בקליפתה, איין רבותא בולב כלל. אי"כ הא דתני תקנתא, היינו משום דלר' למיתני הכי א"כ אפשר. והא דתני התם ג"כ פסול, היינו משום דנפישא מיני כלישנא בתרא דהכא. מש"כ בשמואל העיקר כלישנא קמא, והא דתני תקנתא כדי לאשמועינן כמוש"כ:

שם. תוס' ד"ה אשכחן. ונפקא מינה שאינו דוחה אח השבת כ"י. והקשו המפרשים מהסמיכות אך את שבתותי תשמרו דכתיב גבי מלאכת המשכן. ויישבו דהוי רק אסמכתא. אבל לא ביארן לן מדוע נימא שאינו אלא אסמכתא, הא כל דיוני שבת אסמיכות הוה נפקא לן. ובאמת יותר קשה על הא דרשינן בתוי"כ ורובא ביצמות דף ו', וכל יתא בנין ציבה"ק דוחה שבת כ"י, ואמאי לא ילף ממסיכות דמשכן. וכמו דתניא במכילתא פ' ויקרב לפשה"א וע"י ל' מקדש שומע אני בן צהוב בין שבת כ"י, ח"ל ויקרב משה וג"י שבת ימים חטאה מלאכה וביים השביעי וג"י הרי בחול ולא בשבת. ומוכח דגם במקדש נפקא לן מהאי קרא:

ולבן נראה ע"י הא דא"י במס' שבת דף ל"ז ב', על הא דכתיב ויזו משה ויעצרו קול במחנה איש ואשה חל יעשו עוד מלאכה, דבשבת קא"י, ונפקא לן מזה דין דהולאה. ומקשה בגמי ממאי דבשבת קא"י, דלמא בחול ומשום דשלימו מלאכה כ"י, ומשני העברה העברה גמר דמיירי בשבת. והתוס' מתקן גו"ס זאת, משום דאפילו שבהול מיירי נפקא לן שבת מכתן מדכתיב ויכלל השם מהבוא, אלא דהבוא מקרי מלאכה. והאן יישבו נוסחא עתיקתא זו, כמזכיר בהעמק שאלה ס"י קב"ו. והנה נ"י השפיע קא"י בחול ומסיב דשלימו מלאכה, הלא שגמר גז"י דבשבת מיירי. וא"כ ע"כ מיירי גם נפני שגשם המלאכה. אבל כל זה לפי האמת דעבודת המשכן אסור בשבת, הא בל"ז מוכח דבשבת ובהר דשלימו מלאכה דוקא אזהר משה שלא לעשות ולהבוא עוד, הא לפני זה היו רשאין. והסמיכות שבת למלאכה המשכן, נימא שלא צ"ל אלא ללמדו

לדעת מה הם המלאכות, ומש"כ נלכנו לדרשא דמקדש. והנחא דמכילתא בג"ל ס"ל כהספרי בפי פנחס, דדרוש מהיקשא דאת שבתותי תשמרו ומקדשי תירא' לריפך, דעבודה הקרבנית במקדש דיהו שבת, ואיסור בנין המקדש בשבת ממשכן הוא דנפקא לן:

שם ע"ב. תוס' ד"ה אמר ר' אבהו כ"י, וקשה דנקמן אמר דלא מכשיר ר' יוחנן אלא עד י"ג אמה ושניש. והקשה בגמ' ב"ש"ס, מנא לכו דגם אבהו ס"ל הכי כ"י. ונראה דודאי מוכח הכי דעתו של אבהו, דבאמת חליא בתרי לישני להלן אם היא הנוחית כ"י או לאידך גיסא כ"י, מצוי כלל כלל לא, ופירש"י ע"י מעשר לא. ולכאורה תמוה הא בפי' אמר ר"י אפילו בייאר מעשר אינו לריך למעט, והיה אפשר לומר דהכי קאמר, דמכתן אין הוכחה דכשר יותר מעשר. אבל להלן דף י"ע ב' אמר אבהו אליבא דר"י, זו תורה מחילה עליה ופרנותיה בעשר כ"י. וזה פלא הא ר"י ס"ל יותר מעשר ג"כ כשר. אלא ז"ל כמ"ס הריעב"א דלא מליגו לר"י אלא בפחת, או אפילו משני פתחי המצוי, אבל לא מארבע הצדדים. מש"כ בפסי ביראות כשר פרט יותר מעשר אפינו בכל הצדדים. והרי גם זה תניא בבבא תרי לישני, דלישנא קמא דמצוי עדיף, המילא מוכח דר"י מכשיר אפילו במצוי מ"ד הצדדים. וללישנא בתרא לא מכשיר ר"י אלא משני פתחי המצוי, וזהו דעת אבהו. הרי דלא מכשיר אלא י"ג אמה ושניש. ובאמת הכי קוי"ל כלישנא בתרא, שברי קוי"ל כר"י בפסי ביראות, ובשאר פרזות קוי"ל דעשרה ולא יותר, וע"כ ז"ל כל"ב. ועוד נראה דאבהו לעמיה ע"כ ס"ל הכי, דא"י להלן דף ל"ב א' דעתו של אבהו, דר"י תרתי ס"ל, סובר דשתי מחילות דאורייתא, וגם ס"ל פי חקרה יורד וכותס. וקשה תרתי למה ל', בשלמא שתי מחילות דאורייתא אחי להחיר אפילו בלתי. אבל למה לן סברא דפי חקרה, והיינו רחב ד' כמוש"כ התוס' דף פ"ז א' ד"ה קורה. וע"כ משום דביתר מ"ג אמה ושליש לא מהני לחי וקורה: דף ג' א'. רבא אמר זה וזה כשר חלל סוכה תנן חלל מצוי תנן. כהב הרא"ש ז"ל דלאו דוקא נקט זה וזה, שאפילו בכולה למעלה מעשרים כשר, רק שיהיה החלל עשרים ע"כ. ונראה דרבא דייק שפיר שרי פליגי בתרתי, חדא בגוף הדין, דאמוראי קמאי ס"ל דבכולה למעלה מעשרים ע"י דין פסול, ורבא מכשיר, ואידך דאינו ס"ל דגוריקן, ורבא ס"ל דלא גוריקן. והיינו דקאמר זה וזה כשר. דלא גוריקן ושגם חלל מצוי תנן:

שם ע"ב. תוס' ד"ה ובה איכא רופין. וא"ת הא איכא הא דהנן במס' בלאים גדר שנפלה עד י' אמות כ"י, וי"ל דרוב אמות קאמר ע"כ. תמיהני דא"כ הו"ל להגמי לטקסוח ולישני הכי, ושוב לא ישני על הקשיא מוכרם הנטוע דאחוי כרבען. וחו קשה האידן הוי רוב אמות, הרי איכא כרס הנטוע ללישנא בתרא דאחוי כר' שמעון, והך דגדר שנפלה עד י' אמות. אלא נראה דהכי קאמר, דפריה של בלאים נכלל בפרטת מצוי. והא דקאמר פרטת מצוי ולא בלאים, משום דרוב אמות של פרטת הוי בציבוי:

שם. תוס' ד"ה כל אמות. לא איירי בהך דכתיבי כנון אמה יסוד ואמה סובב ע"כ. ותמוה דא"כ האידן מפרש הגמי להלן דף ד' א', דרשב"ג צ"ל למעוטי אמה יסוד ואמה סובב. וכלא גם הכ"ק צ"ל למעוטי הכי. אלא נראה לריפך, דבאמת כל מקום שא"י שאמרו חכמים, צ"ל לאפוקי מה שכתוב בתורה, שפירש"י בעצ"ז דף י"ע גבי כל מקום שאמרו חכמים לא נהנין הוא מדרבנן, דהוי דוקא מה שאמרו חכמים, מש"כ הכי

32

כשר משום לחי ע"ש והקשה דהא י"ח ג"מ כפרמק ג"ע מהנהוג... ע"ש ותמיהני הלא נחתת מתרמיס התום' נחמקס זה נמקוס דלא מהני לחי כמו נממלג וכ"ו ע"ש ומאי אלתתה האי תירולא מהאי תירולא וגם הת"ס כתיב' ע"ש סק"י דהא זה ע"ש ל

לח כתב המררכי בפ"א רצות פתח סני בקנה על גביו ובלבר שלא יהא נימל ברות עב"ל ולא כתב שלא יתנדנרו ברוח דהא א"א כיון דהוא רק ובנובה ודאי הררוח סנדרנרו קצת וכא דמי למחיצה הנימל

שםג [דיני תקוני סבוי בלחי וקורה ותקוני הצרות וכו' ס"ג סעיפים]:

א כבר נתבאר בס"י שם"ה דמן התורה כל מקום המוקף בני מחיצות הוה רה"י ולדעת הרמב"ם כארנו שם דאם הרוח הרביעית הפרוח הוא לצד רה"י הוה כרמלית מן התורה מפני שרבים נרחקים שם ואינו רה"י ואם הרוח הרביעית הפרוח אינו לצד רה"י ה"י רה"י מן התורה וגם דעת המור נראה כן וכמ"ס סק"א וכו' תנין דכרתי הרמב"ם טעם קורא לנ"י מחלות רה"י מן התורה כמו כרפ"ז וטעם קורא כרמלית והגדולים נמקו כו' כמ"ס המ"מ רפ"ז וגם דברי המ"מ דמקוס ולכרתי הוא טעם וכמ"ס וד"ק:

ב וזהו מן התורה אבל חכמים אסרו למלמל בהיקף ג' מחיצות בלבד עד שיעשו תקון גם ברוח הרביעית והיינו במבוי די בלחי או קורה ובחצר הצדיבו או פס של ד' מפחים ברוח אחד או שני פסין דקים כשני צדדים כמו שיתבאר והמסע שהחמירו בחצר סבמבוי מפני שכל שהוא עשוי יותר לדירה ולתשמישי צניעות צריך יותר לנוררו ובחצירות כסמי בני ארם שאוב"ל"ן שם ומשתמשין שם ועושים דברים של צניעות מה שאין כן במבוי וכ"י כסס רמב"א ועוד ג"ל דכל מה שקרוב יותר לבתים צריך נדר יפה שיהא רומה קצת לבית דביון וכל עיקר שגורו חכמים היה כדי שלא לחלוףי ברה"ד ולכן הקרוב לגמרי להבית אם לא יעשו בו תקון יפה יתראר ההפרש הגדול שבניו לבין הכית וישעו גם כרה"ד ולפ"ז החצר שסמוך להבית צריך נדר טוב שיתרמה להבית והמבוי הסמוך לחצר ריו בנדר פחות וגם בזה יתרמה להחצר הקרוב לו:

ד וכתבו המור והש"ע סעיף א' דאפילו אם אין כפירצה ר' מפחים כיון שהוא כמילואו צריך תקון עד שיהא בה פחות מנ' עב"ל ואע"י הנבי מבוי פסק המור לקמן דבעינן דוקא ארבעה וגם בש"ע סעיף ב"ה הובא שני דיעות בזה במבוי מ"מ בחצר החמירו כתידוץ הראשון בנמ' ו"כ. ו זהו מהחומר שיש בחצר יותר מהמבוי מפני המעמים שבארנו בסעיף ב' ויש מי שאומר דבאן מיירי שהחצר מכפנים רחב הרבה ובקצהו היא קצר ומ"א סק"א אבל כשכל החצר אינו רחב ר' א"צ כלום ודברים תמורה הם דבהצר צריך תקון בכל ענין וא"י סק"ז והרי דעת הרמב"ם גם כמבוי כן והמור והש"ע אגו רואים שמחלקים בין מבוי לחצר ועוד

ה וכל אלו התקנים הם כשאין ברוחב הצד הרביעי הפרוח יותר מעשר אמות אבל ביותר מעשר לא מהני תקנים אלו בין במבוי בין בחצר עד שיעשו

זה ועוד דינים יתבארו בזה בס"י הבא בס"ד: כ"ך אין קפידא אם קנה האחד גדול מהקנה שבגורו אפילו הרבה ורק כל קנה לא יהיה פחות מ' מפחים וצריך שיהא הקנים שבהצדדים חזקים לקבל דלת אך לא בעינן שיוכלו לקבל דלת חזקה אלא אפילו דלת כל שהוא אפילו של קש או של קנים אבל קנה שעל גביהן סני בכל שהוא ואפילו של נמי מהני כמ"ש:

ז הרב פשוט הוא שפאתי שערים והבתים שלנו הם צורתם פתח נמורים שהרי יש משקופים סכאן ומכאן ומשקוף על גביהן ואפילו אם היא בימה עגולה אם יש ברגליה דהיינו קודם שהתחיל להתעגל י' טפחים בנוכה ברוחב ר' מותרת משום צורת פתח ואי משום המשקוף העליון השהו שאחר העיגול אינו נוגע בהצדדים האלו שקודם העיגול הא קי"ז דא"צ יגיע כמ"ש:

ח ר"ח ראתי לאחר מן הגדולים שכתב הרקנים הצדדיים של צוה"פ צריבין שלא יהיו רחוקין מהבתלים ג' טפחים (תכ"ס נוספו נכ"ס) ויש מי שכתב שמצד אחד צריך כן ומצד השני יכול להיות רחוק מהכותל ג' מ' כמ"ס סק"ג כסס רמ"א ודברים תמורה הם דהא צורת הפתח הוה כמש ככותל ולכן כשר אפילו כר' דוחות כמו שנתבאר ומה איכפת לי אם כותל אחד רחוק מחבירו כמה והוי כפירצה דעד עשר אמות מותר ועוד ראוה ברוה רדבניו והנתן כתב על מה דהרחיק הדחי מן הכותל ג' טפחים פסול משום ראהי אירא ראהי ניסא ורהאי ניסא ומבטל ליה והכילו המ"א כמ"י ע"ג סק"ה ובצורת הפתח לא שייך זה ועוד מאי שייך הצוה"פ להכותל הא אפילו בבקעה כשר צוה"פ ועוד ראי ס"ד דגם צוה"פ הוה דינו בלחי שלא ירחק מן הכותל ג' מ' מאי אירא דהש"ם וי"ד: להשמיענו בלחי גשמיענו בצוה"פ וכ"ש בלחי ובוראי הרין השני שבשם הנכירו מן הקרקע שלשה שייך גם בצוה"פ דאפילו במחיצה נמורה פסולה רה"י מחיצה שהנדיים בוקעין בה אבל לא בהרחיק הצוה"פ מן הכותל והוה בהרחקת כותל מבוחל דעד י' הוה כפתח ואע"י דגם לחי משום מחיצה מ"מ מחיצה קלה היא ולכן פסולה ביותר מעשר ובמפולש ובחצר משא"ב צוה"פ דהיא מחיצה נמורה בכל דיני התורה בין לשבת בין יבלאים ובין גלע"ר דאין חשש בזה והרואה שהיה התכ"ס תמוס' י"א ד"ה איפלא שהקשה ר"ת למה לן בנוכה עוב"ס הא נקנה אחד

ז הרב פשוט הוא שאם הקנה שעל גביהן סוגח בהקנה שמכאן ומכאן אע"פ שעוד הרבה בולטין הקנים שמכאן ומכאן למעלה מהקנה שעל גביהן כיון שחלק בתוך הקנים נתן הקנה העליון בתוך החלק סכאן ומכאן מה איכפת לנו מה שבולטים עוד למעלה למעלה ויש מועים דומר דגם זה מקרי מן הצר ע"פ

ט ויש מועים דומר דגם זה מקרי מן הצר ע"פ לשון רש"י שכתב מן הצר שמתה המורה באמצעותיה מזה לזה ולא מראשו עב"ל שהפ"י הוא אף שמונחים באמצע הרחב מ"מ פסול מפני שאין סוברים למעלה סמש ומעות הוא וברש"י הוכונה באמצעותיה מן הצר רמב"א הוא כן דבשבתיהו על ראשו של זה ושל זה לא הוה מן הצד וכשמתוהו באמצעותיה הוה מן הצר ובוראי אם יחקק באמצע הרוחב ויניח יש הקנה העליון כשר אך רש"י לא מיירי מזה וכן לשון הגהת אשר"י שכתב ולא שיהא רחוב בין שניהן באמצעותין עב"ל כלומר שתחבן מן הצר באמצעותין ויש תולין פלגן גלגון הט"ז סק"ד שכתב דאם כיוך החל נקנה עליון גלגון ואין כולל מהקנה למעלה מהחל כשר עב"ל ואדרבה הט"ז מיקל יותר דנקנה העליון ממש גם מן הגד כשר ולדעתו אין הפסול מן הגד אלא כשהקנים הגדלים גולטין למעלה מהקנה שעל גביהן כמ"ס הת"ס סק"ט והט"ז עליו דלא מלקיין כל כך דכל מן הגד אף נקנה העליון פסול ע"פ והא"ר סק"ט הסכים לדבריו ע"ש אבל זה ודאי כמו שצ"ל אל"נו שהקנה העליון הוא של חוט ברזל שקורין דר"א"ס סטריכין אותו סניב הקנים עד שמתח באמצע רוחב הקנים והוא ממש באמצע הרוחב דלא איכפז לן מה שהקנים גולטין למעלה:

י הרב פשוט הוא שאע"פ שהקנים הצדדיים א"צ ליגע בהקנה שעל גביהם כמ"ש והו בנוכה אבל בהמשך צריך דקנה העליון להתמשך עד בנגר הקנים שמכאן ומכאן ואם רחוק אף בצד אחד ג' טפחים פסול וגם הקנים הצדדיים צריבין שיעמדו זה בנגר